

ČRNIVEC

Računica
za obče ljudske
=== šole ===

Zvezek 2

V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig. Dunaj 1913

Sp

Alu

Računica

za

obče ljudske šole.

Zvezek 2.

Oddelek A in oddelek B.

Sestavil A. Črnivec.

Velja vezana 90 vinarjev.

Na Dunaju.

V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig.

1913.

Šolske knjige, na svetlo dane v c. kr. zalogi šolskih knjig,
se ne smejo prodajati draže, nego je povedano na čelni strani.

Pridržujejo se vse pravice.

21332/2,1913

440030

Oddelek A.

I. Računanje v številnem obsegu od eden do tisoč.

1. Ponovilo iz številnega obsega do sto.

a.

1. Štej od eden do sto in nazaj!

2. Pokaži na računalu a) števila deset, dvajset, sto;
b) dvanajst, štiri in dvajset, sedem in trideset, tri in sedemdeset,!

3. Zapiši števila od eden do sto!

4. Koliko desetice je 10, 20, 30, 50, 40, 60, 80, 70, 90?

5. Koliko desetice in ednice je 37, 73, 42, 24, 50, 80, 44,?

b.

1. $2 + 2$ do 100	2. $5 + 5$ do 100	3. $10 + 10$ do 100
4. $100 - 2$ do 0	5. $100 - 5$ do 0	6. $100 - 10$ do 0
7. $3 + 3$ do 60	8. $4 + 4$ do 80	9. $6 + 6$ do 90
10. $7 + 7$ do 98	11. $8 + 8$ do 96	12. $9 + 9$ do 90
13. $100 - 3$ do 40	14. $100 - 4$ do 40	15. $100 - 6$ do 10
16. $100 - 7$ do 2	17. $80 - 8$ do 0	18. $99 - 9$ do 0

c.

1. Ponovi pošteevanko števil 1, 2, ... 10 in s števili 1, 2, ... 10!

2. 2×2 , 4, 6, 8, 10	3. 3×2 , 3, 9, 7, 5	4. 4×6 , 3, 10, 8, 4
5. 5×5 , 2, 7, 4, 9	6. 6×8 , 3, 10, 6, 7	7. 7×10 , 8, 7, 4, 9
8. 8×9 , 10, 7, 5, 8	9. 9×6 , 7, 8, 4, 9	10. 10×3 , 5, 9, 10, 8.

d.

1. 4, 6, 18, 14, 20 = . $\times$ 2 2. 24, 30, 18, 12, 9 = . $\times$ 3
3. 8, 20, 16, 36, 20 = . $\times$ 4 4. 30, 25, 15, 40, 50 = . $\times$ 5
5. 24, 12, 36, 54, 42 = . $\times$ 6 6. 21, 35, 56, 63, 70 = . $\times$ 7
7. 16, 56, 32, 72, 64 = . $\times$ 8 8. 27, 45, 63, 90, 81 = . $\times$ 9
9. 40, 50, 10, 30, 20, 70, 90, 100, 60 = . $\times$ 10
10. 13 = . $\times$ 10 27 = . $\times$ 10 35 = . $\times$ 10 57 = . $\times$ 10 99 = . $\times$ 10
44 = . $\times$ 10 83 = . $\times$ 10 61 = . $\times$ 10 72 = . $\times$ 10 87 = . $\times$ 10
11. 2 ∇ 8, 12, 16, 2, 10 12. 3 ∇ 6, 15, 3, 21, 27
13. 4 ∇ 12, 24, 32, 20, 40 14. 5 ∇ 20, 35, 50, 45, 10
15. 6 ∇ 18, 6, 48, 30, 60 16. 7 ∇ 28, 14, 7, 63, 42
17. 8 ∇ 24, 40, 64, 56, 72 18. 9 ∇ 18, 9, 36, 54, 81
19. 10 ∇ 30, 40, 10, 20, 50, 100, 90, 70, 80.
20. 10 ∇ 24, 15, 53, 42, 66, 98, 71, 34, 87.
21. Izpremeni v h 5, 7, 8, 6, 9, 10 dvovinarnikov!
22. Izpremeni v dvovinarnike 4, 6, 16, 10 12, 18, 20 h!
23. Koliko h je: a) 1, 3, 5, 8, 7, 10 desetice? b) 2 desetici 7 h, 7 desetice 6 h? c) 8 desetice 4 dvovinarniki, 7 desetice 5 dvovinarnikov 7 h?
24. a) Koliko desetice je 50, 40, 70, 100 h? b) Koliko desetice in h je 16, 37, 65, 28, 59, 86 h?
25. Menjaj v K 1, 3, 8, 6, 9, 7, 10 desetakov!
26. Koliko K je 6 desetakov 5 K, 9 desetakov 7 K, 8 desetakov 6 K?
27. Koliko desetakov je 20, 40, 30, 50, 70, 80, 100 K?
28. Koliko desetakov in K je 15, 26, 67, 52, 93, 78 K?
29. Koliko desetakov je 1 dvajsetak, 4, 6, 7, 9 dvajsetakov?
30. Koliko petakov je 1 desetak, 1 dvajsetak?
31. Koliko desetakov (dvajsetakov) je 20 petakov?

e.

1. 4, 8, 2, 12, 10, 16 = 2 $\times$. 2. 9, 15, 6, 21, 27 = 3 $\times$.
3. 12, 16, 4, 40, 24 = 4 $\times$. 4. 10, 25, 35, 20, 40 = 5 $\times$.
5. 18, 30, 36, 48, 60 = 6 $\times$. 6. 14, 28, 42, 63, 49 = 7 $\times$.
7. 24, 56, 40, 64, 80 = 8 $\times$. 8. 18, 54, 36, 72, 63 = 9 $\times$.
9. 10, 40, 50, 70, 60, 80, 100 = 10 $\times$.

10. a) Kako se imenujeta kosa, ki ju dobiš, ako razdeliš m na 2 enaka dela? b) Kako se imenujejo kosi, ki jih dobiš, ako razdeliš m na 3 enake dele? c) Kako pravimo četrtemu delu l , četrtemu delu kg , četrtemu delu ure?

11. Mati dadó 5 otrokom 20 hrušek, vsakemu enoliko. Koliko hrušk dobi vsak otrok? Koliki del od 20 hrušk? Kako se imenuje tak del?

12. Med 6 revežev razdeli gospa 60 h. Koliko h dobi vsak revež, ako so deleži enaki? Koliki del od 60 h je vsak delež? Kako se imenuje?

13. Kako se imenuje vsak del, ako razdeliš celoto na 2, 3, . . . 10 enakih delov?

14. Kaj pomeni $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{9}$, $\frac{1}{10}$?

15. Koliko mesecev je $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ leta?

16. Koliko ur je $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$ dneva?

17. Koliko kosov je $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ ducata?

18. Razdeli a) na 2 enaka dela 6, 18, 20, 40; b) na 3 enake dele 3, 18, 12, 24, 30; c) na 4 enake dele 4, 8, 20, 28, 32, 36!

19. Poišči a) polovico od 2, 4, 10, 12, 8, 6; b) tretjino od 6, 15, 21, 9, 27; c) četrtno od 12, 16, 40, 24!

Razdeli:

Poišči:

20. na 5 enakih delov	5, 30, 15, 40, 50	21. $\frac{1}{5}$ od 10, 20, 25, 45,	35
22. „ 6 „ „	6, 12, 24, 42, 54	23. $\frac{1}{6}$ od 30, 18, 48, 36,	60
24. „ 7 „ „	21, 7, 35, 70, 56	25. $\frac{1}{7}$ od 7, 28, 42, 63,	49
26. „ 8 „ „	8, 16, 32, 48, 72	27. $\frac{1}{8}$ od 24, 40, 56, 64,	80
28. „ 9 „ „	9, 27, 45, 90, 81	29. $\frac{1}{9}$ od 36, 18, 63, 54,	72
30. „ 10 „ „	10, 30, 50, 60, 80	31. $\frac{1}{10}$ od 20, 40, 70, 90, 100	

2. Števila od eden do tisoč.

A. Stotice.

1. Pokaži na tisočni razpredelnici števila sto, 2 sto, 10 sto = tisoč a) po vrsti, b) izven vrste!

2. Štej po sto do tisoč in nazaj!

3. (1) sto = 1 stotica 0 desetice 0 ednic = 100.

Na katero mesto smo zapisali 1 stotico? Kaj smo zapisali na mesto desetice, kaj na mesto ednic? Zakaj tako?

$$2 \text{ sto} = 2 \text{ stotici } 0 \text{ desetice } 0 \text{ ednic} = 200$$

$$3 \text{ sto} = 3 \text{ stotice } 0 \quad , \quad 0 \quad , \quad =$$

.
.
.
.
.

$$10 \text{ sto (tisoč)} = 10 \text{ stotice } 0 \quad , \quad 0 \quad , \quad =$$

4. Zapiši 5 sto, 3 sto, 4 sto, . . . tisoč!

5. Čitaj 100, 300, 200, 900, 800, 600, 700, 500, 1000!

6. 1 K = 100 h, 2 K =, 10 K =

7. Računi *a)* na razpredelnici, *b)* na pamet:

$$100 + 100 \quad 300 - 200 \quad 400 + 500 \quad 300 + 700$$

$$300 + 200 \quad 500 - 400 \quad 600 - 500 \quad 1000 - 400$$

$$400 + 300 \quad 700 - 300 \quad 100 + 800 \quad 500 + 500$$

$$900 + 100 \quad 800 - 500 \quad 900 - 200 \quad 1000 - 800$$

$$800 + 200 \quad 1000 - 300 \quad 300 + 600 \quad 1000 - 700$$

8. Krovec je dejal na streho najprej 700 opek, potem še 200 opek; koliko skupaj?

9. Gospodar je kupil 1000 opek; domú jih je pripeljal 600. Koliko jih ima še pripeljati?

10. Od pota, dolgega 900 m, je nadelanih 500 m; koliko m je še nadelati?

11. Kmet kupi od sosedu senožet za 500 K, njivo za 400 K; koliko K da za oboje? — 600 K plača takoj; koliko ostane dolžan?

B. Stotice in desetice.

a.

1. Pokaži na tisočni razpredelnici števila sto 10, sto 20, 2 sto *a)* naprej in nazaj, *b)* izven vrste!

2. Štej od 100 do 200 po 10 naprej in nazaj!

3. Pokaži na tisočni razpredelnici naslednja števila in povej, koliko stotic in desetice ima vsakatero:

a) 10, sto 10, 2 sto 10, 9 sto 10

b) 20, sto 20, 2 sto 20, 9 sto 20

c) 2 sto 30, 50, 70, 80

d) 8 sto 50, 70, 60, 90

3 sto 30, 60, 90, 50

5 sto 40, 10, 20, 30

4 sto 10, 40, 50, 70

7 sto 10, 50, 70, 40

6 sto 30, 90, 80, 10

9 sto 90, 80, 30, 20

4. Štej po 10 od 30 do sto 50; od 2 sto 40 do 3 sto 60; od 7 sto 80 do 9 sto 10; od 8 sto 60 do 1000!

5. Na katerem mestu so stotice? Zapiši števila 20, sto 20, sto 30, . . . sto 90; 40, sto 40, 2 sto 40, . . . 9 sto 40!

6. Zapiši števila v **3.**! Zapisana števila čitaj!

7. Čitaj 120, 140, 210, 520, 830, 650, 970, 760, 380, 920, 890!

8. 1 K 60 h = 160 h; 1 K 80 h =, 2 K 40 h =, 5 K 10 h =, 7 K 30 h = . . .

b.

9. Računi a) na razpredelnici, b) na pamet:

100 + 10, 20, 100; 200 + 10, 20, 100;
. . . . 900 + 10, 20, 100!

10. a) 20+10 b) 40+20 d) 10+50 **11.** 130+30 40+60
120+10 140+20 110+50 240+50 140+60
220+10 ⋮ ⋮ 360+20 80+20
⋮ c) 50+30 e) 90+10 530+50 480+20
920+10 150+30 190+10 410+70 720+80
⋮ ⋮

12. 20 + 20 do 1000; 50 + 50 do 1000;
10 + 30 do 190; 20 + 40 do 180!

c.

13. 100 - 10, 100 - 20, . . . 100 - 90. Odštevaj po tem primeru a) na razpredelnici, b) na pamet do bližnje stotice od 200, 500, 800, 1000!

14. a) 20—10 b) 30—20 d) 70—50 15. 140—30 590—20
 120—10 130—20 170—50 290—10 450—50
 220—10 $\vdots$ $\vdots$ 480—70 1000—30
 $\vdots$ c) 50—30 e) 100—40 670—60 1000—70
 920—10 150—30 200—40 580—40 900—90
 $\vdots$ $\vdots$

16. 1000 — 20 do 0; 1000 — 50 do 0;

190 — 30 do 10; 180 — 40 do 20!

Naslednje račune zapiši po primeru:

$$120 + 5 \times 4 = 120 + 20 =$$

17.

18.

19.

20.

110 + 10 × 9	480 — 5 × 8	750 + 5 × 6	780 — 5 × 6
390 — 10 × 8	260 + 5 × 4	190 — 4 × 5	330 + 10 × 7
430 + 5 × 8	100 — 2 × 5	200 + 10 × 8	790 — 10 × 6
170 — 6 × 5	870 + 10 × 2	300 — 5 × 4	140 + 6 × 5
370 — 3 × 10	90 — 5 × 2	560 + 8 × 5	400 — 9 × 10

d.

$$1\text{ m} = 10\text{ dm}, \quad 1\text{ dm} = 10\text{ cm}, \quad 1\text{ m} = 100\text{ cm}.$$

21. Koliko *dm* je 1, 2, 10 *m*?

22. Koliko *m* je 10, 20, 30, 50, 40, 80, 70, 90, 100 *dm*?

23. Koliko *cm* je 1, 2, 3, 10 *m*?

24. Izpremeni v *m* 100, 200, 400, 300, 500, 700, 800, 600, 1000 *cm*!

25. Izpremeni v *cm* 1 *m* 2 *dm*, 1 *m* 6 *dm*, 2 *m* 7 *dm*, 5 *m* 3 *dm*!

26. Koliko *cm* je 3 *dm* + 2 *dm*, 4 *dm* + 5 *dm*; 1 *m* 2 *dm* + 20 *cm*, 2 *m* 30 *cm* + 70 *cm*, 4 *m* 50 *cm* + 5 *dm*?

$$10\text{ pol} = 1\text{ lega}, \quad 10\text{ leg} = 1\text{ knjiga}.$$

27. Koliko *pol* je 2, 5, 8, 10 *leg*?

28. Koliko *leg* je 30, 60, 90, 70, 100 *pol*?

29. Koliko *pol* je a) 1, 3, 5, 8, 7, 10 *knjig*; b) 1 *knjiga* 2 *legi*, 2 *knjigi* 1 *lega*, 5 *knjig* 9 *leg*, 4 *knjige* 8 *leg*?

30. Pisar gre kupit 80 *pol* papirja. a) Koliko *leg* je to? b) Koliko bo veljal papir, ako je *lega* po 5 *dvovinarnikov*?

31. Prodajalec ima v zalogi 10 knjig papirja. *a)* Koliko pol papirja ima še, ako proda 4 knjige in 2 legi? *b)* Ako proda potem še 70 pol, koliko pol mu ostane?

$$\begin{array}{l} \mathbf{32.} \quad 90 + . = 100, \quad 70 + . = 100, \quad 30 + . = 100, \\ \quad \quad \quad 60 + . = 100, \quad 20 + . = 100. \end{array}$$

33. Koliko dobiš iz 1 K nazaj, ako plačaš 20 h, 50 h, 70 h, 90 h?

34. Daj nazaj iz 2 K, ako ti kdo plača 1 K 60 h!
1 K 60 h + . h = 2 K.

35. Daj nazaj iz 2 K, ako imaš dobiti 1 K 10 h, 1 K 30 h, 1 K 90 h!

36. Daj nazaj *a)* iz petaka, ako imaš dobiti 70 h, 2 K 80 h, 3 K 20 h, 4 K 30 h; *b)* iz desetaka, ako ti ima kdo plačati 1 K 10 h, 2 K 30 h, 7 K 60 h, 9 K 50 h!

C. Stotice, desetice in ednice.

1. Pokaži na razpredelnici naslednja števila in povej, koliko stotic, desetice in ednic ima vsakatero izmed njih:

<i>a)</i> 5	<i>b)</i> 12	<i>c)</i> 56	<i>d)</i> 68	<i>e)</i> 85
sto 5	sto 12	sto 56	sto 68	sto 85
2 sto 5	2 sto 12	2 sto 56	2 sto 68	2 sto 85
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
9 sto 5	9 sto 12	9 sto 56	9 sto 68	9 sto 85

f) 3 sto 3; 17, 2 sto 17; 3 sto 32, 4 sto 46, 6 sto 88, 9 sto 72!

2. Štej od 4 sto 25 do 4 sto 90; od 9 sto 2 do 1000; od 3 sto 96 do 4 sto 25; !

3. Štej nazaj od sto 34 do sto 5; od 4 sto 80 do 4 sto 40; od 5 sto 4 do 4 sto 85 !

4. (1) sto 15 = 115 Najprej zapišemo sto,
3 sto 48 = 348 kolikor jih izgovorimo,
2 sto 4 = 204 in zraven število, ki je
5 sto 6 = 506 črez. Ako število nima
desetic, zapišemo na drugo mesto 0.

5. Zapiši *a)* števila v 1., *b)* sto 3, sto 4, sto 7,
3 sto 8, 4 sto 9, 5 sto 1, 3 sto 9, 7 sto 8, 6 sto 2, . . .

6. Čitaj števila in povej, koliko imajo stotic, desetice in ednic: 12, 21, 135, 153, 482, 428, 108, 180, 270, 207, 902, 920, 425, 315, 724, 889, 999, 487, 777, 691.

7. Izgovori in zapiši števila, ki imajo 2 s. 3 d. 1 e., 4 s. 7 d. 5 e., 1 s. 7 e., 6 s. 5 e., 3 s. 4 d., 7 s. 7 d., 9 s. 3 d. 8 e.!

V naslednjih računih odgovore tudi zapiši!

8. Koliko h je a) 1 K 36 h, 3 K 56 h, 2 K 7 h; b) 4 K 5 desetice, 2 K 7 desetice; c) 3 K 5 desetice 6 h, 6 K 2 desetici 7 h?

9. Koliko K in h je 124 h, 204 h, 630 h, 345 h?

10. Koliko cm je a) 2 m 4 dm, 1 m 35 cm, 4 m 6 cm; b) 1 m 3 dm 7 cm, 2 m 5 cm, 5 m 6 dm 2 cm?

11. Koliko m in cm je 124 cm, 205 cm, 316 cm?

12. Koliko m, dm in cm je 236 cm, 480 cm, 509 cm?

$$100 \text{ l} = 1 \text{ hl.}$$

13. Koliko l je 1 hl 15 l, 2 hl 28 l, 4 hl 56 l, 3 hl 8 l, 2 hl 9 l?

14. Koliko hl in l je 105 l, 156 l, 214 l, 506 l, 1000 l?

15. Koliko hl in l drže sodi, ki imajo vžgane cemente 119 l, 207 l, 125 l, 156 l?

3. Seštevanje.

(Ustno.)

a.

1. a) 4+3	b) 104+3	c) 208+4	e) 98+2	f) 96+4
14+3	114+3	218+4	198+2	196+4
24+3	124+3	⋮	298+2	⋮
⋮	⋮	d) 506+9	⋮	g) 93+7
⋮	⋮	516+9	⋮	193+7
94+3	194+3	⋮	998+2	⋮

2. a) 99+1, 99+2, ... 99+9 b) 94+6, 94+7, ... 94+9

3. a) $97+4$ b) $95+6$ 4. $150+2$ do 200 8. $524+6$ do 620
 $197+4$ $195+6$ 5. $260+3$ do 320 9. $609+7$ do 700
 $297+4$ $\vdots$ 6. $380+4$ do 440 10. $764+8$ do 820
 $\vdots$ c) $98+9$ 7. $550+5$ do 600 11. $881+9$ do 980
 $\vdots$ $198+9$
 $897+4$ $\vdots$

b.

1. a) $90 + 10, 90 + 20, \dots 90 + 90.$
 b) $70 + 30, 70 + 40, \dots 70 + 90.$
2. $80 + 50$ 3. $90 + 30$ 4. $270 + 50$ 5. $350 \text{ K} + 70 \text{ K}$
 $60 + 60$ $190 + 30$ $330 + 80$ $790 \text{ K} + 50 \text{ K}$
 $50 + 60$ $\vdots$ $460 + 90$ $460 \text{ K} + 90 \text{ K}$
 $40 + 70$ $890 + 30$ $190 + 20$ $640 \text{ K} + 80 \text{ K}$
6. $30 + 30$ do 900; $60 + 60$ do 540; $40 + 50$ do 540;
 $20 + 80$ do 900; $40 + 40$ do 480; $70 + 70$ do 700;
 $40 + 80$ do 1000; $270 + 90$ do 990.

7. Tonček je dobil od strica za god 80 h, od tete 70 h; koliko od obeh? (Tudi v K in h.)

8. Siromak je naprosil en dan 1 K 30 h, drugi dan 90 h; koliko oba dne?

9. Jožek je imel 2 K 40 h, oče mu podaré 80 h; koliko ima potem?

10. Za procesijo je šlo 60 dečkov in 80 deklic; koliko otrok? — V vrsti so šli po 4 in 4; preštej jih po 4 in 4!

11. Učenec hodi v šolo po 3 ulicah; prve ulice so dolge 250 m, druge 50 m, tretje 80 m. Koliko m je dolg pot v šolo?

c.

12. $70+28$ 13. $30+46$ 14. $120+23$ 15. $90+42$ 16. $166+80$
 $50+49$ $130+46$ $142+10$ $80+38$ $543+90$
 $35+60$ $230+46$ $210+56$ $60+57$ $256+50$
 $16+80$ $\vdots$ $238+50$ $260+64$ $482+70$
 $40+57$ $930+46$ $420+69$ $730+85$ $151+90$
17. $23 \text{ kg} + 60 \text{ kg}$ $162 \text{ m} + 60 \text{ m}$ $548 \text{ l} + 80 \text{ l}$ $850 \text{ K} + 47 \text{ K}$
 $50 \text{ kg} + 39 \text{ kg}$ $360 \text{ m} + 52 \text{ m}$ $420 \text{ l} + 27 \text{ l}$ $687 \text{ K} + 50 \text{ K}$

18. $155 + 20$ do 355 ; $68 + 50$ do 568 ;
 $288 + 30$ do 588 ; $89 + 40$ do 489 .

19. Kmet je dal za vola 285 K; prodavši ga, je dobil zanj 60 K več. Za koliko je vola prodal?

20. Suknar je kupil trobo sukna za 280 K, dobička je imel zraven 75 K. Za koliko je sukno prodal?

21. Koliko je veljalo blago, ki je šlo v prodaj za 195 K, in sicer za 40 K pod kupno ceno?

d.

22.	$120 + 100$	$170 + 200$	$500 + 260$	$300 + 260$
	$125 + 100$	$178 + 200$	$500 + 268$	$300 + 267$
	$240 + 300$	$350 + 300$	$400 + 130$	$600 + 280$
	$246 + 300$	$353 + 300$	$400 + 139$	$600 + 282$
23.	a) $300 + 170$	$300 + 178$	b) $430 + 260$	c) $190 + 220$
	$250 + 200$	$253 + 100$	$520 + 350$	$380 + 150$
	$400 + 110$	$400 + 156$	$460 + 420$	$440 + 370$
	$220 + 300$	$223 + 400$	$220 + 350$	$260 + 550$

e.

24.	a) $17 + 22$	$154 + 45$	b) $76 + 33$	$263 + 54$
	$117 + 22$	$186 + 12$	$85 + 52$	$395 + 42$
	$56 + 34$	$321 + 41$	$194 + 23$	$456 + 67$
	$356 + 34$	$545 + 53$	$185 + 34$	$736 + 88$

25. Krilo, dolgo 99 cm, zdaljšajo mati za 12 cm; kako dolgo so naredili krilo?

26. Šivilja obrobi krilo s čipkami; ko je prišla 3 m 15 cm čipk, zmanjkalo ji je še 60 cm. Kako široko je krilo?

27. 320 m dolge ulice podaljšajo za 65 m; kako dolge so nove ulice?

28. Trгоvec je dobil 2 soda octa; v enem sodu je bilo 56 l, v drugem 68 l. Koliko l octa je dobil?

29. Na semenj so prignali 210 volov, 150 krav in 70 telet; koliko glav goveje živine skupaj?

30. Za enega konja je dal kmet 470 K, za drugega 400 K; koliko za oba?

31. Zemljiški posestnik je kupil njivo za 400 K, senožet za 560 K; koliko je dal za oboje?

32. Nekdo si je prihranil 200 K, podedoval je 415 K; koliko premore?

33. Hlapec je imel v hranilnici 265 K in vložil še 80 K; koliko ima v hranilnici potem?

34. Kmet je vzel na posodo najprej 320 K, potem pa še 450 K. Za koliko se je zadolžil?

35. Mizar je imel v zalogi 154 desák; kupi jih še 200. Koliko desák ima v zalogi?

36. V vasi je 87 moških in 97 ženskih; koliko prebivalcev šteje vas?

Naslednje račune zapiši po primeru:

$$63 + 7 \times 8 = 63 + 56 =$$

$$\begin{array}{llll} \mathbf{37.} & 75 + 9 \times 4 & 462 + 7 \times 6 & 185 + 4 \times 9 & 226 + 8 \times 9 \\ & 192 + 9 \times 8 & 564 + 4 \times 7 & 253 + 9 \times 9 & 584 + 5 \times 7 \\ & 94 + 6 \times 7 & 284 + 6 \times 6 & 78 + 9 \times 6 & 712 + 8 \times 8. \end{array}$$

Pismeno seštevanje.

a.

1. a) $43 + 32$ (ustno).

Namesto $43 + 32 = 75$ pišemo pregledneje:

43 . . . seštevaneč

32 . . . seštevaneč

75 . . . vsota

Kateri števili smo sešteli? Števili 43 in 32 imenujemo seštevanca. Katere število smo dobili? Število 75 imenujemo vsoto.

b) Računi in zapiši prav tako ter imenuj poedina števila:

$$56 + 34 = \quad 74 + 23 = \quad 13 + 24 + 51 =$$

2. Izračuni $63 + 35 = (23 + 64 =, 125 + 324 =)$, seštej pa najprvo ednice, potem desetice (potem stotice)!

63 5 e. in 3 e. je 8 e.,
 35 3 d. in 6 d. je 9 d.

(Pismeno seštevanje.)

Kako pišemo pri pismenem seštevanju seštevance? Kaj seštejemo najprvo? Kaj potem?

V čem se razlikuje pismeno seštevanje od ustnega?

3. a) $\begin{array}{r} 54 \\ 25 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 62 \\ 35 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 50 \\ 49 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 68 \\ 30 \\ \hline \end{array}$ b) $\begin{array}{r} 13 \\ 22 \\ 34 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 53 \\ 13 \\ 32 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 15 \\ 50 \\ 24 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 28 \\ 51 \\ 20 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} l \\ , \\ , \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 14 \\ 43 \\ 32 \\ \hline \end{array}$ h

c) $20 m + 30 m + 10 m + 30 m$ d) $14 K + 23 K + 30 K + 32 K =$

4. a) $\begin{array}{r} 125 \\ 221 \\ 132 \\ \hline \end{array}$ b) $\begin{array}{r} 312 \\ 132 \\ 232 \\ \hline \end{array}$ c) $\begin{array}{r} 140 \\ 113 \\ 34 \\ \hline \end{array}$ d) $\begin{array}{r} 253 \\ 20 \\ 406 \\ \hline \end{array}$ e) $\begin{array}{r} 240 K \\ 103 , \\ 30 , \\ \hline \end{array}$ f) $\begin{array}{r} 401 kg \\ 34 , \\ 43 , \\ \hline \end{array}$ g) $\begin{array}{r} 140 m \\ 215 , \\ 40 , \\ \hline \end{array}$

h) $314 K + 102 K + 240 K$ i) $215 l + 61 l + 302 l$

5. Kramar je izkupil prvi mesec 425 K, drugi 74 K več. a) Koliko je izkupil drugi mesec? b) Koliko oba meseca?

6. Kramarja je stalo blago 640 K, iztržil je za blago 125 K več. Kolika je blagu prodajna cena?

7. Kmet je dal za par volov 865 K, dobička je imel 120 K. Za koliko je voli prodal?

8. Sosed kupi senožet za 625 K. „74 K ti dam dobička“, pravijo oče, „ako mi jo prepustiš“. Koliko ponujajo oče za senožet?

Prehod!

b.

56 8 e. in 6 e. je 14 e., t. j. 4 e. in 1 d.; 4 e. zapišem pod ednice,
 38 1 desetico prištejem deseticam,

Začni seštevati pri desetnicah! Kaj opaziš? Zakaj začnemo pač pri pismenem seštevanju seštevati pri ednicah?

1. $\begin{array}{r} 58 \\ 36 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 57 \\ 29 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 48 \\ 37 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 46 \\ 34 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 61 \\ 29 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 42 \\ 38 \\ \hline \end{array}$ 2. $\begin{array}{r} 26 \\ 45 \\ 18 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 15 \\ 59 \\ 27 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 54 \\ 17 \\ 28 \\ \hline \end{array}$

3.	81	92	57	4.	232	345	568	270
	60	86	72		428	170	91	140
	55	40	90		120	102	100	290
5.	420	625	458	6.	149	85	145	276
	43	139	97		67	76	390	109
	127	86	445		154	108	208	90
	305	4 in 8 je 12		7.	125 K	278 l	36 cm	15 kg
	218	in 5 je 17,			406 „	313 „	93 „	60 „
	134	ostane 1 i. t. d.			97 „	506 „	75 „	78 „
							46 „	42 „

8. Seštevance podpiši in seštej:

a) $104 + 350 + 74 + 168$ b) $23 + 160 + 312 + 50 + 240$

c) $205 + 36 + 9 + 17$ d) $86 + 6 + 133 + 225 + 58$

e) Koliko K in h je $64 h + 19 h + 49 h + 85 h$?

f) Koliko hl in l je $129 l + 88 l + 27 l + 214 l$?

g) Koliko m in cm je $82 cm + 20 cm + 109 cm + 95 cm$?

9. 3razrednica ima v 1. razredu 94 otrok, v 2. 55 in v 3. 58 otrok; koliko skupaj?

10. Jožek je šel pobirat orehe. Pod enim drevesom je našel 58, pod drugim 63 in pod tretjim 79 orehov; koliko orehov je nabral? — Od prej je imel nabranih že 675 orehov; koliko jih ima sedaj?

11. Janezek je šel po lešnike. Na eni leski je natrgal 125 lešnikov, na drugi 186, na tretji 329; koliko lešnikov je nabral?

12. Hišni gospodar je dal popraviti streho. Na eno stran je šlo 158, na drugo 296 novih opek; koliko na obe strani?

13. Suknar je prodal 4 dni zaporedoma 69 m, 73 m, 85 m in 49 m sukna; koliko m vse 4 dni?

14. En sod drži 256 l, drugi 65 l več. a) Koliko drži drugi sod? b) Koliko oba skupaj? (Zneske tudi v hl in l.)

15. Gostilničar je iztočil prvi teden v mesecu 28 l, drugi 36 l, tretji 41 l in četrti teden 38 l vina; koliko vse 4 tedne? (Tudi v hl in l.)

16. Gospodinja namolze od 4 krav prvi teden v mesecu po 35 l, 32 l, 28 l in 37 l mleka; drugi teden po 31 l, 34 l, in 41 l; tretji teden po 30 l, 35 l, 36 l in 42 l; četrti teden po 30 l, 36 l, 38 l in 43 l. a) Koliko l vsak poedini teden? b) Koliko l ves mesec?

17. a) 35 K 17 h	b) 3 hl 25 l	c) 15 m 13 cm
106 „ 38 „	7 „ 18 „	8 „ 27 „
209 „ 27 „	4 „ 45 „	4 „ 50 „

d) 285 K 15 h + 80 K 28 h + 160 K 37 h

e) 3 m 50 cm + 9 m 25 cm + 75 cm

f) 8 kg 20 dkg + 15 kg 30 dkg + 10 kg 40 dkg.

18. Gospodar kupi vina 2krat na leto; prvikrat 2 hl 56 l, drugikrat 1 hl 27 l. Koliko vina porabi?

19. Mati so dali za blago 14 K 25 h, za podvleko 3 K 45 h in šivilji so plačali 11 K 16 h. Koliko je stala obleka?

20. Štiri tedne v mesecu porabijo mati 24 K 10 h, 19 K 28 h, 25 K 18 h in 23 K 34 h; koliko ves mesec?

21. Trгоvec izkupi v ponedeljek 43 K 27 h, v torek 35 K, v sredo 73 K 10 h, v četrtek 29 K, v petek 37 K 18 h, v soboto 46 K 25 h; koliko vsega?

Zapiši seštevance drugega pod drugega in seštej:

22. a) 79 + 24 + 30 + 58 + 67

b) 78 + 50 + 9 + 65 + 89

c) 105 + 140 + 236 + 97 + 80

d) 305 + 200 + 40 + 32 + 423

23. a) 137 + 465 + 93 + 100 + 205

b) 146 + 145 + 109 + 500 + 27

c) 306 + 27 + 8 + 30 + 9

d) 125 + 98 + 129 + 300 + 155

24. Kako se imenujejo in po koliko dni imajo poedini meseci leta? Kako si zapomnite, koliko dni ima vsak poedini mesec?

25. Prvi 3 meseci so prvo četrletje, drugi trije drugo četrletje, . . . a) Koliko dni ima **1., 2., 3., 4.** četrletje? b) Koliko dni šteje celo leto?

26. Katerega (dne) je danes? Katerega bo jutri (čez 1 dan), pojutršnjem (čez 2 dni), — katerega bo čez 4, 8, 9, 25 dni; čez 1 teden, 2, 3, 4 tedne?

27. Koliko dni je a) od 1. do 28. novembra; b) od vseh svetih (1. novembra) do sv. Miklavža (5. decembra); c) od božiča (25. decembra) do svečnice (2. februarja); od sv. Jurja (24. aprila) do sv. Mihaela (29. septembra)?

28. a) Koliko dni je že minulo od letošnjega leta? b) Koliko dni je še letošnjega leta?

4. Odštevanje.

(Ustno.)

a.

1. a) $8 - 5$	b) $108 - 5$	c) $314 - 6$	e) $100 - 2, 6, 8$
$18 - 5$	$118 - 5$	$324 - 6$	$200 - 2, 6, 8$
$28 - 5$	$128 - 5$	$\vdots$	$300 - 2, 6, 8$
$\vdots$	$\vdots$	d) $412 - 8$	$\vdots$
$\vdots$	$\vdots$	$422 - 8$	$\vdots$
$98 - 5$	$198 - 5$	$\vdots$	$1000 - 2, 6, 8$

2. a) $101 - 2, 3, \dots 9$ b) $203 - 4, 5, \dots 9$ c) $405 - 6, 7, 8, 9$.

3. $200 - 2$ do 140 ; $348 - 3$ do 300 ; $484 - 7$ do 400 ;
 $800 - 8$ do 720 ; $144 - 4$ do 84 ; $1000 - 6$ do 904 ;
 $151 - 5$ do 71 ; $1000 - 9$ do 883 .

b.

4. a) $100 - 10, 20, 30, \dots 90$	b) $110 - 20, 30, \dots 90$
5. $130 - 50$	6. a) $120 - 30$ b) $110 - 40$ 7. $420 m - 70 m$
$120 - 60$	$220 - 30$ $210 - 40$ $840 m - 50 m$
$140 - 80$	$320 - 30$ $\vdots$ $360 m - 90 m$
$150 - 70$	$\vdots$ c) $120 - 50$ $510 m - 50 m$
$110 - 40$	$920 - 30$ $220 - 50$ $710 m - 90 m$
	$\vdots$

8. $900 - 30$ do 0 ; $600 - 60$ do 0 ; $540 - 50$ do 40 ;
 $900 - 80$ do 20 ; $480 - 40$ do 0 ; $700 - 70$ do 0 ;
 $1000 - 80$ do 40 ; $990 - 90$ do 0 .

Naslednje račune zapiši po primeru:

$$140 - 10 \times 5 = 140 - 50 =$$

9. $120 - 6 \times 5$ $440 - 10 \times 8$ $320 - 5 \times 8$ $830 - 8 \times 5$
 $230 - 10 \times 5$ $210 - 4 \times 5$ $130 - 10 \times 9$ $420 - 5 \times 6$
 $510 - 5 \times 4$ $450 - 7 \times 10$ $340 - 8 \times 10$ $230 - 5 \times 8$

10. V šoli je 150 učencev; deklic je 80, koliko je dečkov?

11. Pred 10 leti je hodilo v vaško šolo 90 otrok, sedaj jih hodi 130. Koliko otrok je sedaj več?

12. Janezek ima prihranjeni 2 K. Koliko mu ostane, ako si kupi žepni nožek za 90 h?

13. Delavec zasluži na dan 2 K 40 h, za hrano izda 90 h; koliko mu ostane?

14. Od 520 jaje se jih je pokvarilo prodajalki 30; koliko je ostalo zdravih?

c.

15.	16.		17.	18.
50—26	a) 40—27	b) 110—35	120—36	45—30
40—22	140—27	210—35	170—78	145—30, 50, 70
70—45	240—27	⋮	180—95	245—30, 50, 70
90—79	⋮	c) 140—52	240—62	⋮
80—63	940—27	240—52	310—27	945—30, 50, 70
		⋮		

Naslednje račune zapiši po primeru:

$$180 - 7 \times 8 = 180 - 56 =$$

19. $240 - 6 \times 6$ $442 - 6 \times 10$ $570 - 9 \times 8$ $317 - 6 \times 5$
 $338 - 10 \times 5$ $430 - 6 \times 8$ $151 - 7 \times 10$ $210 - 8 \times 8$
 $130 - 7 \times 7$ $267 - 9 \times 10$ $330 - 9 \times 6$ $427 - 5 \times 8$

20. Koliko izgube je bilo pri blagu, ki je veljalo 115 K in je bilo prodano za 90 K?

21. Kupna cena blagu je bila 210 K, izgube je bilo 35 K; kolika je bila prodajna cena?

22. Trгоvec daje blago, ki je bilo poprej m po 4 K 24 h, sedaj 40 h ceneje; po čem je m ?

23. Cena je senu odnehala pri q za 80 h. Po čem je sedaj seno, ako je bilo poprej po 6 K 20 h à q ?

24. V mestu je meso à kg 1 K 80 h, zunaj mesta à kg 1 K 64 h; kolika je razlika med cenama?

d.

25. a)	200 — 100	530 — 400	b)	600 — 420	490 — 210
	220 — 100	378 — 200		800 — 350	840 — 530
	225 — 100	860 — 500		400 — 250	380 — 150
	500 — 300	653 — 300		700 — 230	670 — 260
	540 — 300	698 — 500		500 — 280	540 — 310
	564 — 300	882 — 600		1000 — 650	460 — 220.

Naslednje račune zapiši:

26. 99 — 23	217 — 43	317 — 54	523 — 67	731 — 36
117 — 32	229 — 34	395 — 42	834 — 88	862 — 38
119 — 28	284 — 63	649 — 66	922 — 57	519 — 54

27. V drevesnici raste 390 jablane. Koliko jih ostane, ako se jih izkoplje 75?

28. Od 185 posekanih smrek so jih spravili iz gozda 70; koliko jih je ostalo v gozdu?

29. Iz soda, v katerem je 160 l vina, odtoči krčmar 56 l. Koliko vina ostane v sodu?

30. Nekdo ima v posojilnici 600 K. Koliko ima še, ako dvigne 350 K?

31. Kmet kupi travnik za 1000 K in plača takoj 550 K. Koliko ostane dolžan?

32. Kramar je prodal blaga za 300 K; koliko je imel dobička, ako je stalo blago njega 250 K?

33. Mati porabijo od 10 m traku 4 m 60 cm ; koliko meri ostanek?

$$1 \text{ kg} = 100 \text{ dkg}, \quad 1 \text{ dkg} = 10 \text{ g}, \quad 1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}.$$

34. V skledico na tehtnici devaj peska in določi vsakokrat težo v *kg*, *dkg* in *g*, kolikor imaš na razpolago uteži!

35. V litru je vode do cementnega znamenja. Posoda z vodo tehta $1 \text{ kg } 30 \text{ dkg}$; koliko tehta 1 l vode, ako tehta posoda 30 dkg ?

36. Mati kupijo masla v loncu. Maslo z loncem vred tehta $2 \text{ kg } 90 \text{ dkg}$, lonec sam 35 dkg ; koliko tehta maslo?

37. Gospodinja sevrè $3 \text{ kg } 40 \text{ dkg}$ slanine in dobi $3 \text{ kg } 15 \text{ dkg}$ masti; koliko je šlo v ocvirke?

38. Krčmarica kupi pri mesarju kos teletine. Mesar dene na tehtnico $5 \text{ kg } 20 \text{ dkg}$, potem pa še eno utež za 20 dkg in eno za 10 dkg ; koliko je tehtala teletina?

39. 1 kg sirove kave dá 76 dkg pražene kave; koliko *dkg* se izgubi pri praženju?

40. Katerega (dne) je danes? Katerega je bilo včeraj (pred 1 dnem), predvčerajšnjim (pred 2 dn.), pred 4, 8, 20 dnevi, pred 1, 2, 3 tedni?

Pismeno odštevanje.

a.

1. a) $78 - 45 =$ (ustno).

Namesto $78 - 45 = 33$ pišemo pregledneje:

$78 \dots$ zmanjševanec

$- 45 \dots$ odštevanec

$33 \dots$ ostanek (razlika).

Od katerega števila smo odšteli? Število 78 se imenuje zmanjševanec. Katere število smo odšteli? Število 45 se imenuje odštevanec. Katere število smo dobili? Število 33 se imenuje ostanek.

b) Računi in zapiši prav tako ter imenuj poedina števila:

$$65 - 53 = \quad 94 - 62 = \quad 76 - 35 =$$

Za koliko je število 65 večje od števila 53? Ostanek imenujemo tudi „razliko“, ker nam pove, za koliko sta različna zmanjševanec in odštevanec.

Odštej najprej edn. potem des.!

$$\begin{array}{rcl} 2. \ a) \ 67 \text{ (ustno)} & b) \ 67 & 2 \text{ e. od } 7 \text{ e. ostane } 5 \text{ e.,} \\ \quad \quad \quad 32 & \quad \quad - 32 & 3 \text{ d. od } 6 \text{ d. ostanejo } 3 \text{ d.} \end{array}$$

Računi prav tako: 95—64, 86—23, 456—320, 537—430.

c) Računi le kakor v b):

$$\begin{array}{rclclclcl} 84 & 67 & 76 & 264 & 452 & 85 & 246 & 167 \\ - 63 & - 45 & - 53 & - 123 & - 351 & - 40 & - 130 & - 105 \end{array}$$

3. a) 95 b) 95 Prištej odštevanecu 62 toliko, da
 — 62 — 62 dobiš zmanjševanec 95! —

$$2 \text{ e.} + . = 5 \text{ e.}$$

$$6 \text{ d.} + . = 9 \text{ d.}$$

Kako najdeš tedaj še ostanek ali razliko?
 (Pismeno odštevanje.)

Pri katerem mestu začnemo odštevati ustno?

Pri katerem pismeno?

c) Računi odštevaje in prištevaje:

$$\begin{array}{rclclclclcl} 78 & 54 & 68 & 85 & 97 & 75 & 376 & 581 & 428 & 874 \\ - 55 & - 23 & - 58 & - 65 & - 80 & - 60 & - 245 & - 340 & - 304 & - 604 \end{array}$$

Računi le prištevaje:

$$\begin{array}{rclclclclcl} 4. \ a) \ 77 & 95 & 87 & b) \ 263 & 547 & 467 & 643 & 587 & 867 \\ - 63 & - 45 & - 50 & - 132 & - 323 & - 250 & - 330 & - 567 & - 267 \end{array}$$

$$\begin{array}{rclclclclcl} c) \ 465 & 879 & 394 & 478 & 263 & 547 & 476 \\ - 53 & - 67 & - 92 & - 76 & - 201 & - 503 & - 276 \end{array}$$

5. V šoli je 245 otrok. Dečkov je 125; koliko je deklic?

6. Od 195 šolskih otrok jih je izstopilo koncem šolskega leta 43; koliko jih je ostalo? — Novincev se je vpisalo 54; koliko je bilo potem učencev?

7. V šolski drevesnici je raslo 245 divjakov, vcepili so jih 135; koliko divjakov je še ostalo?

8. Okna v šolski sobi so visoka po 225 cm, široka po 125 cm; kolika je razlika med višino in širino?

9. Po dolgem meri soba 7 m 47 cm, počrez 5 m 25 cm; koliko večja je dolžina nego širina sobe?

b.

9 — 2, 3, ... 8 Kaj opaziš glede vrednosti
 19 — 12, 13, ... 18 ostanka (razlike), ako prišteješ
 zmanjševancu in odštevcu 10?

$$\begin{array}{rcl}
 & +10 & \\
 10. & 62 & \text{Zmanjševancu prištej 10, odštevcu 1 desetico} \\
 & - 35 & \text{5 e. in koliko e. je 12 e.,} \\
 & +1 & \text{1 d. in 3 d. so 4 d. in koliko d. je 6 d.} \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccccc}
 \text{Računi prav tako} & 84 & 63 & 75 & 276 & 640 & 450 \\
 & - 36 & - 47 & - 56 & - 128 & - 316 & - 438 \\
 \hline
 \end{array}$$

10 ednic v zmanjševancu in 1 desetice v odštevcu ne
 piši več!

$$\begin{array}{rcccccc}
 11. & 71 & 90 & 80 & 373 & 494 & 542 & 620 & 760 \\
 & - 35 & - 56 & - 45 & - 195 & - 186 & - 238 & - 613 & - 749 \\
 \hline
 12. & 370 & 850 & 295 & 365 & 274 & 366 & 450 \\
 & - 64 & - 24 & - 87 & - 57 & - 69 & - 359 & - 348 \\
 \hline
 \end{array}$$

c.

90 — 20, 30, ... 80 Kaj opaziš glede vrednosti
 190 — 120, 130, ... 180 ostanka (razlike), ako pri-
 šteješ zmanjševancu in odštevcu 100?

$$\begin{array}{rcl}
 & +10 & \\
 13. & 358 & \text{Zmanjševancu prištej 10 desetic, odštevcu} \\
 & - 163 & \text{1 stotico!} \\
 & +1 & \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccc}
 \text{Računi prav tako:} & 524 & 314 & 504 & 708 \\
 & - 372 & - 183 & - 460 & - 624 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccc}
 14. & 208 & - 162, & 607 & - 383, & 835 & - 774, & 464 & - 393, \\
 & 307 & - 86, & 203 & - 63, & 435 & - 90, & 306 & - 86, \\
 & 207 & - 174, & 308 & - 273, & 415 & - 380. & &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl}
 & +10+10 & \\
 15. & 3 \ 2 \ 4 & 460 \qquad 635 \\
 & - 1 \ 3 \ 5 & - 294 \qquad - 348 \\
 & + 1+1 & \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcccc}
 16. & 412 & 501 & 603 & 420 & 540 \\
 & - 256 & - 159 & - 338 & - 273 & - 497 \\
 \hline
 \end{array}$$

d.

17. 467

— 129

338

9 in 8 je 17 (zap. 8); 1 in 2 je 3 in 3 je 6 i. t. d.

18. 195 — 169, 307 — 146, 220 — 190, 310 — 190.

19. 257 — 89, 312 — 176, 400 — 239, 1000 — 704.

20. 513 — 495, 621 — 549, 434 — 378, 1000 — 456.

21. Odštej 67 od 335, od ostanka zopet 67 i. t. d.,

dokler se da!

Računi tudi tako: a) 609—87; b) 792—264; c) 925—185!

22. 524 K 720 m 821 l 480 kg 480 K

— 238 „ — 188 „ — 294 „ — 307 „ — 394 „

23. a) 653 K — 495 K, 175 K, 576 K;

b) 832 m — 594 m, 418 m, 645 m;

c) 405 l — 56 l, 238 l, 366 l;

d) 500 kg — 307 kg, 199 kg, 306 kg.

24. a) 1 km — 308 m, 564 m, 703 m;

b) 1 kg — 250 a, 735 g, 690 g.

25. Ceni na oko v cm dolžino klopi, mize, table, ..., višino omare, peči, vrat, okna,; predmete izmeri in izračuni pogrešek!

26. Ceni na prostem različne razdalje v m, razdalje izmeri in izračuni pogrešek!

27. Miza je dolga 185 cm, široka 96 cm. a) Koliko meri v obsegu? b) Koliko cm meri več v dolžino nego v širino?

28. Gospodar je posadil prvo leto 56, drugo 68 sadnih dreves. Prijelo se jih je 115; koliko se jih je usušilo?

29. Od 1000 borovih sadik se jih je usušilo 137, koliko se jih je prijelo?

30. Par volov je cenil kmet 840 K, prodal jih je za 818 K; koliko je odnehal pri kupu?

31. Kmet kupi kravo s teletom za 415 K. Tele proda za 85 K, kravo za 409 K; koliko ima dobička?

32. Kramar iztrži za blago, ki je stalo njega 365 K, le 337 K; koliko je imel izgube?

33. V fari je bilo v začetku leta 865 ljudi, koncem leta 907 ljudi; za koliko ljudi se je prebivalstvo pomnožilo?

34. Pomlad se začne 21. marca, poletje 22. junija, jesen 23. septembra, zima 22. decembra. *a)* Koliko dni traja vsak poedini letni čas? *b)* Za koliko dni so poedini letni časi različni med seboj?

35. <i>a)</i> 31 K 50 h	305 K 80 h
— 15 „ 36 „	— 207 „ 50 „
<i>b)</i> 28 kg 56 dkg	12 kg 70 dkg
— 19 „ 39 „	— 9 „ 45 „
<i>c)</i> 15 kg 340 g	7 kg 900 g
— 13 „ 150 „	— 3 „ 450 „
<i>d)</i> 3 hl 45 l	25 hl 80 l
— 1 „ 17 „	— 9 „ 56 „
<i>e)</i> 10 K	100 K
— 5 „ 64 h	— 29 „ 87 h

36. Gospodinja je izdala meseca januarja 76 K 64 h, februarja 8 K 48 h manj. *a)* Koliko je izdala februarja? *b)* Koliko oba meseca?

37. Marija je šla plačat za mater 3 račune: 1 K 20 h, 4 K 35 h, 2 K 30 h; koliko je prinesla iz desetaka nazaj?

38. Sod s sladkorjem vred tehta 50 kg 600 g, sod sam 9 kg 550 g; koliko tehta sladkor?

Ponovilo.

$$100 \text{ kg} = 1 \text{ q.}$$

Odgovore v računih 1 — 4 tudi zapiši!

1. Koliko kg je *a)* 2, 5, 7, 10 q; *b)* 1 q 25 kg, 3 q 50 kg, 4 q 7 kg?

2. Koliko q (in kg) je 200 kg, 400 kg, 250 kg, 603 kg, 308 kg?

3. Voznik je naložil 8 q 50 kg; koliko je to kg?

4. Prasič je tehtal 175 kg; koliko q in kg? Vol 5 q 8 kg; koliko kg?

5. a) $194+7$ do 264; b) $95+50$ do 595; c) $280+53$; d) $180+140$.

6. a) $206-9$ do 116; b) $319-30$ do 19; c) $230-76$; d) $310-240$.

7. Marija je šla menjat petak. Menjalec ji našteje 4 K, 8 desetic in 10 dvovinarnikov; preštej, če je bilo prav!

8. Kmet posadi 1000 smrekovih sadik. Posuši se jih 30; koliko se jih prime?

9. Zaboj z blagom vred tehta 107 kg, zaboj sam 15 kg; koliko tehta blago?

10. Nekdo podeduje 1000 K; 350 K izposodi, 140 K zakupi, ostanek vloži v posojilnico. Koliko K vloži?

11. Hlapec zveže 2 vrvi, dolgi po 4 m 30 cm in 2 m 60 cm. Kako dolga je zvezana vrv, ako gre v voz 30 cm?

12. Od deske, dolge 3 m 70 cm, odreže mizar kos, dolg 2 m 20 cm; koliko cm meri ostanek?

13. Na eni lehi je 80, na drugi 120 fižolovih grmov; koliko grmov je na obeh lehah? — Vsak grm ima svoj natič, v vsaki vrsti je 8 natičev; preštej natiče na obeh lehah štejoč po 8 in 8 natičev!

14. Vinograd je veljal 920 K. Posestnik dobi za vino čistih 120 K in proda vinograd za 860 K; ali je bil na izgubi ali na dobičku in koliko?

15. Konjski prekupec kupi enega konja za 435 K, drugega za 370 K. Ali je imel dobiček ali izgubo in koliko, ako je prodal oba konja za 940 K?

16. V vasici je 6 hiš, v katerih stanuje 9, 6, 8, 12, 5, 11 ljudi; koliko ljudi šteje vas?

17. Fara ima 4 vasi; v prvi je 365 ljudi, v drugi 280 v tretji 95 in v četrti 67 ljudi. Koliko prebivalcev šteje fara?

18. Mizar je vzel pri trgovcu z lesom desák za 225 K. Koliko je še dolžan, ako je plačal enkrat 115 K, drugikrat 40 K in še enkrat 28 K?

19. a) 117 K 17 h

95 „ 26 „

209 „ 45 „

b) 8 q 17 kg

6 „ 35 „

4 „ 26 „

c) 3 q 2 kg + 5 q 15 kg + 67 kg,

d) 8 kg 15 dkg + 2 kg 4 dkg + 45 dkg,

e) 5 hl 7 l + 12 hl 4 l + 48 l.

20. Oče so kupili na semnju usnja za 46 K 20 h, blaga za obleko za 32 K 60 h in klobuk za 4 K 20 h; koliko jim je ostalo, ako so imeli s seboj 100 K?

21. a) 415 K 85 h

— 329 „ 69 „

b) 48 hl 65 l

— 30 „ 59 „

c) 3 q 65 kg — 1 q 37 kg,

d) 6 kg 750 g — 3 kg 715 g.

22. Kadica z maslom tehta 14 kg 500 g, prazna kadica 2 kg 125 g; koliko tehta maslo?

23. Janezek ima v šolo 1 km 300 m daleč, Jožek 2 km 500 m; koliko dalje ima v šolo Jožek?

5. Množenje.

Množitelj enomestno število.

a. Ustno.

1. Ponovi poštevanko osnovnih števil!

2. $3 \times 3 + 4$ $4 \times 6 + 8$ $8 \times 7 + 5$ $8 \times 9 + 3$ $6 \times 7 + 6$

$5 \times 5 + 7$ $6 \times 9 + 7$ $5 \times 5 + 8$ $3 \times 4 + 7$ $7 \times 5 + 8$

$7 \times 7 + 2$ $8 \times 4 + 9$ $6 \times 3 + 5$ $4 \times 7 + 3$ $3 \times 7 + 6$

$9 \times 3 + 8$ $5 \times 9 + 8$ $4 \times 4 + 8$ $8 \times 6 + 9$ $8 \times 8 + 8$

3. $4 \times 3 + . = 21$ $7 \times 8 + . = 61$ $7 \times 3 + . = 27$ $3 \times 8 + . = 31$

$5 \times 8 + . = 43$ $6 \times 4 + . = 29$ $4 \times 8 + . = 41$ $7 \times 6 + . = 47$

$3 \times 9 + . = 35$ $3 \times 6 + . = 23$ $9 \times 4 + . = 45$ $9 \times 8 + . = 78$

$6 \times 8 + . = 54$ $5 \times 7 + . = 44$ $8 \times 5 + . = 46$ $6 \times 6 + . = 41$

$9 \times 6 + . = 59$ $4 \times 9 + . = 42$ $7 \times 4 + . = 35$ $9 \times 5 + . = 53$

Naslednje račune zapiši po primeru :

$$125 + 5 \times 5 = 125 + 25 =$$

4. $140 + 8 \times 4$	$94 + 7 \times 9$	5. $90 - 8 \times 9$	$106 - 5 \times 9$
$126 + 7 \times 6$	$78 + 9 \times 8$	$170 - 5 \times 7$	$135 - 6 \times 7$
$284 + 9 \times 5$	$165 + 7 \times 8$	$285 - 8 \times 8$	$214 - 4 \times 9$
$109 + 8 \times 7$	$199 + 9 \times 7$	$360 - 6 \times 9$	$309 - 4 \times 8$
$237 + 6 \times 8$	$284 + 9 \times 9$	$274 - 5 \times 8$	$225 - 3 \times 9$

6. Kako se imenujejo števila, ki imajo a) 10, 20, 30, 60, 50, 80, 90, 100 desetice; b) 12, 24, 46, 63, 34, 72, 93 desetice?

7. Koliko je 1krat, 2krat, ... 10krat a) 6 desetice; b) 7 desetice; koliko je c) 3krat 7 d., 4krat 8 d., 8krat 6 d., 6krat 9 d., 7krat 9 d.?

$$4\text{krat } 20 = 4\text{krat } 2 \text{ d.} = 8 \text{ d.} = 80.$$

8. 1krat, 2krat, ... 10krat a) 20, b) 30, ... 90.

9. 3krat 30, 70; 5krat 30, 60; 7krat 40, 80, 70; 4krat 60, 80; 6krat 40, 30; 8krat 40, 30, 90.

10. Koliko h je 1, 2, 3, 6, 7, 9, 10 dvajsetice?

11. Mati dadó Anici 9 dvajsetice in 8 desetice, da plača račun; koliko K in h je bilo računa?

12. Koliko K je 3, 6, 7, 10 dvajsetakov?

13. Mesar našteje očetu za vola 9 dvajsetakov, 10 desetakov in 80 K; koliko plača za vola?

14. Oče so nesli v posojilnico 9 dvajsetakov in 8 desetakov; koliko K so vložili?

15. Koliko K je 5, 4, 7, 9, 10 petdesetakov?

16. Nekdo ima 7 petdesetakov in 6 dvajsetakov; koliko je to K?

17. Koliko minut je 2, 4, 6 ur? 3 ure 30 minut, 5 ur 45 minut?

18. Janezek pride v šolo 15 minut prej nego se začne pouk. Koliko minut je v šoli a) dopoldne; b) popoldne; c) ves dan?

19. Koliko snopov je 5 kop; 3 kope 2 razstavki; 8 kop 5 razstavk?

20. 2krat 200 = 2krat 2 stotici = 4 s. = 400.

2krat 300, 400, 500; 3krat 300, 200; 4krat 200; 5krat 200.

21. Koliko K je 1 stotak, 5 stotakov; 2 stotaka 4 petdesetaki?

22. Živinski kupec plača kmetu za par volov 4 stotake in 7 petdesetakov; koliko so bili voli?

23. Okoli 4oglatega vrta je napeljana bodičasta žica; na 2 straneh je razpeljane po 200 m, na 2 drugih po 80 m žice. Koliko m okoli in okoli vrta?

24. $12 = 10 + 2$, $23 = 20 + 3$, Razstavi na podoben način: 13, 25, 36, 28, 64, 72!

25. 4krat 12 a) 1krat 11 b) 1krat 12 c) 1krat 25
 4krat 10 = 40 2 „ 11 2 „ 12 2 „ 25
 4krat 2 = 8 ∴ ∴ ∴
 4krat 12 = 48 10 „ 11 10 „ 12 10 „ 25

26. a) 3, 6, 9krat 13, b) 5, 7, 10krat 16, c) 4, 5, 9krat 19,
 2, 4, 8 „ 14, 6, 7, 9 „ 17, 3, 5, 7 „ 18.

27. 2, 3, 4, ... 10krat 50. **28.** 3, 4, 5krat a) 24, b) 36.

29. $140 = 100 + 40$.. Razstavi na podoben način: 270, 130, 320, 290!

30. 2krat 280 a) 2krat 140, 250, 270
 2krat 200 = 400 b) 3 „ 130, 320, 290
 2krat 80 = 160 c) 4 „ 120, 250,
 2krat 280 = 560 d) 5 „ 110, 180,

e) 6krat 110, 160, f) 7krat 120, 130, g) 8krat 120,
 h) 9 „ 110, i) 2krat 120, 125; 4krat 212; 8krat 125.

31. Koliko komadov je 3, 6, 8, 9, 10 ducatov?

32. Krošnjarica je imela s seboj 8 ducatov žepnih robcev. Koliko robcev ji je ostalo, ako jih je prodala 45?

33. Koliko mesecev je 2 leti, 3 leta 6 mesecev, 4 leta 5 mesecev?

34. Janezek ima 8 let 2 meseca; koliko mu manjka, da bi bil star 100 mesecev?

35. Izračuni koliko stane: *a)* 3, 6, 8, 9 *kg* kuhinjske soli, riža, sladkorja, mila, pšenične moke, ajdove moke,
b) 2, 4, 5, 7, 10 *l* piva, vina, octa, petroleja, laškega olja, spirita,! Cene za 1 *kg* in 1 *l*, kraju in času primerne, naj povedó učenci sami.

36. Na dan vzemó mati pri pekarju poprečno za 36 h kruha; koliko dadó za kruh na teden?

37. Gospa porabi poprečno na dan za 44 h mleka; za koliko na teden?

38. Gospodinja porabi na dan 3 jajca. Koliko izda za jajca *a)* na dan, ako stane jajce 6 h; *b)* koliko na teden?

39. Koliko stane goveje meso na teden, ako se ga jemlje na dan za 80 h?

40. Oče pokadé na teden 3 zavitke tobaka à 8 h; koliko zakadé v 4 tednih?

41. Koliko zakadi na teden gospod, ki kadi na dan 3 cigare à 12 h?

42. Odrasel človek dihne kakih 24krat v 1 minuti; kolikokrat v 5 minutah?

43. Mož naredi po ravnem v 1 minuti kakih 85 korakov; koliko korakov naredi, ako hodi 8 minut?

44. Vrtnar zasadi s cveticami 8 gredic, poprečno po 48 cvetic na gredico; koliko cvetic posadi?

45. Mizarski mojster ima 7 pomagačev ter plačuje vsakemu na dan po 3 K mezde. *a)* Koliko plača vsem na dan? *b)* Koliko na teden?

b. Pismo.

1. 5krat 73 = (ustno). Mesto 5krat 73 = 365 pišemo

množenec.... 73×5 množitelj

365 ...zmnožek

Katero število smo vzeli 5krat (pomnožili s 5)? Število 73 imenujemo množenec.

Kolikokrat smo vzeli število 73 (s katerim številom smo pomnožili 73)? Število 5 imenujemo množitelj.

Katero število smo dobili? Število 365 imenujemo zmnožek.

2. Izračuni in zapiši kakor poprej ter imenuj poedina števila: 4krat 92 = (5krat 64 =, 6krat 32, 3krat 208, 2krat 260)! Kaj smo vzeli najprvo 4krat (5, 6, 3, 2krat)? Kaj potem?

3. a) 32

32

32

32 × 3

96

Kako zapišeš ta račun krajše? Kolikokrat imaš po 2 e.? po 3 d.?

Vzemi 2 e. 3krat!

3krat 2 e. je 6 e.

„ 3 d. 3 „ !

3 „ 3 d. 9 d.

(Pismeno množenje ali pismena množitev.)

b) Računi tudi tako:

43 + 43 322 + 322 + 322 133 + 133 + 133

Na katero mesto pišemo pri pismenem množenju množenec? Na katero množitelj? Kaj množimo v množencu najprvo? Kaj potem? V čem se razlikuje pismeno množenje od ustnega?

4. Izračuni a) ustno in pismeno: 2krat 34, 42, 40, 301, 203, 403; b) le pismeno: 3krat 32, 30, 213, 231, 125, 243, 321.

5. 47 × 2

94

2krat 7 e. je 14 e., t. j. 4 e. in 1 d. — 4 e. zapišem pod ednice, 1 d. prištejem deseticam....

Začni množiti pri deseticah! — Zakaj začenjamo množiti pri ednicah?

6. 37 × 2 46 × 2 190 × 3 223 × 4 108 × 6

7. a) 39, 209, 308, 407 × 2 b) 270, 227, 208 × 3

8. Števila od 105 do 112 pomnoži z 8!

9. a) 98, 76, 108, 109 × 9 b) 129, 143, 156 × 6

10. a) Števila od 135 do 142 pomnoži s 7; b) števila od 119 do 125 z 8!

- 11.** 75×3 3krat 5 je 15, zap. 5, ost. 1; 3krat 7 je 21 in
 225 1 je 22.
- 12.** a) 52, 140, 326, 406, 95×2
 b) 46, 49, 175, 109, 180×5
 c) 64 K, 88 K, 250 K, $195 K \times 4$
 d) 45 l 120 l, 124 l, $118 l \times 8$
 e) 29 kg, 72 kg, 108 kg, $130 kg \times 7$
 f) 73 h, 94 h, $109 h \times 5$
- 13.** a) $312 + 107 \times 3$ b) $945 - 127 \times 4$ c) $1000 - 287 \times 3$
 $95 \times 3 + 472$ $648 - 143 \times 3$ $882 - 185 \times 2$
- 14.** Koliko ur so 4 dnevi in 16 ur; 7 dni 12 ur?
- 15.** Koliko dni sta 2 leti? (Leto 365 dni.)
- 16.** Gospa porabi za gospodinjstvo na mesec 145 K; koliko 3 mesece (4, 6 mesecev)?
- 17.** Nekdo je dolžan 1000 K. Koliko dolga ima še čez 3 leta (4, 5 let), ako vrne od dolga na leto 185 K?
- 18.** Gospod plačuje vsako četrletje 145 K najemščine; koliko na leto?
- 19.** Posestnik plačuje na $\frac{1}{4}$ leta 168 K davka; koliko na leto?
- 20.** Gospod izda na mesec poprečno 125 K; koliko v $\frac{1}{4}$ leta ($\frac{1}{2}$ leta)?
- 21.** Posestnik je vsejal 12 hl pšenice in 14 hl soržice.
 a) Koliko hl je pridelal vsakega žita, ako rodi pšenica 6ero in soržica 7ero seme; b) koliko je pridelal obojega žita; c) koliko več je pridelal nego vsejal?
- 22.** Koliko se plača za 5 hl vina à 51 K 50 h?
- 23.** Voznik je naložil 7 zabojev; 3 tehtajo vsak po 86 kg, 4 pa vsak po 1 q 25 kg. Koliko tehta ves tovor? (q in kg).

Množitelj dvomestno število.

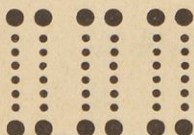
a. Ustno.

1. Naredi na računalu 10krat 1! 10krat $1 = \bullet$ desetic? Ravno tako 10krat 2, 10krat 3, 10krat 10.

2. 10krat 11 = $\bullet$ desetic, 10krat 20 = $\bullet$ desetic? Koliko desetic da vsaka ednica, ako jo vzameš 10krat? 10krat 21 = 21 d. = 210.

3. 10krat 24, 30, 35, 37, 50, 40, 53, 82, 73, 90, 80.

4. Naredi na računalu 30krat 2! Izračuni!

30krat 2 je 10krat 2 3krat; 10krat 2 sta 2 des.
3krat 2 des. je 6 des. = 60.

Naredi ravno tako in izračuni: a) 40krat, 50krat, 20krat 2; b) 30krat 3, 20krat 3; c) 20krat 4, 20krat 5!

5. Predstavlja si na sličen način in izračuni:

a) 20krat 6, 7, 8, 9; b) 30krat 4, 5, 6, 7, 8, 9;
c) 50krat 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9; d) 60krat 2, 3, 5, 8.

6. a) 70krat 2, 4, 6; b) 80krat 3, 2, 4; c) 90krat 2, 4, 3;
d) 60krat 6, 4, 8; e) 70krat 5, 7, 9; f) 80krat 4, 5, 8.

7. a) 10krat 4 in 2krat 4 je kolikokrat 4? Izračuni 12krat 4!

$$\begin{array}{r} 10\text{krat } 4 \text{ je } 40 \\ 2\text{krat } 4 \text{ je } 8 \\ \hline 12\text{krat } 4 \text{ je } 48. \end{array}$$

b) 10krat 4 in 3krat 4 je kolikokrat 4? Izračuni 13krat 4!

10krat 4 in 4krat 4 je kolikokrat 4? Izračuni 14krat 4!

⋮

10krat 4 in 9krat 4 je kolikokrat 4? Izračuni 19krat 4!

8. a) 15krat 6, 8, 10 b) 24krat 5, 6, 8 c) 42krat 3, 6, 5
16krat 7, 9, 6 33krat 4, 3, 5 61krat 2, 4, 3
18krat 3, 5, 4 25krat 7, 9, 6 52krat 2, 5, 4.

9. 100krat 1 2, 3, 10.

10. Za procesijo je šlo 48 parov dečkov in 54 parov deklic. a) Koliko je bilo dečkov? b) Koliko deklic? c) Koliko obojih?

11. Kokošar pošlje v Trst 80 parov piščet; koliko je to piščet?

12. Na sejmu je bilo 72 parov volov; koliko je to volov?

13. Koliko stane a) 25 poštних znamk à 10 h; b) 15 dopisnic à 5 h; c) 50 razglednic à 6 h?

14. Matijček šteje orehe tako, da meče v klobuk po 5 orehov. Koliko orehov je naštel, ako je vrgel 30krat?

15. Oče hočejo izmeriti kadico. Koliko l drži kadica, ako izlijó vanjo 20krat konvo, ki drži 5 l?

16. Sod drži 160 l. Natakarica je natočila iz polnega soda 30krat pletenico, ki drži 4 l; koliko l je še v sodu?

17. Srebrna žlica tehta 7 *dkg*, žličica 3 *dkg*; koliko tehta 12 žlic in 12 žličic?

18. 1 K tehta 5 *g*; koliko *g* tehta 50 K (20, 25, 100 K)?

19. Gospodinja porabi na dan 4 *dkg* kave; koliko (*kg* in *dkg*) na mesec?

20. Koliko listov ima zvezek, ki je narejen iz 1 lege in 2 pol papirja, ako da 1 pola 4 liste?

21. Knjigovez je naredil 35 zvezkov à 4 pole. a) Koliko pol je porabil? b) Koliko pol mu je ostalo, ako je imel pripravljeni 2 knjigi papirja?

b. Pismeno.

1.
$$\begin{array}{r} 27 \times 10 \\ \hline 270 \end{array}$$
 10krat 27 je 27 desetic, na mesto ednic zapišemo 0.

$$36 \times 10, \quad 62 \times 10, \quad 93 \times 10.$$

Kako pomnožiš število z 10?

2. 25, 34, 57, 73, 70, 95, 80, 76, 40, 90×10 .

3. Kmet najde, da tehta 10 l pšenice 7 *kg* 30 *dkg*. Koliko tehta 1 *hl* pšenice?

4. Koliko tehta 1 *hl*, ako tehta

a) 10 *l* rži 6 *kg* 75 *dkg*;

b) 10 *l* ječmena 6 *kg* 58 *dkg*;

c) 10 *l* ovsa 4 *kg* 35 *dkg*;

d) 10 *l* ajde 6 *kg* 35 *dkg*;

e) 10 *l* fižola 7 *kg* 90 *dkg*.

5. 26×30

780

30krat 26 je 10krat 26 3krat; 10krat 26 je 26 desetice, 3krat 26; na mesto ednic zapišemo 0.

24 $\times$ 20, 23 $\times$ 40, 18 $\times$ 50. Kako pomnožiš število z 20, 30, 90?

6. a) 42, 47 $\times$ 20

c) 14, 16 $\times$ 60

29, 31 $\times$ 30

12, 14 $\times$ 70

b) 19, 22, 24 $\times$ 40

d) 12 $\times$ 80

16, 19, 20 $\times$ 50

11 $\times$ 90

7. Koliko parov nogavic je 20, 30, 40 ducatov nogavic?

8. Koliko stane 50 podobie à 15 h? (K, h.)

9. Po cevi priteka na minuto 15 *l* vode; koliko vode priteče a) v 1 uri, b) v $\frac{1}{2}$ ure? (*hl*, *l*.)

10. 42×23

126

84

966

23krat 42 je 3krat 42 in 20krat 42. —
20krat 42 je 2krat 42 desetice Desetice
zapišemo pod decetice,

Računi tudi tako: 46×12 43×13 39×11 47×14
 36×24 42×23 26×33 25×39 .

11. a) 44, 73, 89 $\times$ 11 b) 58, 69 $\times$ 13 c) 49, 58, 65 $\times$ 15

32, 58, 78 $\times$ 12 56, 68 $\times$ 14 38, 56, 69 $\times$ 16

d) 38 h, 45 h, 56 h $\times$ 17 (K, h)

e) 29 *cm*, 47 *cm*, 36 *cm* $\times$ 18 (*m*, *cm*)

12.

13.

14.

15.

43 $\times$ 22 39 $\times$ 24 34 $\times$ 28 27 *dkg* $\times$ 34 (*kg*, *dkg*)

39 $\times$ 25 47 $\times$ 21 45 $\times$ 22 28 *dkg* $\times$ 25 (*kg*, *dkg*)

37 $\times$ 21 35 $\times$ 23 43 $\times$ 23 26 *kg* $\times$ 31 (*g*, *kg*)

23 $\times$ 29 28 $\times$ 27 24 $\times$ 35 23 *kg* $\times$ 35 (*g*, *kg*)

36 $\times$ 27 36 $\times$ 23 28 $\times$ 31 46 *l* $\times$ 21 (*hl*, *l*).

16. a) 1 hl pšenice tehta 74 kg; koliko (q , kg) 12 hl (9, 13 hl)?
 b) 1 hl rži „ 69 kg; „ „ 13 hl (8, 14 hl)?
 c) 1 hl ječmena „ 65 kg; „ „ 14 hl (7, 15 hl)?
 d) 1 hl ovsa „ 43 kg; „ „ 19 hl (6, 21 hl)?

17. a) 1 q pšenice stane 24 K; koliko 20 q?
 b) 1 q rži „ 19 K; „ 45 q?
 c) 1 q ječmena „ 18 K; „ 36 q?
 d) 1 q koruze „ 21 K; „ 40 q?
 e) 1 kg pšenične moke stane 38 h; koliko 15 kg? (K, h)
 f) 1 kg ržene moke „ 34 h; „ 25 kg? „
 g) 1 kg koruzne moke „ 24 h; „ 40 kg? „
 h) 1 kg belega kruha „ 48 h; „ 9 kg? „
 i) 1 kg rženega kruha „ 38 h; „ 5 kg? „
 j) 1 kg fižola „ 50 h; „ 20 kg? „
 k) 1 kg leče „ 48 h; „ 12 kg? „
 l) 1 kg riža „ 56 h; „ 17 kg? „

18. Trgovski pomočnik prihrani na mesec poprečno 26 K; koliko na leto?

19. Koliko šip dne steklar v 24 oken, ako dne v vsako okno 12 šip?

20. Janezek šteje opeko na strehi. Vrst našteje 11, opek v vsaki vrsti 43; koliko opek je na strehi?

21. Kako visoko je nadstropje, ako ima 26 stopnic, visokih po 15 cm? Kako visoko leži drugo, tretje nadstropje? (m , cm.)

22. Lestva ima 25 klinov. Kako dolga je lestva, ako je klin od klina 28 cm in je pod prvim in nad zadnjim klinom 35 cm lestvenic?

6. Merjenje in deljenje ali dividiranje.

Delitelj enomestno število.

(Ustno.)

a.

1. Kolikokrat je 2 v 12? Kolikokrat 2 je 12? 6krat 2 je 12; 2 v 12 je 6krat.

- a) 2 v 8, 16, 20 b) 3 v 9, 21, 27 c) 4 v 16, 28, 40
 d) 5 v 10, 20, 45 e) 7 v 28, 42, 56 f) 9 v 18, 45, 63

- g) 6 v 18, 30, 48 h) 8 v 32, 48, 72 i) 10 v 40, 60, 80
 j) 2, 3, 4, 6 v 12 k) 3, 4, 6, 8 v 24 l) 4, 6, 9 v 36

2. $\cdot \times 5 = 22$ $\cdot \times 8 = 79$ $\cdot \times 6 = 35$ $\cdot \times 4 = 23$ $\cdot \times 4 = 27$
 $\cdot \times 3 = 17$ $\cdot \times 9 = 88$ $\cdot \times 8 = 52$ $\cdot \times 5 = 39$ $\cdot \times 6 = 20$
 $\cdot \times 6 = 38$ $\cdot \times 3 = 23$ $\cdot \times 3 = 29$ $\cdot \times 3 = 26$ $\cdot \times 8 = 42$
 $\cdot \times 4 = 38$ $\cdot \times 5 = 49$ $\cdot \times 6 = 47$ $\cdot \times 9 = 35$ $\cdot \times 3 = 14$.

3. 3 v 26. Kolikokrat 3 je 26? 8krat 3 je 24 in 2 je 26; 3 v 26 je 8krat in ostane 2.

- a) 2 v 7, 11, 19, 15 b) 3 v 8, 13, 20, 32 c) 4 v 9, 26, 17, 35
 d) 5 v 17, 26, 38, 44 e) 8 v 17, 26, 45, 71 f) 6 v 7, 23, 39, 59
 g) 9 v 39, 46, 61, 87 h) 7 v 16, 23, 53, 68 i) 10 v 28, 83, 72, 97
 j) 4, 5 v 29, 37 k) 6, 7, 8 v 52 l) 8, 9, 10 v 74

4. Koliko tednov je 14 dni (28, 42 dni)?

5. a) Koliko tednov in dni je od 1. do 31. decembra?
 b) Od vseh svetih (1. nov.) do božiča (25. dec.)? c) Letos od 6. januarja do 12. marca?

6. 3. (dne) v mesecu je nedelja. a) Katerega bo še nedelja? b) Kateri dan bo 22., 30.?

b.

1. Koliko polovic, četrtin m je 1 m ? Koliko četrti ure je 1 ura? Koliko desetih l , kg je 1 l , 1 kg ?

2. Kolikokrat moraš vzeti polovico, da dobiš celoto? Kolikokrat tretjino, četrtino, desetino?

3. $\frac{1}{4}$ od 24 h. 4krat koliko h je 24 h? 4krat 6 h je 24 h; $\frac{1}{4}$ od 24 h je 6 h.

- a) $\frac{1}{2}$ od 4, 14, 18 b) $\frac{1}{3}$ od 3, 15, 6, 30 c) $\frac{1}{4}$ od 20, 36, 4, 12
 d) $\frac{1}{5}$ od 15, 30, 50, 5 e) $\frac{1}{7}$ od 7, 70, 35, 21 f) $\frac{1}{8}$ od 24, 60, 42, 12

4. Razdeli na 9 enakih delov 9, 72, 90, 27; razdeli na 10 enakih delov 10, 30, 50, 100!

5. Koliko je 8. del od 56, 80, 8, 48, 16?

6. Kramar je prodal $8\frac{1}{2}$ ducata žepnih robcev; koliko robcev je to?

7. V 4 urah je prišel kočijaž 32 km daleč; koliko km je prevozil poprečno v 1 uri?

8. Kmet pridela 48 *hl* ovsa; $\frac{1}{8}$ pridelka prihrani za seme, $\frac{1}{8}$ proda, kar ostane, porabi za dom. a) Koliko *hl* vseje? b) Koliko *hl* proda? c) Koliko *hl* porabi doma?

9. Kako se imenuje 1 del, ako razdeliš 1 *m* (1 *dm*) na 2 enaka dela?

10. $\frac{1}{2}$ od 3, 5, 7, 9, 11, 17, 19.

$\frac{1}{2}$ od 15? 2 krat koliko je 15? 15 je 2 krat 7 in 1. $\frac{1}{2}$ od 15 = $7\frac{1}{2}$.

11. Učenec naredi iz 13 pol papirja 2 enaka zvezka. Koliko pol dene v vsak zvezek?

12. Mati urežejo iz 15 *m* blaga 2 obleki. Za vsako obleko vzamejo enako blaga; koliko *m* za vsako?

13. Sosed kupita naspol 19 *kg* jabolk; koliko *kg* dobi vsaka?

14. Kako se imenuje 1 del, ako razdeliš 1 *m* (1 *dm*) na 3 enake dele?

15. a) Koliki del *dm* (*m*) je $\frac{1}{3}$ od 2 *dm* (*m*)?

Načrtaj 2 *dm* (2 *m*) vsakega zase in razdeli vsakega posebej na 3 enake dele. $\frac{1}{3}$ od enega *dm* (*m*) je $\frac{1}{3}$ *dm* (*m*), od drugega tudi $\frac{1}{3}$ *dm* (*m*); $\frac{1}{3}$ od 2 *dm* (*m*) = $\frac{2}{3}$ *dm* (*m*).

b) Potovka prinese iz mesta 3 gospodarjem 2 *l* zeljnega semena. Koliko *l* semena dobi vsak gospodar, ako si ga razdele na enake dele?

Koliko je $\frac{1}{3}$ od 2?

16. $\frac{1}{3}$ od 4, 10, 19, 25, 28 — 5, 11, 14, 17, 23.

17. Učenec hoče razdeliti 22 *cm* dolgo daljico na 3 enake dele. Kolik mora vzeti vsak del?

18. Načrtaj 2 *dm* (3 *dm*) vsakega zase in razdeli vsakega posebej na 4 enake dele! Koliki del *dm* je $\frac{1}{4}$ od 2 *dm* (3 *dm*)?

Koliki del *m* je $\frac{1}{4}$ od 2 *m* (3 *m*)? Koliko je $\frac{1}{4}$ od 2, 3?

19. a) $\frac{1}{4}$ od 5 *l* (9, 13, 17, 33 *l*); — b) $\frac{1}{4}$ od 10 *kg* (18, 22, 34, 38 *kg*); c) $\frac{1}{4}$ od 7 *m* (19, 27, 35, 39 *m*)?

20. V 4 enakih vrčih ima mlekarica 18 *l* mleka; koliko *l* v vsakem vrču?

21. 4 mlatičem plača kmet 30 K dnine; koliko vsakemu?

22. 4 gospodarji naroče 23 kg deteljnega semena. Koliko kg semena dobi vsak izmed njih, ako si razdele seme na enake dele?

23. Za 4 molzne krave je porabil kmet vse leto 39 kg živinske soli. Koliko kg poprek za 1 kravo?

24. Gospodar daje svojim 4 konjem na dan 18 kg ovsa, 17 kg sena, 6 kg slame in 6 dkg soli. Koliko kg ovsa, sena in slame in koliko dkg soli poklada poprek 1 konju na dan?

25. $\frac{1}{5}$ od 16, 21, 27, 32, 38, 43, 49.

26. Gospodinja izpeče za vsakih 5 dni 13 hlebov kruha. Koliko hlebov porabi poprečno 1 dan?

27. Za 5 kg masla je dobila kmetica 12 K. Po čem je bil kg?

28. Za 5 q krompirja je vzel kmet 43 K. Po čem je prodal q?

29. a) $\frac{1}{6}$ od 13, 20, 27, 52, 59;

b) $\frac{1}{9}$ od 28, 39, 47, 59, 67, 88.

30. a) $\frac{1}{7}$ od 15, 23, 32, 38, 68;

b) $\frac{1}{8}$ od 18, 25, 35, 45, 52, 70.

31. $\frac{1}{10}$ od 21, 43, 57, 68, 75, 91.

$$1 = \frac{2}{2} = \frac{3}{3} = \frac{4}{4} = \frac{5}{5} = \frac{6}{6}.$$

Račune **32.—36.** tudi zapiši!

32. Izpremeni v polovice 1, 2, 5, $3\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$, $9\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{2}$!

33. Koliko tretjin je 1, 6, 8, $1\frac{1}{3}$, $2\frac{1}{3}$, $4\frac{1}{3}$, $3\frac{2}{3}$, $5\frac{2}{3}$, $12\frac{2}{3}$?

34. Izpremeni v četrtine 1, 3, 6, $1\frac{1}{4}$, $1\frac{3}{4}$, $1\frac{5}{4}$, $2\frac{1}{4}$, $5\frac{3}{4}$, $9\frac{3}{4}$!

35. Koliko petin je $2\frac{1}{5}$, $3\frac{2}{5}$, $3\frac{4}{5}$, $5\frac{3}{5}$, $7\frac{2}{5}$, $9\frac{4}{5}$, $11\frac{4}{5}$?

36. Izpremeni v desetine $2\frac{1}{10}$, $3\frac{3}{10}$, $5\frac{7}{10}$, $9\frac{9}{10}$, $12\frac{3}{10}$!

37. Dekla prinese iz gostilne $2\frac{1}{2}$ l piva; koliko pollitrov?

38. Mlekarica nameri s pollitrsko mero $3\frac{1}{2}$ l mleka; kolikokrat je napolnila mero?

39. V vrču je $3\frac{1}{4}$ l vina; koliko četrtlitrov moreš natočiti iz vrča?

40. Anica naredi zvezek iz $5\frac{1}{2}$ pole papirja; koliko polovic pole papirja je v zvezku?

41. $5\frac{3}{4}$ m traku zrežejo mati na $\frac{1}{4}$ m dolge kose; koliko jih je?

42. Koliko vreč po $\frac{1}{2}$ hl mora imeti pripravljenih žitni prekupec za $18\frac{1}{2}$ hl žita?

43. Koliko celih je 2krat 2 polovici? 3krat, 4krat, 10krat a) po $\frac{2}{2}$; b) po $\frac{3}{3}$; c) po $\frac{4}{4}$?

44. Pretvori v cele: a) $\frac{2}{2}, \frac{8}{2}, \frac{20}{2}, \frac{16}{2}$; b) $\frac{3}{3}, \frac{9}{3}, \frac{15}{3}, \frac{24}{3}, \frac{21}{3}$; c) $\frac{4}{4}, \frac{20}{4}, \frac{8}{4}, \frac{16}{4}, \frac{32}{4}, \frac{40}{4}$!

45. a) Koliko celih in polovic je 5krat 2 polovici in 1 polovica?

b) Koliko celih in tretjin je 6krat 3 tretjine in 2 tretjini?

c) Koliko celih in četrтин je 7krat 4 četrтine in 3 četrтine?

46. Pretvori v cele in polovice $\frac{2}{2}, \frac{3}{2}, \frac{4}{2}, \dots, \frac{20}{2}$!

47. Štej tretjine od 1 tretjine do 30 tretjin ter pretvori vsakatero število tretjin v celo število in tretjine!

48. Pretvori v cele in četrтine $\frac{5}{4}, \frac{7}{4}, \frac{16}{4}, \frac{11}{4}, \frac{29}{4}, \frac{32}{4}, \frac{39}{4}$?

49. Pretvori v cele in dele 1 celega:

a) $\frac{5}{5}, \frac{7}{5}, \frac{10}{5}, \frac{11}{5}, \frac{20}{5}, \frac{19}{5}, \frac{31}{5}, \frac{49}{5}, \frac{35}{5}$;

b) $\frac{10}{10}, \frac{11}{10}, \frac{40}{10}, \frac{23}{10}, \frac{50}{10}, \frac{67}{10}, \frac{91}{10}, \frac{53}{10}, \frac{90}{10}$;

c) $\frac{8}{8}, \frac{11}{8}, \frac{32}{8}, \frac{27}{8}, \frac{40}{8}, \frac{33}{8}, \frac{47}{8}, \frac{73}{8}, \frac{64}{8}, \frac{80}{8}$.

50. Večja družba je imela plačati v gostilni 18 $\frac{1}{2}$ litrskih vrčkov piva. a) Koliko je to l? b) Koliko je bilo računa, ako je l po 48 h?

51. Voznik ima naloženih 19 vreč pšenice à $\frac{1}{2}$ hl; koliko je to hl?

52. Koliko l ruma je v 36 steklenicah à $\frac{1}{4}$ l?

53. V sosedno vas je $\frac{9}{4}$ ure ($\frac{7}{4}$ ure) hodá; koliko je to ur in četrти ur?

54. Trgovec dobi iz mlekarne 40 zavitkov sirovega masla à $\frac{1}{4}$ kg. a) Koliko kg je to? b) Koliko je plačal za maslo, ako je kg po 2 K 20 h?

55. Iz koliko pol je narejen zvezek, ki ima 28 listov, list po $\frac{1}{4}$ pole?

56. Koliko ovsa je nameril kmet, ako je napolnil četrtino ($\frac{1}{4}$ hl) 33krat?

57. Semanji dan je iztočil gostilničar 15 sodčkov piva à $\frac{1}{2}$ hl; koliko hl?

c.

1. Kolikokrat je:

a) 2 v 5krat 2; 2 v 6krat, 8krat, 10krat, 100krat 2?

b) 3 v 9, v 10krat, 100krat 9?

c) 4 v 16, v 10krat 16?

d) 4 v 32, v 10krat 32?

e) 9 v 10krat 72, 8 v 10krat 56?

2. 2 v 6, 60, 600 — 2 v 14, 140, 120, 160, 180.

3. 3 v 9, 90, 900 — 3 v 27, 270, 150, 210, 240.

4. 5 v 10, 100, 1000, 45, 450, 250, 350, 400.

5. 4 v 28, 280, 800, 24, 240, 360, 160.

6. 6 v 30, 300, 420, 180, 540.

7. 7 v 21, 210, 350, 560, 490.

8. 9 v 27, 270, 450, 630, 810.

9. 8 v 16, 160, 320, 400, 640.

10. Koliko po 8 dm dolgih trakov moreš nastriči iz 6 m 40 cm traku?

11. Na koliko voz bi šlo 180 q slame, ako se naklada poprečno na voz 9 q?

12. Za koliko dni bo popotniku zadosti 240 K, ako računa poprečno 8 K na dan?

d.

$\frac{1}{2}$ od 14 cm, 20 cm; $\frac{1}{4}$ od 16 K, 28 K.

1. a) $\frac{1}{2}$ od 8 (12) desetice; $\frac{1}{2}$ od 4 (6, 10) stotic;

b) $\frac{1}{3}$ od 9 (21, 24) desetice;

c) $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$ od 18 desetice; d) $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{8}$ od 36 stotic.

2. a) $\frac{1}{2}$ od 40, 400, 180, 140.
 b) $\frac{1}{3}$ od 60, 600, 240, 270, 180.
 c) $\frac{1}{4}$ od 20, 200, 320, 400.
 d) $\frac{1}{5}$ od 25, 250, 350, 400, 450.
 e) $\frac{1}{6}$ od 24, 240, 300, 420, 540.
 f) $\frac{1}{7}$ od 280, 210, 140, 490, 350.
 g) $\frac{1}{8}$ od 32, 320, 400, 560, 720.
 h) $\frac{1}{9}$ od 180, 360, 540, 720, 900.

3. Krčmar toči vino a) l po 80 h, b) l po 1 K 20 h; koliko stane $\frac{1}{2} l$, $\frac{1}{4} l$ vsakega vina?

4. Za 8 m blaga so dali mati 7 K 20 h; po čem so plačali m ?

5. Hlapec služi na leto 240 K; a) koliko na $\frac{1}{4}$ leta?
 b) Koliko na mesec?

6. Pri blagu, ki je veljalo 480 K, je bilo dobička $\frac{1}{8}$ kupne cene. a) Koliko K je bilo dobička? b) Za koliko je šlo blago v prodaj?

e.

1. Naštej do 100 večkratnike števila 2 po primeru: 2, 20; 4, 40! 20, 40, so deseterni večkratniki števila 2.

2. Naštej do 100 deseterne večkratnike števil 3 in 4!

3. Izloči največje deseterne večkratnike števila 2 po primeru $28 = 20 + 8$, $74 = 60 + 14$ iz števil: 26, 38, 44, 56, 68, 72, 88, 96!

4. a) Izloči največje deseterne večkratnike števila 3 iz števil: 39, 45, 54, 57, 63, 81, 87, 96! b) Izloči večkratnike števila 4 iz števil: 48, 56, 64, 76, 88, 92, 100!

5. 2 v 24 ($= 20 + 4$)

3 v 75 ($= 60 + 15$)

2 v 20 je 10krat,

3 v 60 je 20krat,

2 „ 4 je 2krat,

3 „ 15 je 5krat,

2 v 24 je 12krat.

3 v 75 je 25krat.

a) 2 v 28, 36, 42, 58, 66, 78, 82, 94.

b) 3 v 36, 42, 48, 54, 75, 78, 87, 99.

$$6. \frac{1}{2} \text{ od } 26 (= 20 + 6)$$

$$\frac{1}{2} \text{ od } 20 \text{ je } 10$$

$$\frac{1}{2} \text{ „ } 6 \text{ je } 3$$

$$\frac{1}{2} \text{ od } 26 \text{ je } 13$$

$$\frac{1}{3} \text{ od } 72 (= 60 + 12)$$

$$\frac{1}{3} \text{ od } 60 \text{ je } 20$$

$$\frac{1}{3} \text{ „ } 12 \text{ je } 4$$

$$\frac{1}{3} \text{ od } 72 \text{ je } 24$$

$$a) \frac{1}{2} \text{ od } 24, 38, 46, 56, 68, 76, 84, 92.$$

$$b) \frac{1}{3} \text{ od } 39, 45, 51, 63, 78, 81, 87, 96.$$

$$7. a) 4 \text{ v in } \frac{1}{4} \text{ od } 52, 60, 68, 72, 84, 96.$$

$$b) 5 \text{ v in } \frac{1}{5} \text{ od } 60, 75, 80, 95.$$

$$c) 6 \text{ v in } \frac{1}{6} \text{ od } 66, 78, 96.$$

$$d) 7 \text{ v in } \frac{1}{7} \text{ od } 77, 84, 91.$$

$$e) 8 \text{ v in } \frac{1}{8} \text{ od } 88, 96; 9 \text{ v in } \frac{1}{9} \text{ od } 99.$$

8. Koliko h je a) $\frac{1}{2}$ K, $\frac{1}{4}$ K, $\frac{3}{4}$ K? b) $2\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{4}$ K? Koliki del K je 50 h? 25 h?

9. Koliko cm je $\frac{1}{2}$ m, $\frac{1}{4}$ m? Koliki del m je 50 cm, 25 cm? Pomni: 50 je $\frac{1}{2}$ od 100; 25 je $\frac{1}{4}$ od 100.

10. Miza je dolga $1\frac{1}{2}$ m, široka $\frac{3}{4}$ m; koliko je to na cm?

11. Hčerka prinese $\frac{3}{4}$ kg kave; koliko je to dkg? — $2\frac{1}{2}$ kg sladkorja; koliko je to kg in dkg?

12. Koliko kg je $\frac{1}{2}$ q, $\frac{1}{4}$ q, $\frac{3}{4}$ q?

13. Naredi še enkrat račune 21., 22., 23., 24., 27. in 28. na strani 37. in 38. v K in h, v kg in dkg!

14. Kmet je porabil v 1 letu $\frac{3}{4}$ q živinske soli; koliko kg? — Pomni: $\frac{1}{4}$ od 100 je 25!

15. Veliki pivarski sodčki držé približno po $\frac{1}{2}$ hl, mali po $\frac{1}{4}$ hl; koliko l?

16. Krčmar je iztočil v 1 mesecu $2\frac{1}{2}$ hl vina; koliko l?

17. Kadica drži $4\frac{3}{4}$ hl; koliko je to l?

18. Iz soda, ki drži 400 l, se odtoči $1\frac{1}{2}$ hl vina; koliko vina je še v sodu?

19. Koliko cm je $\frac{1}{5}$ m, $\frac{2}{5}$ m? Koliko dkg je $\frac{1}{5}$ kg, $\frac{2}{5}$ kg, $\frac{4}{5}$ kg? Pomni: $\frac{1}{5}$ od 100 je 20.

20. Koliko dni je $\frac{1}{2}$ meseca, $1\frac{1}{2}$ meseca?

21. Koliko tednov je $\frac{1}{2}$ leta, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ leta?

22. Ura kaže osem in pol; koliko minut črez osem?

23. Ura je četrť na devet, tri četrťi na dvanajst; koliko je ura na ure in minute?

24. Izprehajali smo se $1\frac{3}{4}$ ure; koliko minut?

25. Mati so kupili 64 jajc. Za koliko dni so preskrbljeni, ako porabijo povprečno 4 jajca na dan?

26. Učitelj ima v razredu 56 učencev. Koliko klopi mora postaviti v sobo, da bi sedeli v klopih po 4 učenci?

27. Koliko dopisnic dobiš za 1 K, za 2 K 25 h?

28. Koliko poštnih znamk po 6 h kupiš za 72 h?

29. Za 8 razglednic plača gospa 96 h; po čem so razglednice?

30. Teta prinesó 3 otrokom 84 orehov. Koliko orehov dobi vsak otrok, ako so deleži enaki?

Pismeno merjenje in deljenje ali dividiranje.

1. Kaj je več 2 v 80 ali $\frac{1}{2}$ od 80?

Namesto 2 v 80 in namesto $\frac{1}{2}$ od 80 pišemo:

$$80 : 2 = 40$$

deljenec : delitelj = količnik.

Katero število smo merili (delili)? Število 80 imenujemo deljenec. — S katerim številom smo merili (delili)? Število 2 imenujemo delitelj. — Katero število smo dobili? Število 40 imenujemo količnik.

2. Vprašaj, izračuni in zapiši kakor v 1. ter imenuj poedina števila: 4 v in $\frac{1}{4}$ od 96; 6 v in $\frac{1}{6}$ od 420; 8 v in $\frac{1}{8}$ od 720!

Kaj opaziš glede količnika v vseh teh računih?

3. a) $\frac{1}{2}$ od 84 = . (ustno). 84

b) $\frac{1}{2}$ od 8 d. (8, 4) = .; 2krat 8

4 d. = .; 8 d. zapišemo pod = 4

des. in odštejemo 4

=

a) 2 v 84 = . . (ustno)

b) 2 v 8 edn. (8, 4) = . ,

2 v 8 d. = .; 40krat 2 t. j.

4krat 2 d. = .; 8 d. zapišemo

pod des. in odštejemo

Kaj da več v količniku, 2 v 84 ali $\frac{1}{2}$ od 84?

c) 3 v in $\frac{1}{3}$ od 93, 4 v in $\frac{1}{4}$ od 88, 2 v in $\frac{1}{2}$ od 486.

Pismeno merjenje in deljenje imenujemo dividiranje (divizijo).

Kaj dobiš, ako dividiraš stotice? desetice? ednice?

Kaj dividiramo najprvo? Kaj potem?

4. a) $2 \nabla 82, 468$ b) $3 \nabla 96, 693$ c) $4 \nabla 848, 844$
 $\frac{1}{2}$ od 64, 246 $\frac{1}{3}$ od 69, 693 $\frac{1}{4}$ od 488

5. a) $\frac{1}{2}$ od 68, 244 b) $\frac{1}{3}$ od 369 c) $\frac{1}{4}$ od 84, 448.

6. Računi le tako, da meris, povej pa, kaj more pomeniti:

a) $840 : 2$ b) $690 : 3$ c) $550 : 5$ d) $402 : 2$ e) $804 : 4$
 $360 : 3$ $480 : 4$ $880 : 8$ $906 : 3$ $606 : 6$.

7. $27,6 : 3 = 9.$ $3 \nabla 2$ ni 1krat. $3 \nabla 27$ (27,6) = . . ;
 $3 \nabla 27$ d. = . . 90krat 3 t. j. 9krat 3 d. = . . ;
 des. zapišemo pod des. in odštejemo

Računi tudi tako:

$364 : 4,$ $287 : 7,$ $208 : 4,$ $328 : 8,$ $405 : 5.$

8. $24,8 : 4 = 6.$ Govori tudi: 4 ni v 2; 4 v 24 (24,8)
 je 6krat, 6krat 4 je 24 i. t. d.

a) $146 : 2$ b) $488 : 8$ c) $8 \nabla 648$ d) $\frac{1}{8}$ od 355
 $189 : 3$ $305 : 5$ $6 \nabla 306$ $\frac{1}{6}$ od 486
 $244 : 4$ $728 : 8$ $4 \nabla 208$ $\frac{1}{4}$ od 357.

9. $17,4 : 3 = 5.$ $3 \nabla 17$ (17,4) = . . ; $3 \nabla 17$ d. = . . ;
 $\frac{15}{3} = 5$ 50krat 3 d. = . . ; 15 d. zapišemo pod
 des. in odštejemo; ost. 2 d. — 2. d. izpremenimo v ednice

Računi tudi tako: $336 : 4,$ $275 : 5,$ $564 : 6,$ $756 : 9.$

Računi tudi na kratko kakor v 8.:

10. a) $425, 335, 175, 380 : 5$ b) $156, 294, 438, 510 : 6$
 c) $329, 483, 406 : 7$ d) $576, 656, 680 : 8$
 e) $603, 702 : 9.$

Računi največ na kratko:

11. a) $376, 502, 910 : 2$ b) $522, 705 : 3$ c) $604, 916 : 4$
 d) $710 : 5,$ $852 : 6,$ $805 : 7,$ $904 : 8,$ $903 : 7.$

12. a) 5 K v 725 K

b) $\frac{1}{8}$ od 702 K

5 K v 830 K

$\frac{1}{4}$ od 616 K

c) 6 l v 804 l

d) $\frac{1}{4}$ od 1 km

8 cm v 456 cm

$\frac{1}{8}$ od 1 km

13. Čitaj v zmislu merjenja, oziroma deljenja in izračuni:

a) 489 K, 910 K : 7 K b) 9 K 4 h, 7 K 36 h : 8 h

c) 3 K 14 h : 2, 8 K 19 h : 9 d) 5 kg 28 dkg : 6

e) 6 kg 12 dkg : 9 dkg f) 3 hl 69 l : 9 l, 5 hl 67 l : 9

14. Za procesijo je šlo 148 dečkov. a) Koliko parov?

b) Koliko bi bilo vrst, ako bi šli v vrsti po 4 in 4?

15. Fara šteje 954 prebivalcev; $\frac{1}{8}$ je otrok do 12. leta. Koliko jih je?

16. Koliko zvezkov naredi knjigovez iz 288 pol papirja, ako deva v zvezek a) po 4 pole, b) po 6 pol?

17. 9 delavcem se je izplačalo 162 K; koliko dobi 1 delavec?

18. 3 osebe podedujejo 972 K, vsaka enoliko; koliko dobi 1 oseba?

19. Nekdo zasluži na leto 960 K; koliko poprečno v $\frac{1}{4}$ leta ($\frac{1}{2}$ leta)?

20. Kramar dobi 138 m blaga, $\frac{1}{2}$ je kotonine, $\frac{1}{3}$ platna, ostalo je sukno; koliko m je vsakatega blaga?

21. Za koliko mora prodati trgovec blago, ki je njega stalo 520 K, da bo imel dobička $\frac{1}{8}$ kupne cene?

22. Za koliko časa je preskrbljen kmet s 570 q krme, ako pokrmi poprečno na dan 3 q?

23. Vrt ima v obsegu 234 m; $\frac{1}{3}$ je zagrajena z zidom, ostali del z živo mejo. Koliko m je zidú, koliko m žive meje?

24. Gospodar ima za plot pripravljenih 344 lettev. Za koliko m plota jih je zadosti, ako računa na 1 m 8 lettev?

25. Gospodinja razstriže 8 m 80 cm blaga za zavese na 4 pole; kako dolga je vsaka pola?

26. Trgovec prodaja kavo, ki je kg po 3 K 92 h (3 K 20 h) v zavitkih po $\frac{1}{4}$ kg; po čem je zavitek?

27. Kolikokrat moreš napolniti posodo, ki drži 8 l, iz soda, v katerem je 2 hl 64 l?

28. a) $\frac{1}{3}$ ($\frac{2}{3}$) od 405, 369 b) $\frac{1}{5}$ ($\frac{2}{5}$, $\frac{4}{5}$) od 895

c) $\frac{1}{6}$ ($\frac{5}{6}$) od 516 d) $\frac{1}{4}$ ($\frac{3}{4}$) od 232 l, 508 l

e) $\frac{1}{8}$ ($\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$) od 656 kg, 704 kg f) $\frac{1}{4}$ ($\frac{3}{4}$) od 1 km

g) $\frac{1}{5}$ ($\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$) od 1 km (v m).

29. Jožek ima v šolo $\frac{1}{2}$ km, Janezek $\frac{3}{4}$ km; koliko m več ima v šolo Janezek?

30. Koliko g je $\frac{1}{2}$ kg, $\frac{1}{4}$ kg, $\frac{3}{4}$ kg?

31. Služabnik ima 945 K letnih dohodkov; $\frac{2}{3}$ obrne za hrano in stanovanje, $\frac{2}{3}$ za obleko in druge potrebe, kar ostane, prihrani. a) Koliko ga stane hrana in stanovanje? b) Koliko da za obleko in druge potrebščine? c) Koliko prihrani?

a) 32. 325 : 2 b) 310 : 3 c) 830 : 4 d) 523 : 5 e) 457 : 7
 617 : 2 910 : 3 337 : 4 627 : 6 845 : 8
 709 : 2 604 : 3 541 : 5 633 : 6 830 : 9

33. 4 l v 506 l, 5 kg v 821 kg, 6 h v 7 K 34 h,
 9 h v 7 K 30 h.

34. a) Koliko tednov in dni ste letos že imeli šole?
 b) Koliko tednov in dni je bodele imeli še?

35. Koliko tednov in dni ima letošnje leto? — Koliko tednov in dni je a) pomladi, b) poletja, c) jeseni, d) zime?

Delitelj dvomestno število.

a.

(Ustno.)

1 m v 2 m, 1 K v 4 K.

1. 1 desetica v 5 d., 17 d., 40 d.

2. 1 stotica v 2 s., 7 s., 10 s.

3. a) 10 v 80, 110, 190, 300, 1000

b) 10 v 45, 125, 237, 485, 504

4. a) 100 v 100, 200, 1000

b) 100 v 107, 241, 405, 616, 730

5. $\frac{1}{10}$ od 10 (1 d.) od 20 (2 d.), od 90 (9 d.)

Koliko je $\frac{1}{10}$ od vsake desetice?

6. $\frac{1}{10}$ od 8 desetic, 11 d., 20 d., 35 d., 40 d., 52 d.

7. $\frac{1}{10}$ od 70, 90, 120, 200, 340, 400, 560.

(Pismeno.)

8. $10 \nabla 190 = 19\text{krat}$ } pišemo $19,0 : 1,0 = 19$
 in $\frac{1}{10}$ od $190 = 19$ }
 10 je 1 d. ($1,0$), 190 je 19 d. ($19,0$);
 1 d. ∇ 19 d. i. t. d.

Računi tudi tako $10 \nabla 260, 380, 420, 530$.

9. Naredi račune 3. a) in 7. tudi pismeno!
 10. $17,5 : 1,0 = 17$ o. 5 1 d. ∇ 17 d. je 17krat in ostane 5.
 11. Naredi pismeno račune ∇ 3. b)!
 12. $163 : 10$ $325 \text{ l} : 10 \text{ l}$ $516 \text{ h} : 10 \text{ h}$ $468 \text{ g} : 10 \text{ g}$
 $217 : 10$ $387 \text{ l} : 10 \text{ l}$ $405 \text{ h} : 10 \text{ h}$ $703 \text{ g} : 10 \text{ g}$

Kako razdeliš število z 10?

(Naslednje račune največ ustno.)

13. Koliko m je $\frac{1}{10} \text{ km}$, $\frac{2}{10} \text{ km}$, $\frac{9}{10} \text{ km}$?
 14. Koliko g je $\frac{1}{10} \text{ kg}$, $\frac{2}{10} \text{ kg}$, $\frac{9}{10} \text{ kg}$?
 15. Izpremeni ∇ desetice in h 83 h , 235 h , 306 h !
 16. Izpremeni ∇ K in h 115 h , 324 h , 450 h , 517 h !
 17. Koliko K in desetic je 65 , 72 , 106 , 217 desetic?
 18. Izpremeni ∇ dkg in g 85 g , 120 g , 316 g , 545 g !
 19. Koliko pisemskih znamk po 10 h dobiš za $1 \text{ K } 20 \text{ h}$,
 za 5 K ?
 20. Anica dobi od očeta vsako nedeljo in praznik 10 h ;
 koliko nedelj in praznikov je bilo v letu, ako se je nabralo
 do konca leta $6 \text{ K } 60 \text{ h}$?

Zmanjšano merilo.

1. V merilu $1 : 10$ načrtajte ∇ zvezke s table:
 a) daljico, ki meri 6 dm ($7, 9, 11 \text{ dm}$)!
 b) pravokotnik, čigar stranici merita 5 dm in 7 dm
 (6 dm in 9 dm)!
 c) kvadrat, čigar stranica meri 7 dm !
 2. a) Zatekni na prostem razdaljo, dolgo 12 m (10 m , 13 m)
 in načrtaj jo na tablo v merilu $1 : 10$!
 b) Na tabli načrtano razdaljo posnemite ∇ zvezke
 v merilu $1 : 10$!
 V katerem merilu je načrtana razdalja v zvezkih?

3. Preštej koliko mm je 1 cm ! Koliko mm je 2, 3, 10 cm ?

Koliko mm je 1 dm ?

Koliki del 1 cm je 1 mm ? Koliki del 1 dm je 1 mm ?

4. a) Izmeri dolžino in širino šolske sobe (v m in dm !) in načrtaj na tablo osnovni očrt sobe v merilu $1:10$!

b) Posnemite s table ta očrt v merilu $1:10$!

V katerem merilu je načrtan očrt sobe v zvezkih?

5. Načrtajte razdaljo $6\text{ m } 8\text{ dm}$ ($7\text{ m } 5\text{ dm}$) v merilu $1:100$!

6. a) Naredi osnovni načrt šolske sobe z najvažnejšimi predmeti, ki so v nji, na tablo v merilu $1:10$!

b) Naredite ta načrt v zvezke v merilu $1:100$! (Dolžine določi daljicam v m in dm !)

b.

(Ustno.)

3 K v 18 K, 6 h v 54 h.

1. a) 2 desetici v 16 d., 18 d. b) 5 d. v 35 d., 50 d.
c) 8 d. v 32 d., 56 d.

2. a) 20 v 120, 200 b) 40 v 320, 280 c) 70 v 280, 420
d) 50 v 350, 500 e) 80 v 400, 640 f) 90 v 360, 810

(Pismeno.)

3. $42_1 0 : 3_1 0 = 14$ 3 d. ($3_1 0$) v 42 d. ($42_1 0$) i. t. d.

$$\begin{array}{r} 3 \\ 12 \\ \hline 12 \end{array}$$

4. $840 : 20$ $480 : 40$ $770 : 70$
 $960 : 30$ $660 : 60$ $880 : 80$

$\equiv$

5. $720 : 30$ $620 : 40$ $840 : 60$ $960 : 80$
 $920 : 20$ $900 : 50$ $980 : 70$ $910 : 70$

6. a) 20, 30, 40, 60 v 520 b) razdeli 960 na 20, 30, 40, 60, 80 enakih delov!

7. a) $54_1 3 : 2_1 0 = 27$ o. 3 b) $37_1 1 : 2_1 0 = 18$ o. 11

$$\begin{array}{r} 2 \\ 14 \\ \hline 14 \\ \hline \equiv 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2 \\ 17 \\ \hline 16 \\ \hline 11 \end{array}$$

347 : 20 502 : 30 273 : 50 845 : 60 1000 : 80

Kako razdeliš število z 20, 30, 90?

8. 751 : 20 900 : 40 601 : 50 851 : 70 1000 : 90
 640 : 30 530 : 40 950 : 60 901 : 70 1000 : 70

9. Koliko dvajsetje je 280 h, 360 h?

10. a) Koliko kop je 540, 480 snopov? Koliko kop in snopov je 345, 517 snopov?

11. Gospa je namenila revežem na svojega godu dan 6 K. Koliko revežev bo mogla obdariti, ako da vsakemu 30 h?

12. Gospod izroči učitelju 10 K, da poskrbi ubogim učencem kosilce. Koliko kosil bo za ta denar, ako stane kosilo 20 h?

13. Gospodinjo stane kurjava na mesec 9 K 60 h.
 a) Koliko poprečno na dan (mesec 30 dni)? b) Koliko na teden?

14. Gospodinja porabi na mesec (30 dni) 90 *dkg* kave in $7\frac{1}{2}$ *kg* sladkorja. a) Koliko *dkg* kave, koliko *dkg* sladkorja po črez na dan? b) Koliko na teden?

c.

(Pismeno.)

1. 1krat, 2krat . . . 9krat 11.
2. 407, 341, 231, 715, 902 : 11
3. 1krat, 2krat, . . . 9krat 12.
4. 432, 276, 540, 552, 744 : 12.
5. a) 155, 217, 248 : 31; b) 210, 252, 356 : 42;
 c) 156, 218 : 29; d) 202, 450 : 48.
6. 483 : 21, 984 : 41, 728 : 52, 936 : 72, 480 : 32, 972 : 81.
7. 304, 475, 646, 798, 969 : 19.
8. 414, 252, 783, 630, 954 : 18.
9. 928, 696 : 29. 10. 585, 663 : 39. 11. 644, 672 : 28.
12. 570, 646 : 38. 13. 828 : 69, 928 : 58.
14. 630 : 14, 18, 42, 35, 21, 15, 45, 63.
15. 408 : 12, 17, 34, 51.
16. 504 : 12, 24, 18, 63, 21, 56, 42.
17. 300 : 12, 15, 25, 75. 18. 700 : 14, 25, 35.

19. 900 : 12, 15, 25.

20. 18 *q* pšenice je 432 K; koliko je 1 *kg*, 8 *kg*?

21. 24 *q* rži „ 456 K; „ „ 1 *kg*, 13 *kg*?

22. 26 *q* ajde „ 650 K; „ „ 11 *kg*, 6 *kg*?

23. 25 *kg* prosa „ 8 K; „ „ 7 *kg*, 15 *kg*?

24. 1 ducat žepnih robcev stane 9 K 12 h; koliko stane
a) 6 robcev, b) 9 robcev?

25. Kuharica služi na leto 336 K. a) Koliko dobiva na mesec? b) Koliko je zaslužila, ako je bila v službi 7 mesecev?

26. Gospodar dobiva najemščine od stanovanja na leto 624 K; koliko je prejel, ako je bilo stanovanje prazno 5 mesecev?

27. Kmet da posekati 39 hrastov in dobi zanje 975 K; koliko je poprečno 1 hrast?

28. Za 25 *hl* vina je dal vinski trgovec 850 K, za vino je vzel 1000 K. a) Po čem je kupil *hl*? b) Koliko je imel dobička pri *hl*?

29. Žitni prekupec kupi lanu za 994 K. Črez nekaj časa odneha cena za $\frac{1}{4}$; a) koliko je izgube? b) koliko je še vreden lan?

30. Pri trobi sukna, ki je veljala 490 K, naredi trgovec dobička $\frac{1}{4}$ kupne cene. Po čem je prodajal *m*, ako je bilo sukna 35 *m*?

31. 24 učencev izletnikov plača na železnici vozarine 9 K 12 h; koliko je veljala vozovnica za 1 učenca?

32. V drevesnici je v 28 vrstah 980 drevesc. a) Koliko drevesc je v 1 vrsti? b) Koliko jih ostane, ako se izkopljejo in prodado drevesca iz 17 vrst?

33. 2 kmeta kupita 25 tepkovih drevesc za 10 K; eden jih vzame 13, drugi 12. Koliko plača vsak?

34. Kmet je vsejal 65 *l* in pridelal 7 *hl* 80 *l* ajde; kolikokratno seme je pridelal?

35. Kolikero seme je obrodilo proso, ako je zraslo iz 16 *l* posevka 8 *hl* 96 *l*?

7. Ponovilo in raznovrstne naloge.

1. a) $190 + 7$ do 260 b) $150 + 20$ do 350 c) $25 + 25$ do 1000

2. a) $310 - 9$ do 220 b) $650 - 40$ do 250 c) $1000 - 25$ do 0

3. a) $247 + 43 + 29 + 314$

b) $142 + 126 + 48 + 109$

c) $47 + 316 + 209 + 86$

d) $168 + 59 + 206 + 99$

4. Od 1000 odštej 125, od ostanka zopet 125, od drugega ostanka zopet 125, i. t. d. dokler se da! — Odštevaj tudi tako 149 od 894; 108 od 972!

5. V šoli je 24 dečkov, deklic je 8 več; koliko otrok šteje šola?

6. Na 4 razrednici je 215 otrok; v 1. razredu jih je 65, v 2. 56, v 3. toliko kolikor v 4. Po koliko otrok je v dveh zadnjih razredih?

7. Koliko strani ima vaša čitanka (računica)? Koliko je to listov?

8. 16 strani v knjigi je 1 tiskovna pola; koliko pol in strani ima vaša čitanka (računica)? Ali je to kje zapisano?

9. Izračunite, koliko stanejo učni pripomočki (knjige, zvezki, i. t. d.) za 1 učenca celo šolsko leto!

10. a) 2, 3, 5, 8krat 25, b) 20krat 4, 30krat 6, 40krat 9
c) 15krat 6, 25krat 7, 32krat 4.

11. a) 48×20 b) 69×9 c) 309×3 d) 49×19
 27×30 85×7 189×5 38×26
 24×40 73×8 125×8 29×25

12. Gospodinja porabi v zimskem času na dan povprečno $\frac{1}{2}$ l petroleja. a) Koliko na mesec? b) Koliko stane svečava, ako je l po 36 h?

13. Na dan jemlje za 32 h mleka in za 30 h kruha; koliko daje na mesec a) za mleko, b) za kruh?

14. V prodajalnici vzame 5 kg sladkorja à 1 K 4 h, 6 kg riža à 56 h in 2 kg soli à 48 h; koliko plača za vse?

15. Kokoš znese na leto kakih 120 jajc; koliko so vredna jajca, ako računamo jajce 7 h? — Koliko je dobička od kokoši, ako pozoblje vrhu tega, kar pobere okoli hiše, za 3 K 50 h vrednosti? — Koliko dobička ima kmetica, ki redi 10 kokoši?

16. Zavitek, v katerem je $\frac{1}{4}$ kg kave, stane 90 h; po čem je kg?

17. V zavitku je $\frac{1}{2}$ kg sladkorja in stane 54 h; po čem je kg?

18. Koliko je 10 dkg (15 dkg) čaja, ako je dkg po a) 10 h; b) po 12 h; c) po 16 h; d) po 20 h?

19. a) 5 v 95, 87, 350, 550 **20.** a) $\frac{1}{8}$ od 96, 420, 540
b) 4 v 59, 92 360, 320 b) $\frac{1}{8}$ od 180, 450, 810

21. 252 : 2, 3, 4, 6, 7, 9. **22.** 765 : 2, 3, 4, 5, 6, 7 8, 9.

23. 702 : 18, 27, 39, 45. **24.** 972 : 12, 18, 27, 81.

25. 4 kosci pokosé travnik za 10 K; koliko zasluži vsak?

26. Ženjica je dobila koncem tedna dnine 7 K 20 h; koliko je to na dan?

27. Iz 9 q jabolk je bilo 3 hl 78 l jabolčnika; koliko l jabolčnika se naredi iz 1 q jabolk?

28. 5 kg zrelih češpelj da 1 kg suhih češpelj; koliko češpelj se nasuši iz $2\frac{3}{4}$ q svežih češpelj?

29. Iz 4 kg jabolk se nasuši 1 kg krhljev; koliko kg suhih krhljev je iz 1 q 64 kg svežih jabolk?

30. Iz 6 hl krompirja ga je zraslo 72 hl; koliko iz 1 hl?

31. Kmet vseje 65 l lanú, pridelal pa 9 hl 75 l; koliko-kratno seme je pridelal?

32. 3 kg sladkorja stanejo 3 K 12 h; koliko 2 kg, 5 kg — 6kg, 9 kg?

6 kg je 2krat 3 kg; 6 kg stane 2krat 3 K 12 h.

33. 4 kg fižola stanejo 1 K 84 h; koliko 12 kg, 16 kg, 20kg?

34. Za 2 kg ržene moke se plača 64 h; koliko za 8 kg, 10 kg, 14 kg?

35. Za 3 *kg* pšenične moke je dala gospodinja 1 K 8 h; koliko bi morala plačati za 12 *kg*, 15 *kg*?

36. 4 *kg* riža stanejo 2 K 72 h; koliko 3 *kg*, 9 *kg* — 8 *kg*, 2 *kg*?

2 *kg* sta polovica od 4 *kg*; 2 *kg* staneta polovico od 2 K 72 h.

37. 20 *kg* turščine moke stane 5 K 20 h; koliko 4 *kg*, 5 *kg*, 10 *kg*?

38. 6 *kg* soli stane 1 K 44 h; koliko 2 *kg*, 3 *kg*, 12 *kg*, 18 *kg*?

39. Za 5 K se dobi $\frac{1}{4}$ *hl* octa; koliko stane 5 *l*, 15 *l*, 20 *l*, 1 *hl*?

40. Za 2 K dobiš 10 mesenih klobas; koliko za 1 K, 5 K, 8 K?

41. Iz 5 hlodov je bilo 35 desák; koliko desak bo iz 100 hlodov?

42. Po cevi se je natekel sod, ki drži 240 *l*, v 15 minutah; koliko vode priteče po cevi v 1 uri?

43. Koliko stane $\frac{1}{2}$ *kg*, $\frac{1}{4}$ *kg*, $\frac{3}{4}$ *kg*: a) masla à 3 K 24 h; b) govedine à 2 K 8 h; c) teletine à 1 K 96 h; d) svinjine à 2 K 40 h?

44. Koliko velja $2\frac{1}{2}$ *kg* rozin, à 1 K 80 h?

2 *kg* . . . 3 K 60 h

$\frac{1}{2}$ " . . . 90 "

$2\frac{1}{2}$ *kg* . . . 4 K 50 h

45. Koliko stane $2\frac{3}{4}$ *l* laškega olja à 1 K 12 h?

46. Za 1 rjuho jemljó $2\frac{1}{2}$ *m* širokega blaga. Koliko stane platno za 1 rjuho, ako je *m* po 3 K 20 h? Koliko bi stala kotonina, ako je *m* po 1 K 70 h?

47. Steklenica vina, ki drži $\frac{3}{4}$ *l*, velja 1 K 60 h; po čem je *l*, ako se računa steklenica 10 h?

48. V predalu, ki drži 12 *hl*, je že 10 *hl* 75 *l*; koliko gre še noter?

49. Iz soda, v katerem je 845 *l* vina se odtoči drugo za drugim 2 *hl*, 1 *hl* 17 *l*, 56 *l*, 2 *hl* 25 *l*, 1 *hl* 58 *l*; koliko vina je še v sodu?

50. Voznik naloži 28 vreč pšenice à $\frac{1}{2}$ hl na 475 kg težak voz; koliko imajo vleči konji, ako tehta 1 hl pšenice 75 kg?

51. 4 zaboji z blagom vred tehtajo 64 kg, 1 q 5 kg, 1 q 17 kg, 95 kg, prazni zaboji pa 8 kg, 15 kg, 17 kg in 9 kg; koliko tehtajo zaboji, koliko tehta blago?

52. Najemščina od stanovanja je za celo leto 428 K; koliko za $\frac{1}{4}$ leta?

53. Zakupnik daje od posestva 336 K zakupščine; 100 K plača v začetku leta, eno polovico od ostanka črez pol leta, drugo polovico koncem leta. Koliko je to?

54. Nekdo da hišo v najem za 1000 K; za davke in popravke odpade 240 K. Koliko je čistega donosa?

55. Od travnika je zakupščine 180 K, spravljanje sena stane 48 K. Koliko je dobička, ako se nakosi 46 q sena à 6 K in če se računa paša 12 K?

56. Hlapec služi na leto 288 K, o raznih prilikah dobi v dar 48 K; koliko mu pride poprečno na mesec? — Od plačila prihrani $\frac{5}{8}$; koliko je to?

57. Uradnik ima na mesec 180 K. Za hrano daje na dan 3 K, najemščine od stanovanja plačuje za $\frac{1}{4}$ leta 72 K, za obleko in manjše potrebe potroši na mesec poprečno 40 K. Koliko mu ostane na mesec? Koliko prihrani na leto?

II. Desetine, stotine in tisočine; novci, mere in uteži v decimalnih številih.

1. Desetine (dn.).

1. Na koliko delov moraš razdeliti 1 m, da dobiš 1 dm? Koliki del 1 m je 1 dm? Kako rečemo mesto 10. del m?

2. Kako se imenuje 2, 3, ... 10 takih delov?

3. Imenuj različne kose na metru v desetinah m!

4. Pokaži 2, 3, 5, ... 10 dn. m!

Kako se imenuje 1 del, ako razdelimo celoto na 10 enakih delov? Koliko dn. ima 1 cela (cl.)?

5. Koliko dn. je a) 2, 3, 5, 8, 10 cl; b) 4 cl. 5 dn., 3 cl. 7 dn., 12 cl. 3 dn.?

6. Koliko cl. je 10 dn., 20 dn. ... 100 dn.? Koliko cl. in dn. je 15, 17, 12, 13, ... dn.?

7. 5 cl. 1 dn. 3 cl. 4 dn. 7 dn. = 0 cl. 7 dn.

5·1

3·4

0·7

Cele ločimo od desetini s piko, ki jo postavimo ednicam z desne zgoraj. Piko imenujemo **decimalno piko**; števila 5·1, 3·4, 0·7, ... **decimalna števila**.

8. Zapiši 3 cl. 5 dn., 17 cl. 2 dn., ... 0 cl. 5 dn., 0 cl. 8 dn., 1 dn. 6 dn., ...!

9. Čitaj 1·4, 5·6, 7·8, 0·6, 0·5, ...!

10. Zapiši v *m* z decimalnim številom 2 *dm*, 3 *dm*, 5 *dm*, ... 19 *dm*, 15 *dm*, 26 *dm*, ...!

11. Hodnik je dolg 8 *m* 4 *dm*, širok 2 *m* 3 *dm*; soba meri po dolgem 6 *m* 4 *dm*, počrez 4 *m* 3 *dm*; vodnjak je globok 7 *m* 5 *dm*. Zapiši te mere v *m* z decimalnimi števili!

Koliki del 1 *dm* je 1 *cm*?

12. Pokaži na metru ter izgovori in zapiši v *dm* z decimalnim številom 4 *cm*, 9 *cm*, 15 *cm*, 48 *cm*, ...!

13. Izmeri svinčnik, rob na knjigi, klopi, .. v *cm* ter izgovori in zapiši dolžino v *dm* decimalnega števila!

14. a) Koliko *dm* je 0·3 *m*, 0·7 *m*, 2·1 *m*, 5·8 *m*? b) Koliko *cm* je 0·1 *dm*, 0·3 *dm*, 0·8 *dm*, 1·4 *dm*, 9·5 *dm*?

Koliki del 1 *dkg* je 1 *g*?

15. Zapiši v *dkg* z decimalnim številom 8 *g*, 4 *g*, 3 *g*, 15 *g*, 26 *g*, 35 *g*, 67 *g*!

16. Koliko *g* je 0·5 *dkg*, 0·7 *dkg*, 5·9 *dkg*, 25·8 *dkg*?

17. Kateri novc je 0·1 K, 0·2 K? Koliko je 0·4 K, 0·6 K, 2·1 K, 3·7 K?

2. Stotine (sn.).

1. 1 dn. *m* (= 1 *dm*) razdelimo na 10 enakih delov. Koliko takih delov pride na 10 dn. *m* (= 1 *m*)? Kako se imenuje tedaj vsak tak del? Koliko stotin *m* pride na 0·1 *m*, koliko na 10 dn. *m* (= 1 *m*)?

Koliko stotin ima 1 desetina? Koliko stotin ima 1 cela?

2. Imenuj različne kose na metru, razdeljenem v *cm*,
a) v stotinah; b) v desetinah in stotinah!

3. Pokaži 10 sn. m , 20 sn. m ; 7, 9, 15, ... 91, 96 sn. m !

4. Koliko sn. je 2, 3, ... 10 dn. — 1 dn. 5 sn., 3 dn. 4 sn., ... ?

5. Koliko dn. je 10, 20, ... 100 sn.? — Koliko dn. in sn. je 17, 13, 24, ... sn.?

6. 3 cl. 4 dn. 5 sn. 2 dn. 3 sn. = 0 cl. 2 dn. 3 sn.
3'45 0'23

$$\begin{array}{ccc} 8 \text{ cl. } 4 \text{ sn.} & = & 8 \text{ cl. } 0 \text{ dn. } 4 \text{ sn.} \quad 9 \text{ sn.} = 0 \text{ cl. } 0 \text{ dn. } 9 \text{ sn.} \\ & & 8'04 \qquad \qquad \qquad 0'09 \end{array}$$

Na katero mesto za decimalno piko pišemo desetine? Na katero stotine? Kaj zapišemo pred decimalno piko, če nimamo nič celih? Kaj na mesto desetin, če ni nič desetin? Kako se imenujejo števila 3'45, 0'23, 8'04, 0'09?

7. Zapiši a) 4 cl. 5 dn. 7 sn., 15 cl. 3 dn. 8 sn., —
b) 4 dn. 3 sn., 5 dn. 2 sn., ... — c) 30 cl. 5 sn., 12 cl. 7 sn., ...
— d) 9 sn., 7 sn., 5 sn., ...!

8. Čitaj 7'32, 9'45, — 9'05, 17'08 ... — 0'34,
0'87, ... — 0'03, 0'05, ...!

9. 15 sn. = 1 dn. 5 sn. = 0'15, 8 cl. 65 sn. = 8 cl.
6 dn. 5 sn. = 8'65.

10. Razstavi na cl., dn. in sn. ter zapiši 27 sn., 35 sn., 17 sn., ... — 4 cl. 56 sn., 15 cl. 89 sn., 45 cl. 29 sn., ...!
745 : 7 cl. 4 dn. 5 sn. ali 7 cl. 45 sn.

11. Čitaj tudi tako 13·28, 16·76, ... — 0·32, 0·87, 0·45, ... — 0·08, 0·03, ... — 25·04, 115·08, 9·03, ...!

12. Čitaj najprvo v sn., potem pa v dn. záse in sn. záse
15'43, 29'68, 305'74, ... — 0'35, 0'26, 0'91, ... — 35'06,
17'09, 139'03, ...!

Koliko mest moraš zapisati za decimalno piko, kadar izgovoriš v številu stotine?

Koliki del 1 K je 1 h?

13. Izpremeni v K decimalnega števila in zapiši:
5, 7, 9, 15, 65 87 h — 2 K 35 h, 45 K 47 h, 100 K 63 h —
115, 256, 297 h!

14. V izložbenem oknu so na blagu napisane cene:

a) za 1 m sukna K 4'40, K 5'20, K 6'80, K 8'40;

b) za 1 m kotonine K 0'45, K 0'50, K 0'56, K 0'85.

Čitaj cene v K in h!

Koliki del 1 m je 1 cm?

15. Izgovori v m in zapiši z decimalnim številom:

a) 5 cm, 7 cm, 9 cm, 15 cm, 18 cm, 46 cm, 95 cm;

b) 116 cm, 213 cm, 314 cm; c) 5 m 4 dm 3 cm, 7 m 5 dm 2 cm, 4 m 3 cm, 17 m 9 cm!

16. Koliko m, dm in cm je 4'23 m, 7'46 m, 0'96 m, 0'54 m, 3'04 m, 15'09 m, 0'08 m?

17. Koliko m in cm je 7'35 m, 2'04 m, 0'65 m, 0'09 m, 15'96 m?

$$0.1\text{ l} = 1\text{ dl}, \quad 0.01\text{ l} = 1\text{ cl}.$$

18. a) Koliko dl je 1 l, 2 l, 0'3 l, 0'5 l, 3'9 l? b) Koliko cl je 0'25 l, 0'50 l, 0'75 l, 2'25 l?

19. Železen lonec $\frac{\text{drži l: } 1'80, 2'80, 3'25, 6'40, 7'30}{\text{stane K: } 1'46, 2'00, 2'32, 2'80, 4'20}$

Čitaj vsebine v l in cl, cene v K in h!

20. Na sodih so vžgani cementi: 60'3 l, 120'6 l, 56'8 l, 100'7 l; koliko drže sodi?

Koliki del 1 hl je 1 l?

21. Zapiši v hl z decimalnim številom 7, 15, 64, 103, 206, 340 l!

22. Čitaj v hl in l 0'35 hl, 7'3 hl, 4'05 hl, 1'03 hl, 3'25 hl!

Koliki del 1 kg je 1 dkg?

23. Gospodinja vzame v mesnici 2 kg 25 dkg govedine, 1 kg 8 dkg teletine in 75 dkg svinjine. Zapiši teže v kg z decimalnimi števili!

24. Koliko dkg je 0'75 kg, 0'08 kg, 3'12 kg, 1'05 kg?

Koliki del 1 q je 1 kg?

25. 4 sodi vina so tehtali 425 kg, 227 kg, 370 kg, 960 kg. Zapiši teže v q z decimalnimi števili!

26. Od 7'25 q težkega vola je dobil mesar 4'2 q mesa in 0'37 q loja; koliko je to kg?

3. Tisočine (tn.).

1. sn. m ($= 1\text{ cm}$) razdelimo na 10 enakih delov. Koliko takih delov pride na 100 sn. m ($= 1\text{ m}$)? Kako se imenuje tedaj vsak tak del?

Koliko tisočin ima 1 stotina, koliko 1 desetina, koliko 1 cela?

2. Koliko tn. je $a)$ 2, 3, 5, 9 sn. — $b)$ 1, 3, 8, 6 dn. — $c)$ 1 dn. 3 sn., 2 dn. 5 sn., 3 dn. 6 sn. — $d)$ 3 dn. 4 sn. 7 tn., 5 dn. 6 sn. 9 tn., 7 dn. 6 sn. 3 tn.?

3. Izgovori v dn., sn. in tn. 375 tn., 412 tn., 308 tn., 306 tn., 65 tn., 87 tn., 29 tn.!

4. 3 cl. 5 dn. 4 sn. 7 tn. $= 3'547$,

(0 cl.) 8 dn. 0 sn. 3 tn. $= 0'803$.

Na katero mesto za decimalno piko pišemo tisočine, na katero mesto stotine, desetine? Kaj zapišemo, kadar nimamo nič celih ali nič desetih ali nič stotin? Kako se imenujejo števila 4'357, 0'803, ...?

5. Zapiši $a)$ 9 cl. 4 dn. 5 sn. 9 tn., 15 cl. 3 dn. 2 sn. 8 tn., 23 cl. 8 dn. 4 tn., 5 cl. 6 dn. 3 tn., 7 cl. 4 tn., 115 cl. 5 tn., ... — $b)$ 6 tn., 4 tn. .. 12 tn. ($= 0\text{ cl. } 0\text{ dn. } 1\text{ sn. } 2\text{ tn.}$), 19 tn., 36 tn., 89 tn., ... 216 tn. ($= 0\text{ cl. } 2\text{ dn. } 1\text{ sn. } 6\text{ tn.}$), 305 tn., 105 tn., 804 tn. — $c)$ 5 cl. 9 tn., 14 cl. 37 tn., 745 cl. 85 tn., 35 cl. 704 tn., ...!

6. Čitaj cele záse, desetine, stotine in tisočine záse: 0'435, 0'604, 0'085, 15'368, 34'049, 115'708, 6'034, 5'007!

7. Čitaj le v tisočinah: 9'365, 17'505, 0'403, 1'017, 0'029, 1'006, 0'903, 1'007, ...!

Koliko mest moraš zápisati za decimalno piko, ako izgovoriš število v tisočinah?

Koliki del 1 m je 1 mm ?

8. Zapiši v m z decimalnim številom $a)$ 5, 7, 6, 9 mm ; $b)$ 35, 84, 89 mm ; $c)$ 715 mm , 405 mm , 820 mm ; $d)$ 1 m , 15 mm , 3 m 9 mm , 4 m 500 mm , 1 m 25 mm , 2 m 850 mm !

9. Čitaj v m in mm 0'365, 0'027, 0'009, 0'406, 4'325, 7'9, 2'36 m !

10. Zapiši v m z decimalnim številom 4 m 3 dm , 3 m 4 dm 5 cm , 2 m 1 dm 3 cm 4 mm , 1 m 3 cm 2 m 6 mm , 7 m 4 cm 3 mm , 4 dm 5 cm 1 mm , 15 cm , 3 cm 2 mm !

11. Čitaj v m , dm , cm in mm 1'365 m , 2'463 m , 1'034 m , 0'704 m , 2'06 m , 0'086 m , 0'834 m , 0'009 m !

Koliki del 1 km je 1 m ?

12. Janezek ima v šolo 1'4 km , Jožek 2'1 km , Tonček 0'95 km ; koliko je to km in m ?

13. Od 1. železnocestne postaje je oddaljena 2. postaja 9'3 km , 3. postaja 11'9 km , 4. postaja 21'4 km , 5. postaja 37'2 km ; čitaj razdalje od 1. postaje v km in m !

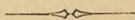
14. Zapiši v km z decimalnim številom 345 m , 420 m , 500 m , 1 km 250 m , 2 km 400 m !

Koliki del 1 kg je 1 g ?

15. 1 l laškega olja tehta 915 g , 1 l čistega vinskega cveta 792 g ; zapiši teže a) v kg , b) v dkg z decimalnim številom!

16. 1 l mleka tehta 1'030 kg ; a) koliko kg in g b) koliko kg in dkg ?

17. Odrasel človek ima 5'4 kg krvi; srce požene v žile, vsakikrat kadar udari, 0'18 kg krvi. Koliko je to a) v kg in g , b) v kg in dkg ?

Oddelek B.

I. Računanje v številnem obsegu čez tisoč.

1. Ponovilo iz številnega obsega do tisoč.

1. Štej od 1 do 100; od 150 do 200; od 300 nazaj do 260; od 528 do 600; od 820 nazaj do 790; od 1 000 nazaj do 950!

2. Računi ustno in pismeno vrste:

a) $84 + 4$ do 144; $96 + 5$ do 151; $336 + 6$ do 420; $372 + 7$ do 449;

b) $151 - 5$ do 71; $283 - 7$ do 185; $449 - 8$ do 377; $1\,000 - 9$ do 883!

3. Zapiši:

a) v *dm* in *cm* 20 *cm*, 40 *cm*, 56 *cm*, 34 *cm*, 82 *cm*, 65 *cm*;

b) v *m*, *dm* in *cm* 200 *cm*, 300 *cm*, 520 *cm*, 360 *cm*, 453 *cm*, 763 *cm*, 104 *cm*, 509 *cm*;

c) v *K* in *h* 100 *h*, 120 *h*, 240 *h*, 345 *h*, 709 *h*, 806 *h*, 925 *h*!

4. Koliko stotic, desetice in ednice imajo števila: 60, 75, 300, 150, 240, 163, 345, 636, 205, 704, 999, 840, 709?

5. Zapiši:

a) v *l* 1 *hl*, 2 *hl* 30 *l* 3 *hl* 15 *l*, 5 *hl* 40 *l*, 6 *hl* 5 *l*, 8 *hl* 7 *l*;

b) v *dkg* 2 *kg*, 3 *kg* 40 *dkg*, 4 *kg* 16 *dkg*, 6 *kg* 4 *dkg*, 8 *kg* 32 *dkg*;

c) v *kg* 1 *q* 50 *kg*, 2 *q* 45 *kg*, 4 *q* 5 *kg*, 8 *q* 80 *kg*, 5 *q* 8 *kg*?

6. Izgovori in zapiši števila, ki imajo

6 d. 0 e.	5 s. 3 d. 9 e.	6 s. 0 d. 4 e.
5 „ 3 „	5 „ 1 „ 3 „	5 „ 6 „ 0 „
1 s. 2 „ 7 „	2 „ 0 „ 5 „	7 „ 3 „ 0 „
3 „ 4 „ 2 „	9 „ 3 „ 0 „	2 „ 0 „ 0 „

2. Števila čez tisoč.

a. Števila do milijona.

1. Štej po 10 (desetice)! — Po 10 štejemo le do 90 (devetdeset); namesto deset-deset pravimo sto.

2. Štej po 100 (stotice)! — Po 100 štejemo le do 900 (devet sto); namesto deset sto pravimo skoraj vedno tisoč.

3. Štej *a)* po tisoč do 10 tisoč; *b)* od 10 tisoč dalje po 2 tisoč do 100 tisoč; *c)* od 100 tisoč dalje po 4 tisoč do 200 tisoč; dalje *d)* od 200 tisoč do 300 tisoč po 5 tisoč; *e)* od 300 tisoč do 500 tisoč po 10 tisoč; *f)* od 500 tisoč do 700 tisoč po 20 tisoč; *g)* od 700 tisoč do 975 tisoč po 25 tisoč; *h)* od 975 tisoč do 999 tisoč po 3 tisoč!

4. Kateri tisoč je za 999. tisočem? — Namesto tisoč tisoč pravimo 1 milijon. Tisoče štejemo do 999 tisoč.

$$1 \text{ tisoč (t.)} = 1000.$$

5. Zapiši: *a)* 2 t., 3 t., ... 9 t.; *b)* 10 t., 11 t., ... 20 t.; *c)* 24 t., 28 t., 30 t.!

6. Štej po 7 t. od 30 t. do 100 t. in števila zapiši!

7. Zapiši 250 t., 317 t., 400 t., 504 t., 706 t., 635 t., 800 t., 999 t.!

8. Izračuni in zapiši:

a) 4 t. + 4 t. do 40 t., 40 t. + 6 t. do 100 t., 114 t. + 8 t. do 194 t.;

b) 300 t. — 3 t. do 270 t., 700 t. — 7 t. do 630 t., 999 t. — 9 t. do 900 t.;

c) 9krat 6 t., 7krat 7 t., 7krat 12 t. *d)* $\frac{1}{2}$ od 20, 80, 100 t.
 7 „ 8 t. 8 „ 9 t. 3 „ 28 t. $\frac{1}{4}$ od 100, 120, 84 t.
 5 „ 9 t. 9 „ 7 t. 2 „ 130 t. $\frac{1}{8}$ od 360, 75, 95 t.

9. $1 \text{ t. } 200 = 1\,200$ Najprej zapišemo
 $2 \text{ t. } 305 = 2\,305$ tisoče, kolikor jih je,
 $14 \text{ t. } 734 = 14\,734$ potem kar je še črez
 $217 \text{ t. } 70 = 217\,070$ t. j. stotice, desetice in
 $628 \text{ t. } 6 = 628\,006$ ednice. Če nima število
 stotic ali desetice ali ednic, zapišemo na mesto,
 ki ga ni, 0.

10. Zapiši $1 \text{ t. } 325$, — $5 \text{ t. } 305$, — $7 \text{ t. } 803$, — $15 \text{ t. } 40$, —
 $318 \text{ t. } 80$, — $920 \text{ t. } 207$, — $316 \text{ t. } 8$, — $65 \text{ t. } 3$, — $517 \text{ t. } 6$, —
 $5 \text{ t. } 24$, — $78 \text{ t. } 56$, — $115 \text{ t. } 34$!

11. Čitaj $1\,001$, $1\,002$, $1\,010$, $1\,012$, $1\,036$, $1\,099$, $2\,000$,
 $2\,030$, $2\,075$, $7\,800$, $8\,035$, $9\,026$, $8\,002$, $10\,000$, $10\,735$,
 $35\,632$, $67\,400$, $85\,060$, $99\,035$, $70\,000$, $70\,008$, $80\,066$,
 $100\,025$, $325\,009$, $400\,037$, $517\,060$, $611\,004$, $805\,006$!

12. Katero leto pišemo letos? Katero bomo pisali ob
 letu? Katero smo pisali preteklo leto? Katero bomo pisali
 črez 10, 25, 30, 45 let? Letnice zapiši! — Zapišite dan in
 leto (datum) današnjega dne! — Zapišite dan in leto svojega
 rojstva!

$$1 \text{ dkg} = 10 \text{ g.}$$

13. Koliko *g* je 5 dkg , 9 dkg , 12 dkg , 87 dkg , 90 dkg ;
 $5 \text{ dkg } 7 \text{ g}$, $8 \text{ dkg } 3 \text{ g}$, $50 \text{ dkg } 9 \text{ g}$, $26 \text{ dkg } 5 \text{ g}$?

$$1 \text{ kg} = 100 \text{ dkg} = 1\,000 \text{ g.}$$

14. Zapiši v *g*: a) $1 \text{ kg } 415 \text{ g}$, $2 \text{ kg } 70 \text{ g}$, $2 \text{ kg } 9 \text{ g}$, $3 \text{ kg } 56 \text{ g}$;
 b) $1 \text{ ka } 3 \text{ dkg } 7 \text{ g}$, $3 \text{ kg } 70 \text{ dkg } 9 \text{ g}$, $4 \text{ kg } 25 \text{ dkg } 6 \text{ g}$!

15. Zapiši v *kg* in *g* $2\,345 \text{ g}$, $3\,408 \text{ g}$, $1\,800 \text{ g}$, $16\,030 \text{ g}$!

16. V skledico na tehtnici siplji pesek, določi mu vsaki-
 krat težo ter izgovori in zapiši jo v *g*!

$$1 \text{ cm} = 10 \text{ mm.}$$

17. Koliko *mm* je 3 cm , 5 cm , 8 cm , 10 cm ?

$$1 \text{ dm} = 100 \text{ mm.}$$

18. Koliko *mm* je 2 dm , 6 dm , 8 dm , 10 dm ?

$$1 \text{ m} = 1\,000 \text{ mm.}$$

19. Pretvori v *mm* $1 \text{ dm } 6 \text{ cm}$, $3 \text{ dm } 8 \text{ cm}$, $4 \text{ dm } 3 \text{ cm } 2 \text{ mm}$,
 $5 \text{ dm } 6 \text{ cm } 8 \text{ mm}$!

20. Izmeri nekatere predmete v šoli na m in cm ter povej in zapiši, koliko merijo v mm !

21. Zapiši v mm 1 m 360 mm , 2 m 95 mm , 1 m 7 mm , 3 m 5 cm , 2 m 3 dm , 1 m 8 dm 7 cm , 2 m 1 dm 2 cm 7 mm !

22. Od A do B (A in B kraja v obližju šole) je 1 km .

$$1\ km = 1\ 000\ m.$$

Gređoč v šolo (iz šole) štejte, koliko korakov naredite od A do B !

23. Pot od A do B je dolga 2 km (3, 4, 5 km). Koliko je to m ? Koliko m je 4 km 500 m , 5 km 700 m , 2 km 660 m ? Odgovore zapiši!

24. Najbolj oddaljena kraja na Kranjskem (zemljevid!) sta narazen 166 km ; koliko m ? Kjer je Kranjska od vzhoda proti zahodu najširša, široka je 91 km 500 m ; koliko m ? Meja okoli in okoli Kranjske je približno dolga 630 km ; koliko m ? Železnic je imela Kranjska 1902. l. 414 km ; koliko m ? Vse odgovore zapiši!

$$10\ 000 = 1\ \text{desettisoč},$$

25. Koliko desettisočev je 20 000, 30 000, ... 90 000?

$$100\ 000 = 1\ \text{stotisoč}.$$

26. Koliko stotisočev je 200 000, 300 000, ... 900 000?

27. Koliko tisočev, desettisočev in stotisočev je 7 000, 9 000, 30 000, 60 000, 400 000, 800 000, 110 000, 340 000, 760 000, 325 000, 175 000, 633 000, 506 000, 308 000, 704 000?

28. Koliko stotisočev, desettisočev, tisočev, stotic, desetic in ednic je 125 632, 368 542, 405 735, 700 605, 90 365, 85 007, 6 000, 7 009, 15 043, 300 640, 95 008, 135 007, 205 403?

29. Izgovori in zapiši števila, ki sestojé iz:

7 stotisočev 5 desettisočev 3 tisočev 6 stotic 4 desetic 3 ednic

4	"	3	"	5	"	0	"	1	"	6	"
5	"	6	"	2	"	3	"	0	"	0	"
2	"	0	"	4	"	0	"	7	"	5	"
—	"	4	"	0	"	7	"	8	"	9	"
—	"	—	"	4	"	3	"	5	"	8	"
1	"	0	"	6	"	0	"	3	"	0	"

b. Števíla črez milijon.

1 000 tisoč = 1 000 000 = 1 milijon.

30. Zapiši 2 milijona, 3, 7, 9, 10, 45, 205, 840, 1 075, 36 280, 425 728, 200 006, 100 730, 999 999 milijonov!

31. Zapiši 5 milijonov 704 025, 215 milijonov 143 007, 13 milijonov 206 304, ...!

Najprej zapišemo milijone kolikor jih je, potem tisoče, potem kar je še črez. Mesta, ki jih v številu ni, izpolnimo z 0.

32. Zapiši po več števíl, ki imajo 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 števílk in jih čítaj!

3. Seštevanje.

(Ustno.)

1. Ponovi iz oddelka A. ustno seštevanje na straneh 10.—13. a), b), c), d), e)!

2. $400 + 600$ $900 + 500$ $700 + 300$ $800 + 400$
 $800 + 200$ $500 + 600$ $1\,700 + 300$ $3\,800 + 400$
 $500 + 500$ $700 + 800$ $2\,700 + 300$ $4\,800 + 400$

3. $300 + 300$ do 3 000; $600 + 600$ do 6 000;
 $800 + 800$ do 8 000.

4. Naslednje vrste tudi zapiši:

a) $6\,400 + 300$ do 10 000 b) $2\,300 + 900$ do 11 300
c) $4\,700 + 500$ do 9 700 d) $3\,500 + 800$ do 11 500

5. $4\,000 + 2\,000$ $3\,000 + 2\,300$ $3\,200 + 4\,000$ $9\,200 + 8\,000$
 $3\,000 + 7\,000$ $1\,400 + 4\,000$ $6\,000 + 8\,400$ $7\,000 + 5\,900$
 $8\,000 + 9\,000$ $2\,700 + 2\,000$ $5\,900 + 7\,000$ $4\,000 + 9\,600$

6. Naslednje račune tudi zapiši:

$800 + 270$	$960 + 130$	$3\,100 + 5\,600$
$650 + 400$	$740 + 370$	$1\,300 + 2\,700$
$500 + 650$	$840 + 450$	$1\,700 + 3\,800$
$840 + 400$	$460 + 770$	$2\,600 + 4\,500$
$590 + 800$	$940 + 680$	$1\,900 + 1\,800$

7. Delavec zasluži celo leto 900 K, njegova žena 300 K; koliko obá?

8. Uradnik ima na leto plače 1 400 K, posebej zasluži še 400 K; koliko ima dohodkov?

9. En učenec ima v šolo 900 m, drugi 500 m več; kako daleč ima v šolo drugi učenec?

10. 1 300 m pota so že nadelali, nadelati ga imajo še 700 m; kako dolg je pot?

11. Gospodar kupi gozd. 1 300 K plača takoj, 1 200 K ostane dolžan; koliko je dal za gozd?

12. Kramar vzame blaga za 840 K, dobička naredi 220 K; za koliko je prodal blago?

13. Konjski prekupec proda par konj za 635 K in naredi izgube 80 K; koliko je dal za konja?

14. Gospodar računa za streho na hiši 2 500 opek, za vse slučaje hoče naročiti 250 opek več. Koliko opek bo naročil?

Pismeno seštevanje.

1. a) $57 + 42 =$ (ustno).

Namesto $57 + 42 = 99$ pišemo pregledneje:

57 ... seštevanec (adend)

42 ... seštevanec (adend)

99 ... vsota.

Kateri števili smo sešteli? Števili 57 in 42 imenujemo seštevanca. Katero število smo dobili? Število 99 imenujemo vsoto.

b) Razstavi na poedina mesta, zapiši in računi kakor poprej ter imenuj poedina števila:

$$43 + 35 + 21 = 134 + 231 + 423 = 504 + 320 + 52 =$$

2. Izračuni a) $215 + 342$ b) $231 + 410 + 45$

c) $315 + 260 + 103$ seštej pa najprvo ednice, potem desetice, potem stotice!

215

2 e. in 5 e. je 7 e.,

342

4 d. in 1 d. je 5 d., i. t. d.

(Pismeno seštevanje.)

Kako pišemo pri pismenem seštevanju seštevance? Kaj seštejemo najprvo? Kaj potem? V čem se razlikuje pismeno seštevanje od ustnega?

3.	135	163	2 301	3 635	321
	302	604	1 523	1 002	3 102
	<u>31</u>	<u>122</u>	<u>135</u>	<u>240</u>	<u>20 431</u>

4.	869	2 e. in 4 e. je 6 e., in 9 e. je 15 e., t. j. 1 d. 5 e.,			
	984	1 d. 5 d. je 6 d., in 8 d. je 14 d., in 6 d. je 20 d.			
	<u>552</u>	t. j. 2 s. 0 d., i. t. d.			

Začni seštevati pri stoticah! Kaj opaziš? Zakaj začenjamo pač pri pismenem seštevaniu seštevati pri ednicah?

Računi tudi tako :

- a) $336 + 224 + 381 + 205 =$,
 b) $421 + 136 + 40 + 398 =$,
 c) $432 + 45 + 7 + 810 =$,
 d) $4\,305 + 7\,693 + 264 + 8\,730 + 27\,004 =$,
 e) $91\,504 + 7\,632 + 87\,652 + 835 + 6\,007 =$.

5.	3 452	7 in 4 je 12, in 2 je 14; (4 zap.) 1; 1 in 2 je 3, in 4 je 7, in 5 je 12; i. t. d.
	2 644	
	<u>3 927</u>	

6.	279	241	523
	314	136	45
	823	42	7
	<u>507</u>	<u>392</u>	<u>810</u>

	a)	b)	c)	d)
7. e)	369 +	2 587 +	321 +	219
f)	4 527 +	45 267 +	4 305 +	13 748
g)	34 +	2 310 +	784 +	1 729
h)	57 802 +	4 357 +	3 957 +	6 312

8. Gospod je izdal na leto 2 450 K in prihranil 375 K; koliko je imel dohodkov?

9. Nekdo kupi hišo za 12 500 K; prodavši jo, naredi dobička 1 450 K. Za koliko je prodal hišo?

10. Pri žitu, ki je stalo 978 K, je imel prekupec 126 K izgube; kolika je bila žitu kupna cena?

11. Kmet si naredi nov hlev. Za kamen, opeko, les in zidanje izda 980 K, tesarjem plača 110 K, kovaški izdelki so bili 36 K, drugi izdatki 72 K; koliko stane hlev?

12. Gospodar si zavaruje domačijo proti požaru: hišo za 1 800 K, pod za 1 400 K, hlev in svinjak za 950 K, žitnico za 600 K, kozolec za 1 000 K; za koliko je zavarovan?

13. Gospod si zavaruje sobno opravo za 3 300 K, obleko, posteljnino in perilo za 950 K, knjige za 350 K, kuhinjsko opravo za 440 K; za koliko si je zavaroval imetje?

14. Nekdo umrje in zapusti posestvo, vredno 6 500 K, v gotovini 560 K, posojilniško knjižico za 635 K in 760 K pri ljudeh na posojilu; kolika je ostalina?

15. Na Kranjskem je 322 farnih cerkev, 1 001 podružnih, 11 samostanskih in 229 kapelic; koliko svetišč je v deželi?

16. a) 315 K 20 h	b) 2 005 K 45 h	c) 715 K 30 h
418 „ 75 „	320 „ 80 „	95 „ 36 „
79 „ 5 „	715 „ 75 „	829 „ 78 „

17. Nekdo se obleče na novo od nog do glave: za suknjo da 24 K 20 h, za hlače 14 K 50 h, za telovnik 4 K 20 h, za črevlje 13 K 80 h, za klobuk 5 K, za spodnjo obleko, nogavice, robce, i. t. d. 10 K 28 h. Koliko stane obleka?

18. Trгоvec je izkupil 3 mesece zaporedoma 635 K 75 h, 740 K 80 h in 680 K; koliko skupaj?

19. a) 14 q 35 kg	b) 1 hl 40 l
7 „ 84 „	3 „ 68 „
— „ 29 „	15 „ 20 „

c) 2 hl 8 l + 1 hl 69 l + 3 hl 38 l

d) 8 kg 7 dkg + 4 kg 15 dkg + 25 kg 87 dkg

e) 65 dkg + 17 kg + 8 kg 9 dkg.

20. Od 3 vinskih sodov tehta prvi 2 q 91 kg, drugi 1 q 62 kg, tretji 3 q 12 kg; koliko tehtajo vsi trije sodi? (Znesek tudi v kg.)

21. Mati kupijo kos slanine. Mesar dene na tehtnico po eno utež za 5 kg, 2 kg, 50 dkg in 2 uteži za 2 dkg; koliko tehta slanina?

22. Trговец ima pri tehtnici po 1 utež za 5 kg, 2 kg, 1 kg, 50 dkg, 20 dkg, 5 dkg, 1 dkg, 5 g in po 2 uteži za 10 dkg in 2 dkg. a) Kolika je največja teža, ki jo more določiti s tehtnico? b) Zapiši vse te uteži v g!

23. Od kraja A do kraja B je 2 km 300 m, od B do C 3 km 600 m, od C do D 4 km 800 m; kako daleč je od A do D?

	a)	b)	c)	d)
24. e)	65 403 +	7 645 +	30 785 +	43 205
f)	8 008 +	36 +	46 043 +	20 677
g)	9 765 +	390 +	9 450 +	6 374
h)	448 +	7 000 +	30 000 +	12 006
i)	95 +	606 +	3 260 +	8 090

4. Odštevanje.

(Ustno.)

1. Ponovi iz oddelka A ustno odštevanje na straneh 17.—20. a., b., c., d.!

2.	1 000—600	1 400—500	1 000—300	1 200—400
	1 000—800	1 100—600	2 000—300	2 200—400
	1 000—500	1 500—700	3 000—300	3 200—400

3. 5 000—500 do 0; 2 100—300 do 0; 3 600—600 do 0.

4. Naslednje vrste tudi zapiši:

a) 3 600—200 do 0; b) 7 000—700 do 0; c) 9 000—900 do 0.

5.	6 000—2 000	2 300—1 000	2 000—1 500	3 000—1 700
	10 000—7 000	5 200—2 000	3 000—2 700	2 000—1 100
	12 000—5 000	4 800—4 000	4 000—2 600	4 000—3 600

6. Naslednje račune tudi zapiši:

1 070 — 800	1 000 — 130	2 300 — 1 300
1 050 — 600	1 100 — 740	4 600 — 2 500
1 150 — 500	1 200 — 450	3 200 — 2 100
1 240 — 400	1 300 — 710	4 500 — 3 600
1 390 — 700	1 500 — 960	2 100 — 1 800.

7. Koliko dobiš iz K, ako plačaš 20 h, 35 h, 64 h, 88 h? Računi tako kakor trgovec, ki daje denar nazaj!

8. Koliko dobiš nazaj *a)* iz desetaka, ako plačaš 85 h, 6 K 40 h, 7 K 65 h? *b)* iz dvajsetaka, ako imaš plačati 5 K 30 h, 18 K 96 h?

9. Oče vzemó za 23 K 50 h sukna; koliko dobé nazaj, ako plačajo s petdesetakom?

10. Ko so šli mati na trg, so imeli s seboj petak. Zakupili so 3 K 68 h; koliko so prinesli nazaj?

11. Nekdo je zaslužil vse leto 1 200 K, porabil pa 950 K; koliko je prihranil?

12. Uradnik ima na leto 2 400 K in prihrani 500 K; koliko porabi?

13. Blago, ki je stalo 850 K, je šlo v prodaj za 790 K; koliko je bilo izgube?

14. Kolika je razlika med kupno in prodajno ceno pri hiši, ki je veljala 4 000 K in bila prodana za 4 800 K?

15. Seno z vozom vred tehta 1 400 *kg*, prazen voz 450 *kg*; koliko tehta seno? (Znesek tudi v *q* in *kg*.)

16. Mesto ima 2 100 prebivalcev. Moških je 1 100; koliko je ženskih?

17. Cesta od vasi *A* do vasi *B* meri 2 500 *m*. Ena vas ima nadelovati 1 200 *m* ceste; koliko druga?

Pismeno odštevanje.

1. *a)* $96 - 53 =$ (ustno).

Namesto $96 - 53 = 43$ pišemo pregledneje:

96 ... zmanjševanec (minuend),
— 53 ... odštevaneč (subtrahend),
43 ... ostanek (razlika, diferenca).

Od katerega števila smo odšteli? Število 96 imenujemo zmanjševanec (minuend). Katere število smo odšteli? Število 53 imenujemo odštevaneč (subtrahend). Katere število smo dobili? Število 43 imenujemo ostanek.

b) Razstavi na poedina mesta, zapiši in računi kakor poprej ter imenuj poedina števila:

$$87 - 35 = \quad 95 - 74 = \quad 763 - 450 =$$

Za koliko je število 87 večje od števila 35? Ostanek imenujemo tudi „razliko“, ker nam pove, za koliko se razlikujeta zmanjševanec in odštevaneec.

2. a) 65 (ustno). <u> - 43 </u>	b) 65 <u> - 43 </u>	3 e. od 5 e. ost. 2 e., 4 d. od 6 d. ost. 2 d.
--	------------------------------	---

Računi kakor v b):

689	5 467	4 378	6 759	5 456	2 653
<u>- 367</u>	<u>- 3 243</u>	<u>- 1 256</u>	<u>- 2 304</u>	<u>- 130</u>	<u>- 1 020</u>

3. a) 769 b) 869 Prištej odštevancu 214 toliko, da dobiš zmanjševanec 769!

$$\begin{array}{l} 4 \text{ e. } + \cdot \text{ e. } = 9 \text{ e.} \\ 1 \text{ d. } + \cdot \text{ d. } = 6 \text{ d.} \end{array}$$

Kako najdeš tedaj še ostanek ali razliko? (Pismeno odštevanje.) Pri katerem mestu začnemo odštevati ustno? Pri katerem pismeno?

c) Računi odštevanje in prištevanje:

437	2 567	4 659	1 485	4 306
<u>- 214</u>	<u>- 1 230</u>	<u>- 2 306</u>	<u>- 380</u>	<u>- 3 206</u>

4. Računi le prištevanje:

85	425	556	999	8 274	9 879
<u>- 24</u>	<u>- 121</u>	<u>- 432</u>	<u>- 439</u>	<u>- 150</u>	<u>- 9 209</u>

5. 9—2, 3,... 90—20, 30,... 900—200, 300,...
19—12, 13,... 190—120, 130,... 1 900—1 200, 1 300,...

Kaj opaziš glede vrednosti ostanka (razlike), ako prišteješ zmanjševancu in odštevancu 10, 100, 1 000, ... Zakaj pač tako?

Velja li to tudi za katerikoli prištevek?

6. ⁺¹⁰391 Zmanjševancu prištej 10, odštevancu 1 desetico:

⁺¹⁰ 391	472	861	963
<u>- 257</u>			
⁺¹	<u>- 318</u>	<u>- 327</u>	<u>- 728</u>

7. 8 470	Govori tudi 4 in 6 je 10, 1;	4 572	5 361
— 5 264	1 in 6 je 7 in 0 je 7;	— 2 364	— 208
	i. t. d.		

+ 10				
8. 915	7 824	23 509	4 639	5 602
— 473	— 263	— 485	— 584	— 390
+ 1				

+ 10				
9. 5 485	7 085	24 085	64 484	97 452
— 2 832	— 2 946	— 1 423	— 32 968	— 25 936
+ 1				

10. 93 577 — 4 090, 600 — 235, 7 005 — 321,
40 050 — 20 703, 62 003 — 21 456.

11. a) 4 980 — 1 246, 724, 1 536, 1 427.

b) 7 904 — 1 362, 2 645, 1 487, 3 056.

12. Poišči razliko a) med 6 500 in 2 345 (6 305, 2 863);
b) med 100 000 in 8 635 (27 695, 80 999)!

13. 7 035 odštej od 56 690, od ostanka zopet 7 035, od drugega ostanka zopet 7 035, i. t. d. tolikokrat, kolikorkrat se da! Odštevaj tudi tako a) 897 od 8 273; b) 7 609 od 45 654!

14. Hlapec služi na leto 312 K; koliko ima dobiti koncem leta, ako je vzel med letom 125 K? — Dekla služi 276 K in je med letom vzela 87 K; koliko dobi še koncem leta? — Koliko mora plačati gospodar obema posloma koncem leta?

15. Posestvo stane 13 740 K. Kupec plača takoj 6 870 K; koliko ostane dolžan?

16. Hišni gospodar proda hišo, na kateri ima 4 560 K dolga, za 14 800 K; koliko mu ostane, ko plača dolg?

17. Kmetu pogori domačija. Škodo so cenili 6 350 K, zavarovan je bil za 4 500 K, mili darovi so bili vredni 370 K; koliko je bil na škodi?

18. Tržani kupijo gasilnega orodja za 560 K. Občinskega denarja so imeli 270 K, podpore so dobili 120 K; toliko plačajo takoj. Koliko ostanejo še dolžni? — Črez $\frac{1}{2}$ leta plačajo tega dolga 80 K, ostanek koncem leta; koliko so plačali koncem leta?

$$\begin{array}{rcl}
 19. \text{ a) } 415 \text{ K } 75 \text{ h} & \text{b) } 7 \text{ } 100 \text{ K } 85 \text{ h} & \text{c) } 900 \text{ K } - \\
 - 369 \text{ „ } 60 \text{ „} & - 3 \text{ } 563 \text{ „ } 90 \text{ „} & - 724 \text{ „ } 38 \text{ h} \\
 \hline
 & + 1 &
 \end{array}$$

20. Trгоvec prejme v enem mesecu 920 K 30 h in izdā 786 K 89 h; koliko je več prejel nego izdal?

21. V posojilniški blagajni je bilo v začetku meseca gotovega denarja 750 K 60 h, koncem meseca 912 K 25 h; za koliko je bila gotovina koncem meseca večja?

22. V začetku leta je imela posojilnica premoženja 25 430 K 75 h, na koncu leta 26 315 K 39 h; za koliko je naraslo premoženje v enem letu?

23. Sinova obleka je veljala ravno 25 K. Blago je bilo 14 K 50 h, podvleka 3 K 20 h in kar je še zraven treba 80 h; koliko je računil krojač za delo?

$$\begin{array}{rcl}
 24. \text{ a) } 11 \text{ q } 65 \text{ kg} & \text{b) } 35 \text{ q} & \text{c) } 38 \text{ q } 24 \text{ kg} \\
 - 9 \text{ „ } 59 \text{ „} & - 17 \text{ „ } 45 \text{ kg} & - 15 \text{ „ } 75 \text{ „} \\
 \hline
 & + 1 &
 \end{array}$$

25. Slama in voz sta tehtala 10 q 60 kg, voz sam 3 q 85 kg; koliko je bilo slame?

26. Ko je kmet kupil voli, so tehtali 11 q 70 kg; ko jih je prodal 14 q 30 kg. Za koliko so se zredili?

$$\begin{array}{rcl}
 27. \text{ a) } 8 \text{ kg } 615 \text{ g} & \text{b) } 14 \text{ kg} & \text{c) } 46 \text{ kg } 350 \text{ g} \\
 - 5 \text{ „ } 309 \text{ „} & - 5 \text{ „ } 725 \text{ g} & - 17 \text{ „ } 790 \text{ „} \\
 \hline
 & + 1 &
 \end{array}$$

28. 1 hl našega ječmena tehta poprečno 61 kg 400 g, 1 hl ovsa 45 kg 500 g; za koliko je 1 hl ovsa lažji od 1 hl ječmena?

29. 25 kg sirove kave dá 21 kg 750 g pražene; koliko gré pri praženju v upadek?

$$\begin{array}{rcl}
 30. \text{ a) } 12 \text{ hl } 71 \text{ l} & \text{b) } 10 \text{ hl} & \text{c) } 18 \text{ hl } 40 \text{ l} \\
 - 10 \text{ „ } 50 \text{ „} & - 4 \text{ „ } 35 \text{ l} & - 9 \text{ „ } 85 \text{ „} \\
 \hline
 & + 1 &
 \end{array}$$

31. V sodu je bilo 10 hl 60 l vina, odtočilo se ga je drugo za drugim 1 hl 45 l, 3 hl 78 l, 69 l, 1 hl 10 l; koliko ga je še ostalo?

5. Najobičnejši računi s časovnimi merami.

1. Koliko je minulo od dne *a)* ob šestih zjutraj? *b)* ob desetih in pol dopoldne? *c)* ob štirih in 35 minut popoldne? *d)* ob devetih in 3 četrti zvečer?

2. Koliko ur in minut je od sedmih 20 minut zjutraj *a)* do enajstih dopoldne? *b)* do štirih in pol popoldne? *c)* do sedmih 45 minut zvečer? *d)* drugi dan do treh in 20 minut zjutraj?

Podatki iz voznega reda južne železnice
za progo Trst-Gradec.

Postaje	Brzovlak		Osebn vlak	
	Odhaja ob			
Trst	*8. ⁰⁵	**6. ³⁵	11. ⁴⁰	*) 7. ⁵⁵ = ob sedmih 55 minut.
Postojna	10. ¹³	8. ⁴³	2. ⁴⁵	
Ljubljana { prih..	11. ¹⁹	9. ⁴⁷	4. ²³	**) 6. ³⁵ = ob šestih 35 minut zvečer.
	odh. .	11. ²⁵	9. ⁵³	
Litija	11. ⁵⁷	—	5. ³⁴	Črta pod številom minut pomeni ponočni čas, t. j. od šestih zvečer do petih 59 minut zjutraj
Celje	1. ¹⁴	11. ³²	7. ¹²	
Gradec	3. ⁵⁷	2. ¹¹	11. ⁴⁵	

3. *a)* Čitaj ta vozni red! Izračuni, koliko časa rabi brzovlak (osebni vlak); *b)* iz Trsta v Ljubljano; *c)* iz Trsta v Gradec; *d)* iz Ljubljane v Gradec; *e)* iz katere koli od navedenih postaj na katero koli drugo!

4. Koliko dni je minulo od meseca julija dne 16. julija, dne 22. julija?

5. Koliko dni je od 1. aprila do 15. maja (30 dn. + 14 dn.)? Od 1. avgusta do 25. septembra? V prestopnem letu od 1. februarja do 29. marca?

6. Koliko dni je od 5. maja do 20. junija? Od 7. julija do 12. septembra? Od 15. septembra do 25. decembra?

7. Koliko dni traja že šolsko leto?

8. Nekdo je bil rojen 1838. l. in je umrl l. 1902.; koliko let je bil star?

Od l. 1828. do 1900. l. je 62 let; od l. 1900. do 1902. l. sta 2 leti. Star je bil tedaj 64 let. (Približno prav.)

9. Prva železnica na sopar je začela voziti v Avstriji 1838. l.; koliko let je tega?

10. Habsburžani so zavladali na Kranjskem 1282. l., v Trstu 1382. l., na Goriškem 1500. l., v vsi Istri 1797. l.; koliko let je tega?

11. Na hiši je letnica 1725; koliko let stoji hiša?

12. Koliko let je minulo od $1\frac{1}{4}$. 1902. l. do $1\frac{1}{4}$. 1903. l.?
Od $2\frac{1}{5}$. 1895. l. do $2\frac{1}{5}$. 1900. l.? Od $15\frac{1}{8}$. 1840. l. do $15\frac{1}{8}$. 1903. l.?

13. Koliko časa je minulo od 5. maja 1896. l. do 14. avgusta 1903. l.?

Od 5. maja 1896. l. do 5. maja 1903. l. je 7 let,
od 5. maja 1903. l. do 5. avgusta 1903. l. so 3 meseci,
od 5. avgusta do 14. avgusta 1903. l. je 9 dni;
minulo je 7 let 3 mesece 9 dni.

14. Naš cesar Franc Josip I. je bil rojen dne 18. avgusta 1830. l. in je začel vladati dne 2. decembra 1848. l.
a) Koliko let je imel takrat? b) Koliko je star sedaj?
c) Koliko časa že vlada?

15. France Prešeren je bil rojen v Vrbi na Gorenjskem dne 3. decembra 1800. l. in je umrl v Kranju dne 8. februarja 1849. l.; koliko je bil star?

16. Valentin Vodnik je bil rojen v Šiški pri Ljubljani dne 3. februarja 1758. l. in je umrl v Ljubljani dne 8. januarja 1819. l.; koliko časa je živel?

17. Vsak učenec naj izračuna, koliko časa je živel do današnjega dne.

6. Množenje.

Množitelj enomestno število.

a. Ustno.

1. Ponovi poštevanko osnovnih števil!

2. Ponovi račune iz oddelka A na strani 26. in 27.

št. 2., 3., 4.!

3krat 40 = 3krat 4 d. = 12 d. = 120; 4krat 400 = 4krat 4 s. =
i. t. d.

3. a) 4krat, 5krat, 8krat 40; b) 2, 5, 7, 6, 8krat 400;
c) 3, 4, 7, 9, 6krat 4000.

4krat 23 je 4krat 20 in 4krat 3, i. t. d.

4. a) 4krat 45, 71, 92; b) 6krat 45, 57, 61, 32;
c) 3krat 320, 860, 570, 450; d) 9krat 103, 206, 502, 408;
e) 7krat 2 000, 1 400, 2 300, 6 009.

5. Osebni vlak prevozi v 1 uri 35 km; koliko v 8 urah?

6. Brzovlak prevozi v 1 uri 58 km; koliko v 9 urah?

7. Golob pismo noseč preleti v 1 uri 108 km; koliko
v 3 urah?

8. Krogla iz vojaške puške preleti v 1 sekundi 350 m;
koliko m v 3 sekundah?

9. Topova krogla preleti v 1 sekundi 400 m; koliko
v 4 sekundah?

b. Pismeno.

1. a) 3krat 250 = (ustno). — 3krat 250 = 750,
pišemo tudi

$$\begin{array}{r} 250 \times 3 \\ \hline 750 \end{array}$$

množenec (multiplikand) $\times$ množitelj (multiplikator)
zmnožek (produkt).

Katero število smo pomnožili? Število 250
imenujemo množenec (multiplikand). S katerim
številom smo pomnožili? Število 3 imenujemo

množitelj (multiplikator). Katero število smo dobili? Število 750 imenujemo zmnožek (produkt).

b) Izračuni in zapiši kakor poprej in imenuj poedina števila: 8krat 63 =, 5krat 360 =, 7krat 270 =!

Kaj smo vzeli najpoprej 8krat (5, 7krat)? Kaj potem?

2. a) 232

232

232

232 $\times$ 2

464

Kako zapišeš ta račun krajše? — Kolikokrat imaš po 2 e.? po 3 d.? po 2 s.?

Vzemi 2 e. 2krat! 2krat 2 e. so 4 e.

„ 3 d. 2 „ 2 „ 3 d. je 6 d.

:

:

(Pismeno množenje ali pismena množitev.)

b) Računi tudi tako:

434 + 434, 2132 + 2132 + 2132, 4342 + 4342.

Na katero mesto pišemo pri pismenem množenju množenec? Na katero množitelj? Kaj množimo v množencu najprvo? Kaj potem? Kam zapišemo zmnožek? V čem se razlikuje pismeno množenje od ustnega?

3. a) 342, 40 321, 34 120 $\times$ 2. b) 123, 10 321, 23 120 $\times$ 3.

4. 246 $\times$ 7 7krat 6 e. je 42 e., to so 4 d. in 2 e.; 2 e. zapišemo pod ednice, 4 d. prištejemo deseticam,

Začni množiti pri stoticah! Kaj opaziš? Zakaj pač začenjamo množiti pri ednicah?

5. a) 157, 385, 269 $\times$ 7. b) 1 304, 2 068, 3 590, 7 098 $\times$ 8.

6. 364 $\times$ 6

2184

6krat 4 je 24, 2; 6krat 6 je 36 in 2 je 38, 3

2 035 $\times$ 5 14 709 $\times$ 6 4 973 $\times$ 9 2 089 $\times$ 8

7. Pomnoži 1 056, 3 869, 7 068, 2 609 s 4, 6, 7!

8. Poišči 6kratnik števila 1 605; 8kratnik števila 7 036; 9kratnik števila 40 085!

9. Od katerega števila je a) 3 081 $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$? b) od katerega 815 $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{7}$? c) od katerega 6 351 $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{9}$?

10. a) 17 402 povečaj za 6kratnik števila 5 904! b) 8 754 povečaj za 9kratnik števila 3 907!

$$11. \begin{array}{r} 5402 - 376 \times 9 = 5402 \\ \quad \quad \quad - 3384 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{l} 635 - 47 \times 7 = 1020 - 115 \times 7 = \\ 805 - 92 \times 6 = 3000 - 274 \times 8 = \end{array}$$

$$12. \begin{array}{r} 845 - 138 \times 4 \\ \hline 293 \end{array} \quad \begin{array}{l} 4\text{krat } 8 \text{ je } 32 \text{ in } \mathbf{3} \text{ je } 35, \text{ ost. } 3; 4\text{krat} \\ 3 \text{ je } 12 \text{ in } 3 \text{ je } 15 \text{ in } \mathbf{9} \text{ je } 24 \text{ i. t. d.} \end{array}$$

13. Računi ravno tako :

$$\begin{array}{llll} 676 - 83 \times 8 & 1200 - 156 \times 6 & 5350 - 495 \times 9 \\ 720 - 124 \times 5 & 3600 - 308 \times 9 & 16325 - 2035 \times 7 \end{array}$$

14. Od 235 desetice odštej 4krat 36 desetice; od 757 desetice 9krat 75 desetice; od 950 stotic 8krat 107 stotic; od 1530 tisočev 7krat 215 tisočev!

15. Kako daleč pride pešec v 5 urah, ako prehodi poprečno v 1 uri 4950 m? (Znesek tudi v km in m.)

16. Koliko prejaha jezdec v 6 urah, ako naredi v 1 uri 7550 m pota? (Znesek tudi v km in m.)

17. Kolesar prevozi v 1 uri poprečno 19 km; koliko pota naredi v 8 dneh, ako vozi počrez 5 ur na dan?

18. Gospod prihrani poprečno na $\frac{1}{4}$ leta 125 K; koliko na leto?

19. Nekdo plača na četrletje 175 K najemščine; koliko na leto?

20. Hišni gospodar ima na stanovanju 7 strank; 3 mu plačujejo na leto po 624 K, 4 po 736 K. Koliko najemščine dobiva vsako leto?

21. Od 5 bratov podeduje vsak 2650 K; kolika je dediščina?

22. Nekdo je dolžan 3825 K; koliko ostane še dolžan črez 5 (7, 9) let, ako odplača od dolga vsako leto 425 K?

23. 1 l špirita tehta 885 g; koliko 5 l (3, 2, 9 l)? (Znesek tudi v kg in g.)

24. 1 l laškega olja tehta 915 g; koliko 6 l (4 l, 8 l)? (Znesek tudi v kg in g.)

25. Voznik ima odpeljati 5000 opek; koliko jih ostane še, ako je peljal 7krat in nadeval po 450 opek?

26. Koliko dni je 5 let, ako je vmes 1 prestopno leto?

Množitelj dvomestno število.

a. Ustno.

1. Izgovori in zapiši števila, ki imajo 6, 9, 10, 15, 17, 20, 23, 54, 41, 60, 75, 90, 96, 100 desetic!

$$130 \text{ d.} = 130 \text{ d. } 0 \text{ e.} = 1300.$$

2. Zapiši in izgovori števila, ki imajo 140, 220, 300, 460, 510, 618, 735, 842, 953, 1250 desetic!

3. Koliko desetic je a) 10krat 1, 2, 3, 10?
b) 10krat 11, 12, 20?

Koliko desetic da vsaka ednica, ako jo vzameš 10krat?

$$10\text{krat } 24 = 24 \text{ d.} = 240.$$

4. 10krat 25, 34, 46, 58, 100, 300, 400, 120, 130, 700, 115, 204.

30krat 7 je 10krat 7 3krat, t. j. 7 d. 3krat, i. t. d.

5. 4, 6, 8, 9, 30, 40, 50, 80 a) 30krat; b) 50krat;
c) 60krat.

20krat 12 je 10krat 12 2krat, t. j. 12 d. 2krat, i. t. d.

6. Vzemi 11, 12, 15, 18, 25, 30, 41, 52 a) 20krat;
b) 30krat; 40krat!

12krat 11 je 10krat 11 in 2krat 11 i. t. d.

7. Vzemi 6, 8, 11, 16, 18, 19, 21, 25 a) 12krat;
b) 15krat; c) 18krat!

b. Pismeno.

1. 95×10 10krat 95 je 95 d.; na mesto ednic pišemo 0.

$$\begin{array}{r} 950 \end{array}$$

$$40, 56, 305, 645, 728 \times 10.$$

Kako pomnožiš število z 10?

2. 90, 60, 35, 67, 140, 250, 325, 408, 1072×10 .

3. 46×30 30krat 46 je 10krat 46 3krat; 10krat 46 je 46 d.;
3krat 46 računimo i. t. d. — na mesto ednic
zapišemo 0.

$$\begin{array}{r} 1380 \end{array}$$

4. 93×20 , 85×40 , 409×50 , 1265×80 .
Kako pomnožiš število z 20, 30, ... 90?

$$5. \quad 137 \times 25$$

$$274$$

$$685$$

$$3425$$

25krat 137 je 20krat 137 in 5krat 137.

Izračuni vsako záse in seštej!

Računi tudi tako 206×43 , 316×65 ,
 628×78 !

Kaj dobiš množeč s številko, ki stoji na mestu desetic? Kaj množeč s številko, ki stoji na mestu ednic?

6. 25, 49, 87, 156, 603 pomnoži a) z 18; b) s 36; c) s 57; d) s 94!

7. Koliko je a) 19krat, b) 25krat, c) 47krat, d) 78krat 263, 306, 890, 2 089?

$$8. \quad a) \quad 215 \text{ K} \times 12$$

$$b) \quad 307 \text{ l} \times 25$$

$$619 \text{ K} \times 96$$

$$625 \text{ l} \times 42$$

$$c) \quad 445 \text{ kg} \times 68$$

$$d) \quad 306 \text{ m} \times 79$$

$$805 \text{ kg} \times 35$$

$$285 \text{ m} \times 48$$

9. Kako daleč pride osebni vlak v 10 minutah, ako prevozi v 1 minuti 615 m? — Kolika je razdalja med postajama, ako potrebuje vlak od ene do druge 20 minut? (Tudi v km in m.)

10. Kolesar naredi v 1 minuti 325 m pota; kako daleč pride v $\frac{1}{2}$ ure, v 1 uri?

11. Uradnik ima na mesec 186 K plače; koliko na leto? — Za stanovanje plačuje na mesec 18 K, za hrano potrebuje poprečno 95 K, za obleko izdá na leto 250 K, za druge potrebščine potroši 300 K; koliko prihrani?

12. Vinogradnik pridelal 28 hl vina. Koliko je vreden pridelek, ako računa hl po 34 K?

13. Trgovec z lesom pošlje 14 vagonov desák; koliko dobi zanje, ako računa vagon poprečno 525 K? — Koliko desák je poslal, ako naloži na vagon poprečno 650 komadov?

14. Kmet porabi iz svojega vodnjaka kakih 325 l vode na dan; koliko manj vode je v vodnjaku čez 4 tedne, ako ni bilo med tem časom dežja in se voda nabira le po žlebovih od streh?

15. Mizar ima naročene oknice za 24 oken. Koliko deščic mora narediti, ako jih potrebuje za vsako okno 64? — Koliko mu jih še manjka, ako ima narejenih 970?

16. Na strehi je naložena opeka v 14 vrstah, v vsaki vrsti po 45 opek; koliko opek je na obeh straneh?

Množitelj tri- ali večmestno število.

a. Ustno.

100krat 2 je 10krat 2 10krat; 10krat 2 sta 2 d., 10krat 2 d. je 20 d.
t. j. 200.

1. 100krat 3, 4, 10, 12, 15, 20, 25.

Koliko stotic da vsaka ednica, ako jo v zameš 100 krat?

2. Koliko stane 1 *hl* vina, ako je *l* po 48 h?

1 *hl* = 100 *l*; 100 *l* stane 100krat 48 h = 48 K.

- a) Koliko je 1 *hl* vina, ako je *l* po 44 h, 52 h?
b) „ „ 1 *hl* octa „ „ *l* „ 22 h, 28 h?
c) „ „ 1 *hl* laškega olja, „ „ *l* „ 98 h?
d) „ „ 1 *hl* petroleja, „ „ *l* „ 36 h?

Kolikor h 1 *l*, toliko K 1 *hl*.

3. Koliko je 1 *q* riža, ako je 1 *kg* 56 h, 62 h?

Kolikor h 1 *kg*, toliko K 1 *q*.

4. Koliko je 2 *q*, 8 *q* pšenične moke, ako je 1 *kg* 35 h?
1 *q* je 35 K; 2 *q* sta 2krat 35 K = 70 K; 8 *q* je 4krat 2 *q*,
8 *q* stane 4krat 70 K =

5. a) Koliko je 5 *q*, 15 *q*, 25 *q* leče, ako je *kg* po 48 h?
b) „ „ 3 *q*, 12 *q*, 18 *q* fižola, „ „ *kg* „ 46 h?
c) „ „ 4 *q*, 16 *q*, 20 *q* kuhinjske soli, ako je
kg po 24 h?
d) „ „ 8 *q*, 24 *q*, 40 *q* živinske soli, ako je
kg po 10 h?

6. Koliko stane 1 *kg*, 5 *kg*, 10 *kg* čaja, ako stane 1 *dkg* 12 h, 16 h?

200krat 4 je 100krat 4 2krat.

7. a) 300krat 5, 7, 12, b) 500krat 2, 3, 8, 11.

8. Koliko stane trgovca s papirjem 500 razglednic à 4 h?
600 zvezkov à 7 h?

b. Pismo.

$$\begin{array}{r} 1. \quad 125 \times 100 \\ \hline 12500 \end{array}$$

100krat 125 je 125 stotic, na mesto ednic in desetice zapišemo 0.

215, 304, 725 $\times$ 100. Kako pomnožiš število s 100?

2. 341×200

$$\begin{array}{r} 68\,200 \end{array}$$

200krat 341 je 100krat 341 2krat; i. t. d.

$67 \times 300 \quad 234 \times 500 \quad 405 \times 800$

514×700

Kako pomnožiš število z 200, 300, ... 900?

3. 98, 204, 314, 420 pomnoži a) s 100; b) s 400;

c) s 600; d) z 900!

4. $436 \times 1\,000$

$$\begin{array}{r} 436\,000 \end{array}$$

1 000krat 436 je 100krat 436 10krat.

S 100 pomnožimo, ako pripišemo množencu 2 ničli, še z 10, ako pripišemo še 1 ničlo.

Računi tudi tako 106, 215, 408, $520 \times 1\,000$!

Kako pomnožiš število s 1000? Koliko tisočev da vsaka ednica, ako jo vzameš 1000krat?

5. $231 \times 3\,000$

3 000krat 231 je 1000krat 231 3krat;

1 000krat 231 je 231 tisočev, i. t. d.

6. 207, 306, 127, 214, pomnoži a) z 2 000; b) s 4 000.

Kako pomnožiš število z 2 000, 3 000, ... 9 000?

7. 347×264

$$\begin{array}{r} 694 \\ 2082 \\ 1388 \\ \hline 91608 \end{array}$$

264krat 347 je 2krat 347 stotic,

in 6 „ 347 desetice,

in 4 „ 347 ednic.

8. a) 345×254

b) 405×146

209×318

347×235

c) 309×249

d) 205×425

268×345

316×169

9. Pomnoži 409, 508, 369 a) s 125; b) z 289!

10. 236×320

$$\begin{array}{r} 708 \\ 4720 \\ \hline 75520 \end{array}$$

320krat 236 je 3krat 236 stotic,

in 2 „ 236 desetice,

in 0 ednic.

11. a) 304×250

b) 326×390

c) 209×360

715×130

125×720

398×190

12. 367×209

209krat 367 je 2krat 367 stotic,

in 0 desetice,

in 9krat 267 ednic.

$$13. \quad a) \begin{array}{l} 327 \times 205 \\ 428 \times 109 \end{array} \quad b) \begin{array}{l} 479 \times 204 \\ 763 \times 108 \end{array} \quad c) \begin{array}{l} 109 \times 207 \\ 307 \times 106 \end{array}$$

$$14. \quad a) \begin{array}{l} 1494 \times 908 \\ 5421 \times 670 \end{array} \quad b) \begin{array}{l} 6532 \times 7009 \\ 3089 \times 2305 \end{array} \\ c) \begin{array}{l} 9006 \times 8070 \\ 4608 \times 4095 \end{array} \quad d) \begin{array}{l} 4600 \times 3600 \\ 2300 \times 1700 \end{array}$$

1. Kaj je več *a)* 5krat 7 ali 7krat 5? *b)* 20krat 30 ali 30krat 20? *c)* 67×85 ali 85×67 ? — Kaj je pomniti o zmnožku, ako zamenjaš množenec in množitelj? — Množenec in množitelj imenujemo tudi činitelja (faktorja).

2. Računi *a)* 125krat 4 in 4krat 125 *b)* 12×3423 in 2323×12 ! Jeli pripravni je množiti večje število z manjšim ali obratno?

$$12\text{krat } 7 =$$

12krat 7 je toliko, kakor 7krat 12, i. t. d.

3. *a)* 12krat 6, 9, 8, *b)* 25krat 6, 7, 9, 8, *c)* 52krat 3, 5, 9.

4. *a)* 9×325 , *b)* 23×405 , *c)* 16×4756 .

(Lažje račune ustno, težje pismeno.)

5. V povezku je 25 cigar à 7 h; koliko stane povezki?

Sklepaj vsakikrat po primeru: 1 cigara stane 7 h, 25 cigar stane 25krat 7 h; 25krat 7 je toliko kakor 7krat 25, i. t. d.

6. Koliko stane povezki s 25 cigarami à 5 h, à 10 h? Koliko stane 50, 75 komadov vsake vrste?

7. Koliko stane *a)* 25, 50, 75 poštних znamk à 10 h (6 h)? *b)* 25, 50, 75 dopisnic à 5 h? *c)* 40 zalepek à 10 h?

8. Nekdo gre v prodajalnico iskat drobiža za 25 K; trgovec mu našteje samih dvajsete, koliko jih je bilo?

9. Koliko K je *a)* 35, 100, 215 desetakov? *b)* 12, 24, 36 dvajsetakov? *c)* 20, 40, 60 petakov?

10. Koliko *g* je 25, 50, 75 *dkg*?

11. Ladja nese 320 *t* (450 *t*, 500 *t*); koliko *q*?

$$1 \text{ t (tona)} = 10 \text{ q.}$$

12. Koliko dni je 13, 26, 39 tednov?

13. Navadno pravimo, da ima leto 52 tednov; ali je to točno?

14. Koliko delavnikov šteje 26 tednov, ako so razven nedelj vmes še 3 prazniki?

15. Koliko delavnikov šteje celo leto, ako je razven nedelj še 16 praznikov? — Jeli dosti točno, ako računimo na leto 300 delavnih dni?

16. Mizarski pomagač zasluži dan na dan, kadar dela, 3 K; koliko na leto (300 delavnikov)?

17. Šolsko leto traja 43 tednov; koliko dni šole je v 1 letu, ako je razven nedelj in četrтков še 20 prostih dni?

18. Nekdo izpije na dan $\frac{3}{4}$ l vina à 64 h. a) Koliko bi prihranil na leto, ako bi vina sploh ne pil? b) Koliko, ako bi pil le 1 krat na teden $\frac{3}{4}$ l?

19. Nekdo ima razvado, da hodi 3 krat v tednu v gostilno, kjer potroši poprečno 1 K 20 h. Koliko ga stane ta razvada na leto?

20. Ulice v mestu imajo 25 hiš. a) Koliko rodbin stanuje v ulicah, ako računimo poprečno na vsako hišo 6 rodbin? b) Koliko ljudi stanuje v ulicah, ako šteje vsaka rodbina poprečno 5 oseb?

21. V knjigi je poprečno na vsaki strani po 29 vrstic, v vsaki vrstici pa po 9 besed. a) Koliko besed je poprečno na 1 strani? b) Koliko besed je v celi knjigi, ako šteje 132 strani?

22. Mlekarica pripelje v mesto na dan 32 l mleka; a) koliko l na mesec (mesec = 30 dni)? b) Koliko dobi za mleko, ako daje l po 20 h?

23. Kokošarica prinese na trg 245 jajc. a) Koliko izkupi zánje, ako prodaja jajce po 8 h? b) Koliko ima dobička, ako je sama plačala jajca poprečno po 5 h?

24. Iz 1 hloda je poprečno 8 desak; koliko iz 385 hlodov? — Koliko so deske vredne, ako računiš desko poprečno po 96 h?

25. Trgovec z vinom ima v zalogi 368 hl vina; koliko denarja ima vloženega v vinu, ako je bil 1 hl poprečno po 38 K?

26. Koliko stane 46 g kave à 180 K, ako je bila voznina in drugi stroški 204 K 50 h?

27. Trgovec dobi 225 g riža à 42 K; za koliko mora prodati riž, ako hoče imeti 1 200 K dobička?

7. Ploskovne mere, ki jih največ rabimo.

1. Stranica kvadrata, izrezanega iz lepenke, meri 4 dm . Poskusi, kolikokrat moreš položiti nanj dm^2 !

2. Stranica kvadrata, narisane na šolsko tablo, je 6 dm . Izmeri in izračuni, koliko dm^2 meri kvadrat! (V vsaki vrsti je 6 dm^2 , vrst je 6 — ploščina kvadrata je 6krat 6 dm^2 .)

3. Računi tako ploščine kvadratov, ki so jim stranice 7 dm , 9 dm , 15 dm , 21 dm !

4. Koliko dm^2 meri kvadrat, čigar stranica je 1 m ($= 10 dm$)! Preštej dm^2 na m^2 !

$$1 m^2 = 100 dm^2.$$

5. Načrtaj kvadrat in izračuni mu ploščino v cm^2 , ako meri stranica 1 dm ($= 10 cm$)! Preštej cm^2 na dm^2 !

$$1 dm^2 = 100 cm^2.$$

$$100 m^2 = 1 a \text{ (z besedami!)}$$

6. Zatekni na prostem kvadrat, čigar stranica meri 10 m ! Izračuni mu ploščino!

Kolika je ploščina kvadrata, čigar stranica je 10 m ? Kako si moreš predstavljati a ?

$$100 a = 10\,000 m^2 = 1 ha \text{ (z besedami!).}$$

7. Ako imaš kje, zatekni kvadrat, čigar stranica je 100 m ! Izračuni mu ploščino!

Kolika je stranica kvadrata, čigar ploščina meri 1 ha ? Kako si moreš predstavljati ha ?

8. Koliko cm^2 je 5 dm^2 , 12 dm^2 ; 3 dm^2 15 cm^2 , 14 dm^2 8 cm^2 ?

9. Koliko dm^2 je 5 m^2 , 6 m^2 ; 7 m^2 25 dm^2 , 18 m^2 9 dm^2 ?

10. Kožno površje odraslega človeka je poprečno 1 m^2 40 dm^2 ; koliko dm^2 ?

11. Koliko m^2 je 5 a , 95 a ; 3 a 65 m^2 , 38 a 9 m^2 ?

12. Koliko a je 6 ha 7 a, 9 ha 15 a, 28 ha 6 a?

13. Stavbišče v mestu meri 15 a 90 m^2 ; koliko je vredno, ako računimo m^2 po 12 K?

14. Zemljiški posestnik ima 6 ha 95 a njiv, 2 ha 26 a travnikov, 3 ha 50 a senožeti, 95 a vrta, 12 ha 80 a gozda; koliko meri celo posestvo?

15. Cerkev v Sitiškem samostanu na Dolenjskem meri 972 m^2 (največja na Kranjskem); koliko ljudi gre v to cerkev, ako računamo na m^2 4 ljudi?

16. Izračuni, koliko ljudi bi šlo v stolno cerkev ljubljansko (920 m^2), v cerkev sv. Petra v Rimu (15 166 m^2 , največja na svetu)!

8. Merjenje in deljenje ali dividiranje.

Delitelj enomestno število.

a. Ustno.

1. 2 v 12, 14, 17, 19, 20	2. $\frac{1}{2}$ od 4, 10, 15, 17, 19, 18
3 v 12, 24, 11, 19, 23	$\frac{1}{3}$ od 18, 27, 2, 11, 23, 26
6 v 18, 85, 43, 62, 48	$\frac{1}{4}$ od 40, 32, 3, 21, 31, 36
5 v 35, 16, 24, 33, 45	$\frac{1}{7}$ od 49, 56, 43, 28, 35, 64
8 v 24, 56, 70, 43, 72	$\frac{1}{9}$ od 18, 81, 36, 73, 41, 54

3. Imenuj do 200 10kratnike večkratnikov števila 2 po primeru 2, 20; 4, 40; ...!

4. $56 = 40 + 16$, $144 = 120 + 24$, ...

Naslednja števila razstavi po teh primerih v največji 10kratni večkratnik števila 2 in kar je črez:

48, 96, 112, 124, 138, 146, 152, 168, 176, 184, 196.

5. 2 v 178 (= 160 + 18)	$\frac{1}{2}$ od 154 (= 140 + 14)
2 v 160 je 80krat	$\frac{1}{2}$ od 140 je 70
2 v 18 " 9 "	$\frac{1}{2}$ " 14 " 7
2 v 178 je 89krat	$\frac{1}{2}$ od 154 je 77

a) 2 v 68, 94, 116, 156, 168 b) $\frac{1}{2}$ od 74, 92, 128, 174, 186.

6. a) 3 v 72, 210, 183, 291 b) $\frac{1}{3}$ od 75, 270, 240, 255

7. a) 4 v 96, 360, 164, 324 b) $\frac{1}{4}$ od 88, 320, 280, 364

8. a) 5 v 75, 350, 450, 205 b) $\frac{1}{5}$ od 65, 450, 480, 355
 9. a) 6 v 78, 540, 426, 600 b) $\frac{1}{6}$ od 84, 240, 390, 426
 10. a) 7 v 84, 630, 420, 357 b) $\frac{1}{7}$ od 91, 490, 427, 511
 11. a) 8 v 96, 640, 560, 776 b) $\frac{1}{8}$ od 96, 560, 728, 640
 12. a) 9 v 450, 810, 288, 540 b) $\frac{1}{9}$ od 108, 360, 630, 810

13. Izračuni koliko (h, K in h) stane:

a) $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $2\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{4}$, $1\frac{3}{4}$ kg riža, sladkorja, kave, sira, govedine, teletine svinjine, masla, masti, ...

b) $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $3\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{4}$, $1\frac{3}{4}$ l petroleja, laškega olja, vina, piva ...

Cene za 1 kg in 1 l, kraju in času primerne, naj povedó učenci sami!

14. V steklenici je $\frac{3}{4}$ l vina in stane 72 h (1 K 95 h); po čem je 1? (Steklenica se plača posebej.)

15. Krčmar toči vino po 1 K 12 h à l; koliko plača gost, ki izpije $\frac{1}{2}$ l in potem še $\frac{1}{8}$ l?

16. Koliko stane $4\frac{1}{2}$ hl vina à 36 K?

17. Za 5 hl vina dá krčmar 140 K; po čem je hl?

18. Koliko m je $\frac{1}{2}$ km; $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ km; $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$ km?

19. Obcestni kameni so drug od drugega po 5 m; koliko jih je na $\frac{1}{2}$ km?

20. Koliko m^2 je $\frac{1}{2}$ a; $\frac{1}{4}$ a; $\frac{3}{4}$ a? Koliko a je $\frac{1}{5}$ ha, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$ ha?

21. Koliko g je $\frac{1}{2}$ kg; $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ kg; $1\frac{1}{4}$ kg, $2\frac{1}{2}$ kg, $3\frac{3}{4}$ kg?

22. Koliko minut je $\frac{1}{2}$ ure; $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ ure?

23. Koliko stane $3\frac{1}{2}$ q premoga, ako je q po 3 K 4 h?

24. Kramar vzame pri trgovcu v mestu za 280 K sukna; koliko m ga je, ako je m po 8 K?

25. Koliko hl krompirja dobi branjevec za 255 K, ako je hl po 5 K?

26. Kmet proda jabolk za 144 K, hl po 9 K; koliko hl?

27. 4razrednica šteje 180 otrok; koliko otrok pride poprečno na 1 razred?

28. 2 v 2krat 2 v 3krat 2, ... 10krat, 100krat, 1 000krat 2
4 v 16, v 10krat, 100krat 16 7 v 49, 10krat, 100krat 49

29. 5 v 5, 50, 500, 5 000 6 v 36, 360, 3 600, 36 000
7 v 42, 420, 4 200, 42 000 9 v 45, 450, 4 500, 45 000

30. 4, 2, 8 v 80, 800, 8 000 6, 3, 2 v 120, 1 200, 12 000
6, 3, 2 v 60, 600, 6 000 8, 6, 4 v 240, 2 400, 24 000
6, 4, 9 v 36, 360, 3 600 2, 3, 6, 9 v 180, 1 800, 18 000

$\frac{1}{2}$ od 8 tisočev, $\frac{1}{2}$ od 18 tisočev, — $\frac{1}{2}$ od 8 000, 18 000

31. $\frac{1}{3}$ od 2 100, 24 600; $\frac{1}{4}$ od 1 600, 3 200; $\frac{1}{5}$ od 5 500,
4 500; $\frac{1}{6}$ od 3 600 K, 54 000; $\frac{1}{8}$ od 16 800 kg, 6 400 kg.

b. Pismo.

1. Kaj je več 2 v 186 ali $\frac{1}{2}$ od 186?

Namesto 2 v 186 = 93krat in namesto $\frac{1}{2}$ od 186 = 93
pišemo:

$$186 : 2 = 93.$$

deljenec (dividend): delitelj (divizor) = količnik (kvocijent).

Katero število smo merili (delili)? Število
186 imenujemo deljenec (dividend). — S katerim
številom smo merili (delili)? Število 2 imenujemo
delitelj (divizor). — Katero število smo dobili?
Število 93 imenujemo količnik (kvocijent).

2. Vprašaj, izračuni in zapiši kakor v 1. ter imenuj
poedina števila:

5 v in $\frac{1}{5}$ od 405; 6 v in $\frac{1}{6}$ od 306; 7 v in $\frac{1}{7}$ od 5 600.

Naj merimo ali delimo. v količniku dobimo
isto število.

3. a) $\frac{1}{2}$ od 864 = (ustno)

b) $\frac{1}{2}$ od 8 s. (8,64) = .. 8,64 : 2 = 432
2krat 4 s. = .., 8 s. za-
pišemo po stot. in od-
štejemo

$$\begin{array}{r} 8 \\ =6 \\ 6 \\ =4 \\ 4 \\ = \end{array}$$

a) 2 v 864 = (ustno)

b) 2 v 8 edn. (8,64) = ..,
2 v 8 st. = .., 400krat 2
t. j. 4krat 2 s. = .., 8 s.
zapišemo pod stot. in od-
štejemo

c) 3 v in $\frac{1}{3}$ od 693, 2 v in $\frac{1}{2}$ od 6 428, 4 v in $\frac{1}{4}$ od 4 884.

Pismeno merjenje in deljenje imenujemo dividiranje (divizijo).

Kaj dobiš, ako dividiraš ... tisoče? stotice? desetice? ednice?

Kaj dividiraš najprvo? Kaj potem? V čem se razlikuje dividiranje od ustnega merjenja in deljenja?

4. Računi le tako, da meriš:

$$\begin{array}{llll} 2 \vee 4\,862, & 6\,208 & 3 \vee 9\,630, & 36\,906 \quad 4 \vee 8\,040 \\ \frac{1}{2} \text{ od } 4\,862, & 20\,468 & \frac{1}{3} \text{ od } 6\,309, & 90\,696 \quad \frac{1}{4} \text{ od } 4\,800. \end{array}$$

5. Povej, kaj more pomeniti in izračuni:

$$2\,463, 4\,829, 8\,409 : 2 \quad 695, 7\,067, 6\,904, 63\,098 : 3$$

$$\begin{array}{ll} 6. \quad 23,6,4 : 4 = 5.. & 4 \vee 23 \text{ (23,64)} = .., 4 \vee 23 \text{ st.} = .., \\ & 500\text{krat } 4 \text{ t. j. } 5\text{krat } 4 \text{ st.} = .., 20 \text{ st.} \\ & \begin{array}{r} 20 \\ \hline = 36 \end{array} & \text{zapišemo pod stot. in odštejemo } \dots \end{array}$$

⋮

Računi tudi tako a) $4 \vee 1\,296, 28\,964$; b) $\frac{1}{5} \text{ od } 735, 8\,305$.

$$7. \quad 18,5,36 : 7 = 26..$$

$$\begin{array}{r} 14 \\ \hline = 45 \end{array}$$

⋮

7 v 18 je 2krat, 2krat 7 je 14;
ost. 4, pripišem 5; 7 v 45 je 6krat
i. t. d.

$$8. \quad a) \quad 8 \vee 56\,192, 340\,176, 448\,595;$$

$$b) \quad 7 \vee 672\,063, 35\,049, 45\,000.$$

$$9. \quad \text{Razdeli na 9 enakih delov } 30\,681, 855\,063, 43\,596!$$

$$10. \quad 9,8,15 : 5 = 19..$$

$$\begin{array}{r} 4\,8 \\ \hline \end{array}$$

⋮

Računi tudi: 5 v 9 je 1krat,
1krat 5 je 5 in 4 je 9; 8 doli (prip. 8)
i. t. d.

$$a) \quad 3, 4 \vee 12\,924;$$

$$b) \quad 5, 6 \vee 99\,360.$$

Računi le na krajši način:

$$11. \quad a) \quad 2\,486, 25\,730, 4\,375 : 2;$$

$$b) \quad \frac{1}{3} \left(\frac{2}{3}\right) \text{ od } 36\,543, 27\,411, 50\,025;$$

$$c) \quad \frac{1}{4} \left(\frac{3}{4}\right) \text{ od } 60\,352, 91\,076, 21\,006;$$

$$d) \quad 5 \text{ K } \vee 3\,405 \text{ K}, 71\,300 \text{ K};$$

$$e) \quad \frac{1}{6} \left(\frac{5}{6}\right) \text{ od } 2\,316 \text{ kg}, 9\,432 \text{ kg}, 4\,536 \text{ kg}, 5\,046 \text{ kg};$$

f) 7 m v 3 206 m, 9 002 m, 21 504 m, 82 004 m

g) Razdeli na 8, 9 enakih delov 11 016 K, 17 064 K.

h) $\frac{1}{5}$ ($\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$) od 235 K, 1245 K, 980 K.

12. Uradnik ima na leto plače 4 860 K; koliko mu pride na $\frac{1}{2}$ leta? Koliko na mesec?

13. Hišni posestnik dobiva na leto najemščine 3 680 K; koliko vsako četrto leta?

14. Nekdo kupi posestvo za 23 850 K; $\frac{2}{3}$ kupa plača takoj, ostanek pa v 5 enakih obrokih. a) Koliko plača takoj? b) Koliko je vsak obrok?

15. 7 920 K dediščine je razdeliti tako, da dobodo 3 bratje ranjkega vsak po $\frac{1}{4}$, ostanek pa 5 otrok že umrle sestre, vsak enako. a) Kolik je delež vsakega brata? b) Koliki so deleži otrok?

16. Kmetija je dajala čistega donosa 5 let zaporedoma: 280 K, 346 K, 295 K, 328 K, 201 K; koliko poprečno na leto?

17. Hišni gospodar je dobival najemščine 4 leta po 1 250 K, 3 leta po 1 060 K, 2 leti po 1 040 K; koliko nese hiša poprečno na leto?

18. Koliko tednov in dni šteje a) navadno, b) prestopno leto? — Kateri dan tedna je bilo letos novo leto? Kateri dan bo prihodnje leto? Črez 2, 3, 4 leta? Zakaj tako? Kateri prazniki in svetniki se premičejo tudi tako kakor novo leto?

19. Leta, ki jim je letnica razdelna s 4, so prestopna leta — druga leta so navadna leta. — Poskusi, katera od naslednjih let so prestopna in katera navadna leta: l. 1914., l. 1916., l. 1918., l. 1920., l. 1923.! —

Delitelj dva- ali večmestno število.

$$1. 49,56 : 12 = 4..$$

48

⋮

⋮

Računi tudi tako

a) 792, 3 872 : 11	c) 1 653, 3 515 : 19	19 je približno?
b) 5 002, 5 904 : 82	d) 2 016, 11 088 : 48	48 je približno?

12 v 49? 12 v 49 je približno
tolikokrat, kakor 10v40 ali 1 d. v 4 d....
Kaj dobiš, ako dividiraš stotice?
400krat 12!...

$$2. \quad 16\,926 : 13 = 1\,298$$

$$\begin{array}{r} 13 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \end{array}$$

13 v 16 je 1krat; 1krat 3 je 3
1krat 1 je 1....

$$3. \quad a) \quad 2\,640 : 11$$

$$4\,557 : 21$$

$$26\,048 : 32$$

$$11\,289 : 53$$

$$b) \quad 6\,156 : 19$$

$$11\,745 : 29$$

$$16\,497 : 39$$

$$24\,070 : 58$$

$$c) \quad 8\,693 \text{ kg} : 19$$

$$6\,930 \text{ kg} : 25 \text{ kg}$$

$$3\,468 \text{ m} : 17$$

$$12\,336 \text{ m} : 16 \text{ m}$$

$$d) \quad 11\,088 \text{ ur} : 24$$

$$1\,374 \text{ ur} : 24 \text{ ur}$$

$$15\,192 \text{ K} : 36$$

$$24\,192 \text{ K} : 36 \text{ K}$$

$$165 - 18 \times 9 \text{ ali krajše } 165 - 18 \times 9$$

$$\begin{array}{r} 165 \\ \cdot \\ \cdot \\ \cdot \end{array}$$

$$= 3$$

$$= 3$$

$$a) \text{ Računi na oba načina } 189 - 28 \times 8, \quad 250 - 25 \times 9$$

$$b) \text{ Računi le krajše: } 317 - 54 \times 5, \quad 282 - 62 \times 4. \text{ —}$$

Odštej 47×7 desetice od 580 desetice! 34×4 stotic od 158 stotic!

82×6 tisočev od 545 tisočev!

$$4. \quad 5313 : 23 = 231$$

$$= 71$$

$$= 23$$

$$=$$

2krat 23 stotic odštej takoj od 53 stotic;

3 " 23 desetice " " " 71 desetice;

1 " 23 ednice " " " 23 ednice!

$$5. \quad a) \quad 34\,447 : 49$$

$$87\,609 : 29$$

$$76\,005 : 69$$

$$10\,000 : 19$$

$$b) \quad 5\,043 : 41$$

$$30\,964 : 71$$

$$368\,751 : 92$$

$$21\,864 : 83$$

$$c) \quad 4\,674 \text{ kg} : 38$$

$$20\,880 \text{ K} : 48$$

$$7\,927 \text{ kg} : 56 \text{ kg}$$

$$3\,278 \text{ l} : 56 \text{ l}$$

$$d) \quad 50\,140 \text{ K} : 46$$

$$16\,974 \text{ K} : 55 \text{ K}$$

$$13\,365 \text{ m} : 94$$

$$10\,000 \text{ m} : 25 \text{ m}$$

6. Na 75 a je posadil posestnik 3695 smrekovih sadik; koliko poprečno na 1 a?

7. Za travnik, ki meri 95 a, je dal kmet 3610 K; po čem je plačal a? Koliko je ha?

8. Nekdo ima na leto 2 220 K; koliko mu pride na mesec?

9. V koliko sodčkov à 25 l se potoči 54 hl piva?

10. Koliko stopnic, visokih po 14 cm, je treba za 11 m 34 cm visoke stolbe?

11. Meseca decembra je porabila gospodinja 14 q premoga; koliko kg na dan? Koliko je dala za kurjavo, ako je plačala q po 3 K 20 h?

12. Korak odraslega človeka (vojaški korak) računimo 75 cm; koliko korakov naredi mož, ki prehodi 1 km? — Koliko korakov so naredili vojaki, ki so šli $18\frac{1}{2}$ km daleč?

13. Računi tako, da podpišeš in odšteješ vsak del deljenca, pa tudi tako, da vsak del deljenca odšteješ takoj:

$$\begin{array}{lll} a) 10\,710 : 315 & b) 35\,554 : 613 & c) 337\,203 : 543 \\ 11\,707 : 509 & 12\,768 : 304 & 15\,635 : 125 \end{array}$$

14. V naslednjih računih odštej takoj vsak del deljenca:

$$\begin{array}{lll} a) 43\,734 : 222 & b) 25\,635 : 916 & c) 63\,252 : 1\,506 \\ 6\,015 : 305 & 149\,000 : 812 & 76\,860 : 2\,135 \\ 163\,419 : 519 & 400\,321 : 591 & 600\,348 : 7\,174 \\ 140\,760 : 409 & 537\,210 : 635 & 98\,064 : 2\,043 \end{array}$$

15. Uradnik ima na leto 4 380 K plače; koliko mu pride na dan?

16. Nekdo ima letnih dohodkov 2 870 K; za stanovanje plača 460 K, za obleko izda 240 K, za druge potrebščine 225 K in 120 K prihrani. Koliko potrebuje poprečno na dan za živež?

17. Na njivi, ki meri 2 ha 5 a, je nakosil kmet celo leto 123 q (suhe) detelje; koliko kg detelje je zrastle poprečno na 1 a? Koliko q detelje je pridelal na 1 ha?

18. Na travniku, ki meri 4 ha 25 a, se je pridelalo celo leto 153 q sena; a) koliko kg na 1 a? b) koliko q na 1 ha?

19. Na 2 ha 25 a je pridelal kmet 45 hl pšenice in 63 q pšenične slame; a) koliko l zrnja in koliko kg slame je zrastle na 1 a? b) koliko hl zrnja in koliko q slame na 1 ha?

20. 1900. l. se je rodilo na Kranjskem 18315 oseb, a umrlo jih je 12514; koliko se jih je rodilo, koliko jih je umrlo povprečno na dan?

21. Brzovlak, ki vozi z Dunaja skozi Gradec in Ljubljano v Trst, prevozi to 588 km dolgo progo skoraj v 12 urah; koliko km prevozi v 1 uri?

22. Koliko dni in ur bi se vozili s tem vlakom skozi središče zemlje na nasprotno stran, ako računimo zemeljski premer 12730 km?

23. V koliko dneh bi dospeli na mesec, ki je od zemlje oddaljen 384000 km?

24. V koliko letih bi prišli na solnce, ki je od zemlje oddaljeno 149000000 km? — Koliko človeških rodov bi prešlo med tem, ako računimo za 1 rod 33 let?

Delitelj ima z desne ničle.

$$1. \ a) \ 56_{\text{L}}0 : 1_{\text{L}}0 \quad 1 \text{ d. v } 56 \text{ d.} \qquad b) \ 84_{\text{L}}0 : 4_{\text{L}}0 \quad 4 \text{ d. v } 84 \text{ d.}$$

$$56_{\text{L}}3 : 1_{\text{L}}0 \qquad 84_{\text{L}}7 : 4_{\text{L}}0$$

$$2. \ a) \ 970, 1060, 5440 : 10 \quad b) \ 1258, 7904, 13063 : 10$$

$$3. \ a) \ 6300, 31500, 39680 : 30, 60, 90$$

$$b) \ 6029, 3205, 13423 : 30, 50, 70$$

Kako razdelimo število z 10? Kako razdelimo število z 20, 30, ... 90?

4. Pretvori v *dkg* (*dkg* in *g*) 240 *g*, 3520 *g*, 1235 *g*, 4065 *g*!

5. Izpremeni *a)* v ure (ure in minute) 540, 1020, 915 minut! *b)* v minute (minute in sekunde) 480, 735 sekund!

$$6. \ 6720 : 120 \quad 8370 : 310 \quad 8824 : 490 \quad 34728 : 620$$

$$5670 : 210 \quad 91460 : 340 \quad 6965 : 290 \quad 148576 : 830$$

$$7. \ a) \ 26_{\text{L}}00 : 1_{\text{L}}00 \quad 1 \text{ s. v } 26 \text{ s.} \qquad b) \ 42_{\text{L}}00 : 3_{\text{L}}00 \quad 3 \text{ s. v } 42 \text{ s.}$$

$$26_{\text{L}}35 : 1_{\text{L}}00 \qquad 42_{\text{L}}27 : 3_{\text{L}}00$$

8. *a)* 1300 *l*, 4000 *l*, 9740 *l*, 2615 *l* : 100 *l*; *b)* 2600, 23065 : 100; *c)* 415 *a*, 618 *a*, 1603 *a* : 100 *a*; *d)* 8900 *h*, 11520 *h*, 30064 *h* : 100 *h*.

9. Pretvori:

a) v K (K in h) 3 460 h, 3 600 h, 2 760 h, 12 360 h;
 3 460 h je toliko K, kolikokrat je 100 h v 3 460 h t. j. (34,60)
 34 K 60 h.

b) v a (a in m^2) 16 300 m^2 , 2 380 m^2 , 9 007 m^2 ;

c) v ha (ha in a) 427 a, 835 a, 7 040 a, 5 075 a;

d) v q (q in kg) 15 000 kg, 7 009 kg, 8 430 kg;

e) v hl (hl in l) 1 600 l, 7 435 l, 905 l, 1 230 l.

10. 13 600, 45 800 : 200; 4 200, 45 900 : 300; 68 800 : 800;
 27 840 : 900; 142 569 : 4 500; 41 316 : 2 300.

Kako delimo s številom, ki ima z desne 2 ničli?

11. a) 14,000 : 1,000 1 t. v 14 t. b) 32,000 : 4,000 4 t. v 32 t.
 14,205 : 1,000 32,507 : 4,000

12. 26 000, 115 000, 5 600, 9 034, 320 046 : 1000

13. Izpremeni:

a) v kg (kg in g) 8 400 g, 7 963 g, 12 061 g;

b) v km (km in m) 80 000 m, 19 420 m, 65 350 m.

14. 2 520 000 : 1000, 2000, . . . 9000.

Kako delimo s številom ki ima z desne 3 ničle?

15. Izračuni koliko m^2 meri kvadrat, čigar stranica je dolga 1 km! (km^2). a) Koliko a je 1 km^2 ? b) Koliko ha je 1 km^2 ? — Označi v šolskem obližju 4 točke, ki so oglišča km^2 ?

16. Površje Bohinjskega jezera je 660 ha, Cirkniškega, kadar je največje, 2600 ha. Koliko km^2 in ha?

$$10 \text{ km} = 1 \mu\text{m}.$$

17. Dolžina Save od povirja do izliva v Donavo je 772 km, do deželne meje na Kranjskem 193 km. Koliko μm in km? Donava je dolga 1688 km, po avstrijskih tleh teče 1350 km. Koliko μm ?

18. Izračuni ploščino kvadrata, čigar stranica je dolga 10 km!

$$100 \text{ km}^2 = 1 \mu\text{m}^2.$$

19. Površje Kranjske je 9954 km^2 , Štajerske 22 426 km^2 , Primorske 7969 km^2 , Koroške 10 326 km^2 , avstrijskih dežel 300 005 km^2 , dežel ogrske krone 324 857 km^2 , skupne avstro-ogrske monarhije z Bosno in Hercegovino vred 676 062 km^2 . Koliko μm^2 in km^2 ?

20. Gospodar je prikupil svojemu posestvu $4\frac{1}{2}$ ha sveta za 7650 K; po čem je plačal a ?

21. 7 a 60 m^2 sveta za stavbišča se je prodalo za 9120 K; koliko je 1 m^2 ?

22. 3 prasiči so tehtali 355 kg; koliko so veljali, ako je bil kg žive vage po 1 K 16 h?

23. Koliko je dal mesar za par volov, težkih 13 q 25 kg, ako je plačal kg žive vage po 94 h?

24. Mesar je ponujal počrez za par volov 1050 K, kmet pa jih je rajši prodal na živo vago kg po 82 h. Kako je kmet opravil, ako so tehtali voli 12 q 30 kg?

25. Na koliko voz pojde 21700 opek, ako se jih deva na voz poprečno 450?

26. Tovorni vagon je težak 7990 kg, nositi more 15750 kg, naklada se mu k večjemu 15000; izrazi te teže v q in kg!

27. Kolik je milijon? — V 1 l dobre mere gre kakih 350 lešnikov. (Prepričaj se!) Koliko hl in l je 1000000 lešnikov?

28. Kolik je bilijon! — V 1 l gre do 18000 pšeničnih zrn. — a) Koliko zrn gre v 1 hl? b) Koliko hl je treba za 1000000000000 zrn? Na Kranjskem se ne pridela nobeno leto 500000 hl pšenice. Ali pridela cela Kranjska kdaj na leto 1 bilijon pšeničnih zrn?

II. Računanje z decimalnimi števili.

1. Pojem decimalnih števil; napisovanje in čitanje.

a) Desetine (dn.), stotine (sn.), tisočine (tn.).

1. Na koliko delov moraš razdeliti 1 m, da dobiš 1 dm? Koliki del 1 m je 1 dm? Kako rečemo mesto 10. del m?

Kako se imenuje 1 del, ako razdelimo celoto na 10 enakih delov? Koliko dn. ima 1 cela (cl.)?

2. Koliko dn. je 2 cl., 5 cl., 4 cl. 5 dn., 3 cl. 7 dn.?

3. Koliko cl. (cl. in dn.) je 10 dn., 30 dn., 25 dn., 63 dn., 47 dn.?

4. 2 cl. 4 dn. = 2'4, 9 dn. (= 0 cl. 9 dn.) = 0'9.

Cele ločimo od desetini s piko, ki jo postavimo ednicam z desne zgoraj. Piko imenujemo **decimalno piko**; števila 2'4, 0'9, ... **decimalna števila**.

5. Zapiši 3 cl. 5 dn., 12 cl. 4 dn., 0 cl. 6 dn., 5 dn., 8 dn.!

6. Čitaj 2'4, 14'5, 203'6, 0'9, 0'3!

7. Zapiši a) v m z decimalnim številom 3 m 4 dm , 6 m 5 dm , 8 dm ; — b) v dm z decimalnim številom 2 dm 3 cm , 5 dm 6 cm , 16 cm , 35 cm , 46 cm !

8. 0'1 m (= 1 dm) razdelimo na 10 enakih delov. Koliko takih delov pride na 10 dn. m (= 1 m)? Kako se imenuje tedaj vsak tak del? Koliko stotin m je 0'1 m , koliko 10 dn. m (= 1 m)? Koliko stotin ima 1 desetina? Koliko stotin ima 1 cela?

9. Koliko sn. je 3, 5, 6, 10 dn., — 2 dn. 5 sn., 4 dn. 7 sn., 6 dn., 3 dn.?

10. Koliko dn. je 20, 40, 70, 100 sn.? — Koliko dn. in sn. je 15 sn., 26 sn., 38 sn.?

11. 2 cl. 3 dn. 5 sn. = 2'35, 2 dn. 7 sn. = 0'27, 5 cl. 7 sn. = 5'07.

Na katero mesto za decimalno piko pišemo desetine? Na katero stotine? Kaj zapišemo pred decimalno piko, če nimamo nič celih? Kaj na mesto desetini, če ni nič desetini?

Kako se imenujejo števila 2'35, 0'27, 5'07?

12. Zapiši 6 cl. 2 dn. 5 sn., 15 cl. 6 dn. 3 sn., — 5 dn. 7 sn., 2 dn. 8 sn., — 12 cl. 4 sn., 105 cl. 6 sn., — 6 sn., 3 sn., 5 sn.!

13. Čitaj 4'32, 26'75, — 8'03, 105'06, — 0'36, 0'89, — 0'06, 0'09! 15 cl. 27 sn. = 15 cl. 2 dn. 7 sn. = 15'27, 36 sn. — 0 cl. 3 dn. 6 sn. = 0'36.

14. Razstavi na cele, desetine in stotine ter zapiši 9 cl. 26 sn., 20 cl. 36 sn., 15 sn., 92 sn.!

25'32 = 25 cl. 3 dn. 2 sn. ali 25 cl. 32 sn.

15. Čitaj tudi tako $15\cdot36$, $406\cdot96$, — $0\cdot37$, $0\cdot98$, — $27\cdot06$, $0\cdot05$!

16. Čitaj najprvo cl. záse in sn. záse, potem pa cl., dn. in sn. záse $7\cdot34$, $15\cdot96$, — $0\cdot27$, $0\cdot94$, — $35\cdot05$, $46\cdot08$, $0\cdot06$!

Koliko mest moraš zapisati za decimalno piko, kadar izgovoriš v številu stotine?

Koliki del $1\ m^2$ je $1\ dm^2$? Koliko $dm^2 = 0\cdot1\ m^2$?

17. Zapiši v m^2 z decimalnim številom: $1\ dm^2$, $3\ dm^2$, $7\ dm^2$, — $15\ dm^2$, $19\ dm^2$, $85\ dm^2$, — $115\ dm^2$, $204\ dm^2$, $345\ dm^2$, $415\ dm^2$!

18. Čitaj v m^2 in dm^2 : $4\cdot5\ m^2$, $2\cdot7\ m^2$, $6\cdot32\ m^2$, $0\cdot75\ m^2$, $0\cdot06\ m^2$!

Koliki del $1\ dm^2$ je $1\ cm^2$? Koliko cm^2 je $0\cdot1\ dm^2$?

19. Zapiši v dm^2 z decimalnim številom: $15\ cm^2$, $28\ cm^2$, $80\ cm^2$, $9\ cm^2$, $7\ cm^2$, $705\ cm^2$, $104\ cm^2$!

Koliki del $1\ a$ je $1\ m^2$? Koliko m^2 je $0\cdot1\ a$?

20. Dvorišče meri $2\cdot3\ a$, $4\cdot52\ a$, $3\cdot08\ a$; koliko je to v m^2 ?

21. 4 stavbišča so $340\ m^2$, $525\ m^2$, $849\ m^2$, $704\ m^2$; koliko je to a ?

22. Koliki del $1\ ha$ je $1\ a$? Koliko a je $0\cdot1\ ha$?

23. Kmetija ima $6\ ha$ $25\ a$ njiv, $2\ ha$ $40\ a$ travnikov, $3\ ha$ $5\ a$ senožeti, $45\ a$ vrta, $14\ ha$ $4\ a$ gozda; zapiši te mere v ha z decimalnim številom!

24. Izpremeni v a $7\cdot52\ ha$, $0\cdot50\ ha$, $3\cdot06\ ha$!

25. $0\cdot01\ m$ ($= 1\ cm$) razdelimo na 10 enakih delov. Koliko takih delov pride na 100 sn. m ($= 1\ m$)? Kako se imenuje tedaj vsak tak del?

Koliko tisočin ima 1 stotina, koliko 1 desetina, koliko 1 cela?

26. Koliko tn. je 4, 7, 6 sn., — 1, 4, 9 dn., — 2 dn. 4 sn., 7 dn. 5 sn.?

27. Izgovori v dn., sn. in tn. 425 tn., 517 tn., 608 tn., 506 tn., 23 tn., 87 tn. 35 tn.!

28. 5 cl. 6 dn. 3 sn. 2 tn. = 5'632,

(0 cl.) 7 dn. 0 sn. 5 tn. = 0'705.

Na katero mesto za decimalno piko pišemo desetine, na katero stotine, tisočine? Kaj zapišemo, kadar nimamo ali nič celih ali nič desetih ali nič stotin? Kako se imenujejo števila 5'632, 0'705, ...?

29. Zapiši a) 15 cl. 6 dn. 2 sn. 7 tn., 82 cl. 4 dn. 7 sn. 5 tn., 4 cl. 8 dn. 6 tn., 9 cl. 6 sn. 3 tn., 8 cl. 9 tn. — b) 5 tn. (= 0 cl. 0 dn. 0 sn.), 27 tn., 67 tn., 315 tn., 706 tn., 465 tn., 9 cl. 7 tn., 9 cl. 7 tn., 106 cl. 48 tn., 9 cl. 706 tn.!

30. Čitaj najprvo cl., dn., sn. in tn. záse, potem pa cl. záse in ostalo v tn.: 7'365, 18'095, 36'804, 47'009, 605'094!

Koliko mest moraš zapisati za decimalno piko, ako izgovoriš v številu tisočine?

31. Zapiši v *m* z decimalnim številom a) 3, 9, 6 *mm*; b) 27, 59, 97 *mm*; c) 316, 707, 710 *mm*; d) 1 *mm*, 17 *mm*, 2 *m* 39 *mm*, 3 *m* 580 *mm*.

32. Največ letne padavine (dežja, snega, ...) ima na Kranjskem južna stran Snežnika, in sicer 3293 *mm*, najmanj kraji ob izlivu Krke v Savo, t. j. 1058 *mm*, srednja letna padavina je 1521 *mm*. Zapiši te padavine v *m* z decimalnimi števili!

33. Čitaj v *m* in *mm* 1'365 *m*, 2'705 *m*, 0'075 *m*, 1'055 *m*! Koliki del 1 *km* je 1 *m*? Koliko *m* je 0'1 *km*, 0'01 *km*?

34. Koliko *m* je 4'3 *km*, 2'43 *km*, 0'725 *km*?

35. Zapiši v *km* z decimalnim številom 4 125 *m*, 3 060 *m*, 345 *m*, 400 *m*, 800 *m*!

b) Razmerje med celimi in decimalnimi števili; desettisočine (dtn.), stotisočine (stn.) ...

1. 10. del	{	1 tisočice = 1 stotica	1 tisoč = 10 stotic
		1 stotice = 1 desetica	1 stotica = 10 desetic
		1 desetice = 1 ednica	1 desetica = 10 ednic
		1 ednice = 1 desetina	1 ednica = 10 desetih
		1 desetine = 1 stotina	1 desetina = 10 stotin
		1 stotine = 1 tisočina	1 stotina = 10 tisočin

Desetine, stotine, tisočine nadaljujejo cela števila od ednic nazaj, po zakonu, da je vsaka enota nižjega reda 10. del enote višjega reda ali 10 enot nižjega reda 1 enota višjega.

2. Misli si tisočino razdeljeno na 10 enakih delov! Kokoli takih delov pride na 1000 tn. (= 1 cela)? Kako se imenuje tedaj 1 tak del? Za tisočinami niže (na 4. mestu za decimalno piko) so desettisočine.

3. Koliko desettisočin je 1 tisočina? 1 stotina? 1 desetina?

4. Zapiši 17 cl. 5 dn. 3 sn. 8 tn. 4 dtn., 9 cl. 4 dn. 5 sn. 0 tn. 8 dtn., — 5 cl. 4 325 dtn. (= 5 cl. 4 dn. 3 sn. 2 tn. 5 dtn.), 7 cl. 8 025 dtn., 15 cl. 465 dtn., 2 106 dtn., 405 dtn., 89 dtn., 35 dtn., 7 dtn.!

5. Čitaj najprvo cl., dn., ... dtn. záse, potem pa cele záse in ostali del v dtn.: 3'7653, 18'0964, 29'3046, 0'0739, 0'0026!

Koliko mest moraš zapisati za decimalno piko, kadar izgovoriš v številu desettisočine?

6. Misli si desettisočino razdeljeno na 10 enakih delov! Koliko takih delov pride na 10 000 desettisočin (= 1 cela)? Kako se imenuje 1 tak del? Za desettisočinami niže (na 5. mestu za decimalno piko) so stotisočine.

Koliko stotisočin je 1 desettisočina? 1 tisočina? 1 stotina? 1 desetina?

7. Zapiši števila v 5. še enkrat, dostavi vsakemu izmed njih z desne eno številko ter čitaj najprvo cl. dn. ... stn. záse, potem pa cele záse in ostali del v stn.!

2. Seštevanje.

(Ustno.)

1. $13'26\text{ K} + 7\text{ K}, 14\text{ K}, 30\text{ K}$

2. $5'4\text{ dm} + 0'6\text{ dm}, 0'9\text{ dm}$

3. $1'25\text{ hl} + 0'50\text{ hl}, 0'45\text{ hl}$

4. $5'40\text{ g} + 2'50\text{ g}, 0'65\text{ g}$

5. $4'520\text{ kg} + 1'200\text{ kg}, 2'600\text{ kg}$

6. $2'4\text{ km} + 0'8\text{ km}, 4'6\text{ km}$

7. Kupna cena *hl* vina je bila 36'4 K, dobička pri *hl* 6'4 K; kolika je bila prodajna cena?

8. Kupna cena *m* suknà je 7'35 K; izračuni prodajno ceno, ako hoče prodajalec imeti 1'25 K dobička!

9. Prodajalec daje blago *m* po 4'46 K in sicer 1'40 K pod kupno ceno; po čem je plačal sam *m*?

10. Gospodinja kupi v mesecu enkrat 6'5 *l*, drugikrat 4'6 *l* petroleja; koliko skupaj?

11. Mlekarica je prinesla na trg mleko v 2 posodah; v eni ga je bilo 10'5 *l*, v drugi 8'4 *l*. Koliko v obeh posodah?

12. Kmet ima 12'80 *ha* polja; koliko polja ima potem, ako poseka gozd, ki meri 2'20 *ha* in izpremeni prostor v njive?

(Pismeno.)

1. 37'9	7 dn. in 6 dn. je 13 dn. in 9 dn. je 22 dn. — t.
24'6	2 cl. in 2 dn.; 2 dn. zapišemo pod dn., cele prištejemo
15'7	celim i. t. d.

2. Računi tudi tako:

8'43 <i>m</i>	9'56 K	527'94 K
16'75 „	16'73 „	300'38 „
7'68 „	85'09 „	68'07 „
19'29 „	20'06 „	703'64 „

Tudi v *m* in *cm*.

Tudi v K in h.

3. 75'342	6 in 5 je 11 in 2 je 13, 1;	4'325 <i>kg</i>	8'006 <i>kg</i>
4'045	1 in 7 je 8 i. t. d.	6'705 „	3'258 „
0'876		0'697 „	0'098 „

Zneske tudi v *kg* in *g*.

4. 72'305 + 0'495 + 117'362

5'731 + 0'965 + 4'321 + 0'870

Kako podpišemo decimalna števila, kadar jih hočemo sešteti? V čem se razlikuje seštevovanje decimalnih števil od seštevanja celih števil?

5. Izpremeni v decimalno število višje vrste in seštej:

$$a) 65 \text{ a } 40 \text{ m}^2$$

$$b) 85 \text{ hl } 18 \text{ l}$$

$$8 \text{ „ } 96 \text{ „}$$

$$19 \text{ „ } 37 \text{ „}$$

$$13 \text{ „ } 4 \text{ „}$$

$$94 \text{ „ } 9 \text{ „}$$

$$7 \text{ „ } 46 \text{ „}$$

$$46 \text{ „ } 37 \text{ „}$$

$$c) 8 \text{ ha } 6 \text{ a } + 2 \text{ ha } 39 \text{ a } + 15 \text{ ha } 64 \text{ a}$$

$$d) 4 \text{ km } 320 \text{ m } + 14 \text{ km } 500 \text{ m } + 3 \text{ km } 450 \text{ m}$$

$$e) 25 \text{ l } 6 \text{ dl } + 83 \text{ l } 9 \text{ dl } + 14 \text{ l } 3 \text{ dl}$$

$$f) 7 \text{ kg } 420 \text{ g } + 3 \text{ kg } 500 \text{ g } + 620 \text{ g}$$

6. Primerjaj gledé vrednosti 15 m in $15'0 \text{ m}$, $20'4 \text{ K}$ in $20'40 \text{ K}$, $6'45 \text{ kg}$ in $6'450 \text{ kg}$! — Kaj je razvideti iz teh primerov z ozirom na 0 z desne pri decimalnem številu?

7. Dopolni vsak seštevanec na 3 decimalke in seštej:

$$a) 18'793 + 5'46 + 120'8 \quad b) 9'4 + 0'8 + 7'632.$$

8. Dopolni seštevance na enako število decimalnih mest in seštej, seštej pa tudi, ne da bi dopolnil:

$$a) 18'3402 + 7'34 + 18'9 \quad b) 0'46 + 225 + 7'3406 + 9'4.$$

9. Računi, ne da bi dopolnil:

	a)	b)	c)	d)	e)
f)	$45'273 + 430'28$	$+ 2'695$	$+ 115'8$	$+ 3'689$	
g)	$8'3 + 26'345$	$+ 14'31$	$+ 0'678$	$+ 9'034$	
h)	$109 + 30'5$	$+ 0'964$	$+ 6'73$	$+ 12'06$	
i)	$407'24 + 43'9$	$+ 9'734$	$+ 15'6878$	$+ 10'3694$	
k)	$15'3 + 205$	$+ 7'32$	$+ 8'2156$	$+ 28$	

10. Izpremeni v decimalno število višje vrste ter izračuni:

$$a) 420 \text{ K } 50 \text{ h } + 635 \text{ K } 78 \text{ h } + 79 \text{ K } 46 \text{ h}$$

$$b) 85 \text{ kg } + 12 \text{ g } 90 \text{ kg } + 5 \text{ g } 63 \text{ kg}$$

$$c) 75 \text{ kg } 305 \text{ g } + 6 \text{ kg } 200 \text{ g } + 945 \text{ g}$$

$$d) 4 \text{ km } 806 \text{ m } + 19 \text{ km } + 950 \text{ m}.$$

11. Izračuni prodajno ceno:

kupna cena	$14'45 \text{ K}$	$16'32 \text{ K}$	$96'35 \text{ K}$
dobiček	$2'91 \text{ „}$	$2'46 \text{ „}$	$12'8 \text{ „}$

12. Izračuni kupno ceno:

prodajna cena...16 K 20 h 14 K 30 h 42 K 50 h
 izguba..... 2 „ 25 „ 1 „ 95 „ 2 „ 40 „

13. Postrežček je zaslužil 7 dni v tednu 5 K 27 h, 4 K 35 h, 6 K, 3 K 95 h, 3 K 80 h, 5 K 87 h, 2 K 15 h; koliko skupaj?

14. Cerkev je dobila 3 nove zvonove; veliki tehta 471·7 kg, srednji 265·5 kg in mali 146·8 kg. Koliko vsi skupaj?

15. Stranice trikotnika so 4·35 m, 5·6 m, 7·05 m; kolik je obseg;

16. Dolžina pravokotnega vrta je 45·9 m, širina 29·8 m; koliko je obseg?

17. Kako dolga je ograja okoli čveterokotnega travnika, ako so stranice 41·9 m, 39·2 m, 25·8 m in 23·7 m?

18. Na kmetiji meri prostor, kjer stojé poslopja, 7 a 62 m², sadni vrt 65 a 9 m², njive 525 a 80 m², travniki 169 a 40 m², gozd 656 a 7 m², pašniki in senožeti 309 a 47 m²; koliko meri celo posestvo?

19. Kmetija meri 20·56 ha; posestnik prikupi 2·68 ha njiv 3·24 ha gozda, 95 a travnika in 87 a vrta. Koliko meri potem?

3. Odštevanje.

(Ustno.)

1. 25·46 m — 9 m, 17 m, 24 m.

2. 9·6 dm — 0·4 dm, 0·8 dm.

3. 6·6 km — 4·2 km, 3·7 km.

4. 8 K — 0·25 K, 0·54 K, 2·85 K.

5. 12·60 hl — 4·20 hl, 0·70 hl.

6. 50·6 dkg — 30·4 dkg, 40·7 dkg.

7. 0·40 q — 2·20 q, 5·60 q.

8. 8·350 kg — 4·300 kg, 5·500 kg.

9. Kos sukna meri 35·6 m; koliko meri ostanek, ako se odreže 20 m in potem še 14·2 m?

10. 4·2 kg prekajenega mesa je tehtalo črez 2 meseca le še 3·8 kg; za koliko se je usušilo meso?

11. Kmet ima 18'4 *ha* posestva in proda proč 9'5 *ha*; koliko mu ga ostane?

12. Trгоvec prodaja 100 *kg* sladkorja, ki stane njega 98'50 K, po 104 K; koliko ima dobička pri 100 *kg*?

13. Cena sirovemu maslu je poskočila od 2'36 K na 2'55 K à *kg*; za koliko tedaj?

14. Februarja meseca je bila cena pšenice à *q* 23'80 K, septembra 21'50 K; za koliko je cena odnehala?

(Pismo.)

			a)	b)
1.	65'89	2 sn. in 7 sn. je 9 sn.,	915'26	5946'79 K
	— 43'52	5 dn. in 3 dn. je 8 dn.	— 314'05	— 3823'54 „
		⋮		
2.	5'743	1 in 2 je 3,	a) 78'46	b) 129'678—69'243
	— 2'421	2 in 2 je 4,	— 25'32	c) 87'4 <i>km</i> —21'3 <i>km</i>
		⋮		

Kako zapišemo decimalna števila, kadar jih odštevamo? V čem se razlikuje odštevanje decimalnih števil od odštevanja celih števil?

	+10			
3.	46'4	68'3	169'19	207'567
	— 32'8	— 43'9	— 84'34	— 146'942
	+1			
	+10			
4.	25'43	7'286	48 <i>m</i> 45 <i>cm</i> — 37 <i>m</i> 9 <i>cm</i>	
	— 23'16	— 3'194	8 <i>kg</i> 365 <i>g</i> — 6 <i>kg</i> 182 <i>g</i>	
	+1			
	+10			
5.	9'265	63'576	21 <i>km</i> 840 <i>m</i> — 8 <i>km</i> 900 <i>m</i>	
	— 6'238	— 9'317	5 <i>hl</i> 27 <i>l</i> — 3 <i>hl</i> 59 <i>l</i>	
	+1			
6.	4'03	7'461	29'382	45'008
	— 2'56	— 0'947	— 15'365	— 26'464

7. 1'6325—0'3469 16'3643—9'6829 25'4002—8'0437
0'6203—0'0852.

8. Dopolni odštevanec (zmanjševanec) na toliko decimal, kolikor jih ima zmanjševanec (odštevanec) in odštej:

3'546	12'465	25'6	238
— 0'95	— 1'5	— 9'365	— 16'436

9. Dopolni zmanjševanec (odštevanec) tako, da bode v obeh številih enoliko decimal, ter odštej; odštej pa tudi, ne da bi dopolnil:

17'45 m	25'6 km	8'32 kg	115 K	135'76 K
— 16'3 „	— 9'74 „	— 5'468 „	— 68'35 „	— 129 „

10. Odštej, ne da bi dopolnil:

35'64	26'387	130'431	17'346	2'1468
— 8'3	— 15'69	— 59'6	— 9'8	— 1'94

11. 19'7	9'43	15	37	315'1
— 8'43	— 2'694	— 4'65	— 4'507	— 209'683

12. Izpremeni v decimalno število višje vrste in izračuni
 50 m 60 cm — 25 m 43 cm, 15 km 400 m — 8 km 600 m
 96 m² 5 dm² — 84 m² 25 dm², 49 a 30 m² — 26 a 58 m²

13. 10'68 m — 97 cm, 1'9 m — 985 mm, 2'3 m — 1 m 64 cm
 17 ha — 8 ha 69 a, 295 K — 187 K 95 h

14. Izračuni dobiček:

prodajna cena....	98 K 95 h	25 K 54 h	100 K
kupna cena.....	86 „ 74 „	24 „ 28 „	95 K 14 h

15. Izračuni izgubo:

kupna cena.....	30'85 K	42'71 K	100'06 K
prodajna cena....	27'96 „	41'87 „	96'36

16. V začetku meseca je imel kmet 1360 K gotovine. Koliko mu ostane koncem meseca, ako kupi tekom meseca par volov za 1035 K, plača davka 45 K 28 h, zavarovalnine 34 K 18 h in ima drugih izdatkov 96 K 86 h?

17. Gospod kupi na deželi 20 a 50 m² sveta. Tu si postavi hišo, ki pokriva 352 m², okoli hiše pusti 475 m² prostega prostora, iz ostalega zemljišča naredi vrt; koliko je vrta?

18. Popotnik čita na kilometrskem kamenu postaje, s katere se odpelje, 46'5 km, in na kilometrskem kamenu postaje, kjer izstopi 112'3 km; kako daleč se je peljal?

19. Nekdo vzame na posodo 456 K. Črez leto in dan vrne posojilo (= glavnico) in še 27'36 K odškodnine (= obresti) za izposojeni denar; koliko skupaj?

20. Nekdo ima izposojene 3 glavnice. Od prve dobiva 425'85 K, od druge 275'36 K, od tretje 163'87 K obresti na leto; koliko od vseh treh glavnice?

21. Za izposojenih 470 K vrne dolžnik upniku črez $1\frac{1}{2}$ leta 508'77 K; koliko je bilo obresti?

22. Posojilo od 1000 K plača dolžnik z obrestmi vred tako, da vrne črez 1 leto 695 K in 1 leto kasneje še 365'75 K; koliko je bilo obresti?

4. Množenje z 10, 100, 1000, ...

10krat:

- a) 0'1, 0'2, ... 0'9 b) 2'5 m, 7'2 dm c) 0'01, 0'02, ... 0'09
 d) 0'16, 0'54, 0'60 e) 4'5 K, 5'2 kg, 8'5 dkg
 f) 0'003 km, 5'004 km, 2'005 kg g) 0'002, 0'0005, 6'0008.

$$\begin{array}{r} 1. \quad 32'63 \times 10 \\ \hline 326'3 \end{array}$$

10krat 3 sn. je 30 sn., t. j. 3 dn. i. t. d.

Računi tudi tako 65'7, 9'65, 8'603, 15'742 $\times$ 10

Kako pomnožiš decimalno število z 10?

2. 3'406, 12'5, 70'43, 0'865, 19'381, 500'9, 315'26 $\times$ 10

3. $\begin{array}{r} 2'473 \times 100 \\ \hline 247'3 \end{array}$ 100krat 2'473 je 10krat 2'473 10krat,
 $2'473 \times 10 = 24'73, \quad 24'73 \times 10 = 247'3.$

Računi tudi tako a) 15'24, 8'409, 0'7456 $\times$ 100

b) 12'3, 7'5, 0'4 $\times$ 100

Kako pomnožiš decimalno število s 100? Kaj storiš, ako ima množenec le 1 decimalko?

4. 12'53 K v hl 1 K = 1 h 100krat; kolikor K, toliko h 100krat
 $12'55 \text{ K} = 12'53 \text{ h} \times 100 = 1253 \text{ h}.$

Pretvori:

- a) v h 18'43 K, 85'25 K b) v cm 4'25 m, 2'57 m, 25'6 m
 c) v cm^2 25'06 dm^2 , 87'3 dm^2 d) v dm^2 15'07 m^2 , 18'9 m^2
 e) v m^2 85'05 a, 27'5 a f) v a 2'15 ha, 50'9 ha
 g) v l 4'35 hl, 35'04 hl h) v kg 17'5 q, 7'25 q.

Kako pretvoriš mersko število višje vrste v mersko število nižje vrste, ako je pretvornik 100?

5. $4'3026 \times 1000$ 1000krat 4'3026 je 100krat 4'3026 10krat;
 $4'3026 \times 100 = 430'26$,
 $430'26 \times 10 = 4302'6$.

6. Računi tudi tako: a) $2'3004$, $0'6753$, $12'533 \times 1000$
 b) $23'45$, $5'34$, $125'6$, $127'3 \times 1000$

Kako pomnožiš decimalno število s 1000? Kaj storiš, ako ima množenec le 1, 2 decimalki?

7. $3'450 \text{ km}$ v m ! $1 \text{ km} = 1 \text{ m}$ 1000krat; kolikor km , toliko m 1000krat.

a) Koliko m je $4'325 \text{ km}$, $16'24 \text{ km}$, $8'7 \text{ km}$, $9'6 \text{ km}$?

b) Koliko g je $2'364 \text{ kg}$, $4'35 \text{ kg}$, $6'5 \text{ kg}$, $19'7 \text{ kg}$?

c) Koliko pol je $4'5 \text{ risov}$, $2'46 \text{ risov}$, $10'5 \text{ risov}$?

8. Naslednja števila pomnoži a) z 10 000, b) z 100 000:
 $2'30065$, $15'63802$, $0'635$, $5'73$, $8'3$, $6'1$.

Kako pomnožiš število z 10, 100, 1000,...? Kaj storiš, ako ima množenec manj decimalnih mest nego množitelj 0?

5. Deljenje z 10, 100, 1 000,

1. Povej z decimalnim številom, koliko je 10. del od:

a) 1 m , $0'1 \text{ m}$, $0'01 \text{ m}$ b) 1 , $0'1$, $0'01$ c) 7 , $0'9$, $0'04$

3 m , $0'3 \text{ m}$, $0'03 \text{ m}$ 6 , $0'6$, $0'06$ $0'005$, $0'008$

5 m , $0'5 \text{ m}$, $0'05 \text{ m}$ 8 , $0'8$, $0'08$ $0'0009$, $0'0006$.

2. 1 m blaga stane 1 K , $1'2 \text{ K}$, $1'8 \text{ K}$; koliko 1 dm ?

3. 1 dkg zlata plača $32'8 \text{ K}$; koliko 1 g ?

1. $623 : 10 = 62'3$

10. del od 623 je 62, ost. 3;

10. del od 3 so 3 dn.

425 , 38 , 503 , 676 , 9 , 67 , $4 : 10$.

2. $37'56 : 10 = 3'756$

10. del od 37 je 3, ost. 7;

10. del od 7 je 7 dn.;

10. del od 5 dn. je 5 sn.; i. t. d.

Računi tudi takó $25'1$, $215'36$, $50'7$, $9'6$, $0'7 : 10$!

Kako razdeliš decimalno število z 10?

3. $75'3$, $821'5$, $5'68$, $17'345$, $6'35$, $0'68$, $0'97 : 10$

4. Kako najdeš 100. del (1 stotino) m ? 100. del je 10. del od 1 desetine.

$$825\cdot7 : 100 = 8\,257 \quad 825\cdot7 : 10 = 82\cdot57, \quad 82\cdot57 : 10 = 8\cdot257.$$

Računi tudi tako $526\cdot4$, $60\cdot3$, $9\cdot65$, 145 , $89 : 100$.

Kako razdeliš decimalno število s 100?

5. $206\cdot7$, $302\cdot5$, $97\cdot34$, $71\cdot05$, $36\cdot4$, $8\cdot7$, 6 , 15 , $4\cdot06$, $415:100$.

6. Koliko K in h je $423\cdot8$ K, $312\cdot52$ K, $94\cdot5$ K, $106\cdot46$ K, $4\cdot3$ K : 100?

Plača li kateri od naših novcev $0\cdot008$ K = $0\cdot8$ h, $0\cdot52$ h, $0\cdot5$ h $0\cdot46$ h, $0\cdot3$ h? — Poišči, kateri od teh zneskov so večji, kateri manjši od $0\cdot5$ h! — Pomni: Za več nego $0\cdot5$ h računimo 1 h, $0\cdot5$ h in manj od $0\cdot5$ h pa izpuščamo. — Zapiši kvocijente v 6. v K in h!

7. Na debelo stane trgovca:

a) 100 kg sladkorja K $97\cdot5$;

b) 100 kg kave K $182\cdot5$, K $198\cdot5$, K $188\cdot8$;

c) 100 kg petroleja K $36\cdot80$, K $37\cdot30$;

d) 100 kg laškega olja K 79 , K $80\cdot6$;

e) 100 kg živinske soli K 7 ;

f) 100 kg masti K $159\cdot3$, K $145\cdot8$;

g) 100 kg slanine K $156\cdot8$, K $142\cdot4$;

} koliko 1 kg?
Cene okrajšaj na h

8. Izrazi dolžine v nalogi 17. v μm in površja v nalogi 19. na 93. strani v μm^2 !

9. 275 K : 100, 115 kg : 100, 80 l : 100. — 100. del od 275 K, (115 kg, 80 l, ...) imenujemo 1 odstotek (1 %, 1 procent).

Izračuni 1 % (na h) od 200 K, 500 K, $125\cdot6$ K, 1250 K, $415\cdot7$ K!

10. Kako dobiš 1 000. del (1 tisočino) m ? 1000. del je 10. del od 1 stotine.

$$4356\cdot2 : 1\,000 = 4356\cdot2 : 100 = 43\cdot562 \quad 43\cdot562 : 10 = 4\cdot3562.$$

Računi tudi tako $632\cdot5$, $85\cdot64$, 802 , $94 : 1\,000$!

Kako razdeliš decimalno število s 1 000?

11. $4465\cdot3$, $503\cdot6$, $84\cdot736$, $7\,315$ m, 638 g, $865\cdot7$ kg : 1000.

12. Razdeli z 10 000 naslednja števila: $43\,257\cdot6$, $8\,369$, 415 , $706\cdot5$!

Kako razdeliš decimalno število z 10, 100, 1 000, ...?

$$1 \text{ dm} = 0.1 \text{ m}, \quad 8 \text{ dm} = 0.8 \text{ m}; \quad 11.2 \text{ dm} = 11 \text{ m } 2 \text{ dm} = 11.2 \text{ m}.$$

$$1. \text{ Koliko } \begin{cases} m \text{ je } 5 \text{ dm}, 45 \text{ dm}, 103 \text{ dm?} \\ dm \text{ je } 7 \text{ cm}, 24 \text{ cm}, 215 \text{ cm?} \\ cm \text{ je } 8 \text{ mm}, 37 \text{ mm}, 760 \text{ mm?} \end{cases}$$

Kako pretvoriš nakratko mero nižje vrste v mero višje vrste, ako je pretvornik 10?

$$1 \text{ h} = 0.01 \text{ K}, \quad 45 \text{ h} = 0.45 \text{ K}; \quad 34.16 \text{ h} = 34 \text{ K } 16 \text{ h} = 34.16 \text{ K}.$$

2. Pretvori v mere prve višje vrste:

- a) 15 h, 225 h, 7 135 h, b) 5 kg, 65 kg, 1 325 kg
 c) 7 l, 56 l, 875 l d) 16 cm², 870 cm², 340 cm²
 e) 7 dm², 58 dm², 235 dm² f) 15 m², 316 m², 6514 m²
 g) 8 a, 716 a, 390 a.

Kako pretvoriš nakratko mero nižje vrste v mero višje vrste, ako je pretvornik 100?

$$1 \text{ m} = 0.001 \text{ km}, \quad 315 \text{ m} = 0.315 \text{ km}; \quad 8.425 \text{ m} = 8 \text{ km } 425 \text{ m} = 8.425 \text{ km}.$$

3. Pretvori:

- a) v km 70 m, 450 m, 7 645 m,
 b) v kg 115 g, 480 g, 8 320 g,
 c) v m 270 mm, 760 mm, 3 450 mm.

Kako pretvoriš nakratko mero nižje vrste v mero višje vrste, ako je pretvornik 1 000?

Kubične mere, ki jih največ rabimo.

Kocko, katere rob je 1 dm, imenujemo kubični decimeter (dm³).

1. Načrtaj na desko kvadrat, čigar stranica meri 3 dm in razdeli ga na dm²! V ogliščih kvadrata postavi navpično 4 po 3 dm dolge, močne, železne paličice in zveži jih na koncih z žicami!

Kaj je prostor med desko, paličicami in žicami?

Izmeri, koliko dm³ gre v ta kockasti prostor!

Koliko dm³ moreš postaviti v kvadratu ob eni stranici? Koliko vrst moraš položiti drugo poleg druge, da pokriješ kvadrat? Koliko dm³ je v plasti na kvadratu?

$$3 \text{ dm}^3 \times 3 = 3 \times 3 \text{ dm}^3 =$$

Misli si položeno na to plast še eno plast in zaznamenuj jo z dobro vidno (belo) vrvico! Koliko plasti moraš položiti na osnovni kvadrat, da bo prostor poln? Koliko dm^3 meri prostor kocke, katere rob je 3 dm ?

Prostornina kocke je $3 \times 3 \text{ dm}^3 \times 3 = 9 \text{ dm}^3 \times 3 =$

2. Premisli prav tako, koliko dm^3 meri kocka z robovi 5 dm , 7 dm !

3. Kocko, katere rob je 1 cm , imenujemo kubični cm (cm^3).

Premisli, kolika je prostornina kocke, katere rob meri 9 , 12 cm !

Kako najdeš prostornino kocke?

4. Izračuni prostornino m^3 v dm^3 !

$$1 \text{ m}^3 = 1000 \text{ dm}^3.$$

5. Izračuni prostornino dm^3 v cm^3 !

$$1 \text{ dm}^3 = 1000 \text{ cm}^3.$$

6. Izpremeni v dm^3 :

a) 2 m^3 , 3 , 4 , 7 , 15 m^3 ,

b) 1 m^3 5 dm^3 , 5 m^3 9 dm^3 ,

c) 9 m^3 27 dm^3 , 11 m^3 45 dm^3 ,

d) 2 m^3 350 dm^3 , 3 m^3 255 dm^3 .

7. Kubične mere v **6.** b), c), d) zapiši v m^3 z decimalnim številom!

Koliki del 1 m^3 je 1 dm^3 ? 1 dm^3 je 1 tisočina 1 m^3

8. Povej in zapiši, koliko m^3 (m^3 in dm^3) je:

a) 2000 dm^3 , 5000 , 7000 , $12\,000 \text{ dm}^3$;

b) 1005 dm^3 , 3009 , 5016 , 2045 , 7314 , 6528 dm^3 .

9. Kubične mere v **8.** b) zapiši v m^3 z decimalnim številom!

10. Pretvori v cm^3 :

a) 2 dm^3 , 3 , 5 , 13 dm^3 ;

b) 1 dm^3 3 cm^3 , 2 dm^3 9 cm^3 , 2 dm^3 16 cm^3 ;

c) 3 dm^3 110 cm^3 , 6 dm^3 315 cm^3 , 25 dm^3 834 cm^3 !

11. Kubične mere v **10.** b), c) zapiši v dm^3 z decimalnim številom!

12. Povej in zapiši, koliko dm^3 (dm^3 in cm^3) je:

a) 3000 cm^3 , 4000 , 6000 , 9000 , $25\,000 \text{ cm}^3$;

b) 2007 cm^3 , 5006, 11 009, 7025, 12 096, 8345, 15 916 cm^3 .

13. Kubične mere v **12.** b) zapiši v dm^3 z decimalnim številom!

14. 1 dm^3 je prav toliko, kakor 1 l .

a) Koliko l je 7 dm^3 , 9, 12, 56 dm^3 ?

b) Koliko hl in l je 115 dm^3 , 325, 415, 703 dm^3 ?

c) Koliko hl in l je 1 m^3 , 1 m^3 15 dm^3 , 2 m^3 67 dm^3 , 5 m^3 115 dm^3 ?

d) Koliko hl in l je $\frac{1}{2} \text{m}^3$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{3}{8} \text{m}^3$?

e) Koliko hl je 0.1 m^3 , 0.2, 0.3, 0.7 m^3 ?

f) Pretvori v hl in l : 0.32 m^3 , 1.45, 2.06, 1.145, 0.634 m^3 !

15. Kolike l drži predalček za moko, ako so mu notranji robovi dolgi po 3 dm ?

16. Koliko prostora zasega kockasto obdelan kamen, čigar rob je 4 dm 5 cm ? (Računi na cm^3 , rezultat izpremeni z dm^3 decimalnega števila!)

17. 1 dm^3 (= 1 l) čiste v vode tehta (pri 40°C) 1 kg .

a) Koliko tehta 1 cm^3 vode?

b) Koliko l in dl drži posoda kockaste oblike, ako so njeni notranji robovi dolgi 3 dm 5 cm (2.4 dm , 4.2 dm ?) — Koliko bi tehtala voda v njej, ako bi bila posoda polna? (Računi v cm^3 !)

6. Množenje.

Množitelj celo število.

1. a) 4, 7krat 0.6, 0.8, 0.9 b) 6, 9krat 1.2, 3.1, 4.5

c) 5, 9krat 0.03, 0.07 d) 2, 5krat 4.05, 9.08

e) 4, 6krat 0.3 l , 2.5 l f) 3, 6krat 0.9 m , 2.4 m

g) 4 5krat 1.25 kg , 2.5 kg h) 8, 9krat 12.5 dkg , 8.4 dkg .

2. Koliko stane:

a) 2 ducata (8 duc., 12 duc.) žepnih robcev à 4.5 K (6.5 K)?

b) 3 pare (9 parov, 12 parov) nogavic à 1.2 K (1.5 K)?

c) 5 m (15 m , 25 m) pavolnatega blaga à 1.6 K (2.4 K)?

- d) 8 m (16 m 24 m) platna à 2'5 K (2'6 K)?
 e) 6 m (18 m, 36 m) sukna à 8'5 K (10'5) K?
 f) 4 pare (8 parov) zaves za okna à 8'5 K?

3. Jožek ima v šolo 1'5 km in naredi to pot sem in tja 2krat na dan; koliko pota stori na dan? — Janezek ima v šolo 2'1 km in hodi le 1krat na dan v šolo; koliko pota stori on na dan?

Kateri od njiju hodi več na dan in koliko več?

4. Kako daleč prideš v 5 urah, ako prehodiš na uro 4'8 km? Kako daleč pride dober pešec v 4 urah, če prehodi vsako uro 5'2 km?

5. Nekdo pošlje grozdja v 4 koških à 4'5 kg; koliko vsega?

$$\begin{array}{r} 1. \quad 4'62 \times 6 \\ \hline 27'72 \end{array} \quad \begin{array}{l} \text{6krat 2 sn. je 12 sn., t. j. 2 sn. 1 dn.; 2 sn.} \\ \text{zapišemo, 1 dn. prištejemo dn. i. t. d.} \end{array}$$

Računi tudi tako $15'37 \times 3$, $16'9 \times 4$, $12'06 \times 5$, $24'735 \times 7$!

Primerjaj vsakikrat število decimalnih mest v zmnožku in množencu! V čem se razlikuje množenje decimalnega števila od množenja celega števila?

$$2. \quad \underline{5'23 \times 7} \quad \text{7krat 3 je 21 ost. 2 i. t. d.}$$

$$3. \quad \begin{array}{llll} 706'8 \times 4 & 85'37 \times 7 & 21'456 \times 5 & 0'963 \times 6 \\ 407'5 \times 9 & 70'56 \times 5 & 3'036 \times 6 & 0'4635 \times 8 \end{array}$$

$$4. \quad \begin{array}{llll} 42'7 m \times 3 & 415'23 K \times 8 & 15'30 ha \times 2 & 96'37 q \times 9 \\ 25'63 a \times 5 & 208'50 K \times 4 & 85'34 kg \times 8 & 6'97 hl \times 7 \end{array}$$

$$5. \quad \begin{array}{ll} a) \quad 16'56 m^3 \times 3 & 6'08 dm^3 \times 6 \\ & 3'489 m^3 \times 4 \text{ (zneske tudi v } m^3 \text{ in } dm^3.) \\ & 0'546 dm^3 \times 7 \text{ (zneske tudi v } dm^3 \text{ in } cm^3.) \end{array}$$

b) $12 dm^3$ $245 cm^3 \times 5$; $8 dm^3$ $815 cm^3 \times 8$; $16 dm^3$ $98 cm^3 \times 8$ (računi tako, da izpremeniš množence v decimalna števila!)

6. Kmet pripelje 8krat peska, vsakikrat povprek $0'75 m^3$. Koliko m^3 peska je navozil?

7. Kočijaž daje konju $7'25 l$ ovsa na dan; koliko na teden?

8. Mlin s 4 kameni zmelje na 1 kamenu vsak dan poprečno $4 hl$ $50 l$ žita; koliko na teden?

9. $\frac{1}{2}$ kg sirovega masla stane 1'24 K; koliko stane a) 1 kg?
b) 3 kg? c) 9 kg?

10. Za 2 K kupi Anica 6'75 m čipek; koliko a) za 4 K?
b) za 6 K? c) za 12 K?

11. Koliko stane 6 m blaga, ako se plača za 3 m 6'48 K?
Koliko stane 15 m? Koliko 24 m?

12. 5 kg kave dobiš za 15'8 K; koliko plačaš za 20 kg,
35 kg?

13. Izračuni a) 2 % od 715 K, 639 K! b) 4 % od 402'76 K,
87'09 K, 36'87 K! (Zneske okrajšaj na h!)

14. Posestnik računa za streho 1240 opek. Za vse slučaje
vzame 5 % opek več; koliko tedaj?

15. 45 m^2 strehe je pokriti s pločevino; koliko m^2 pločevine je treba, ako se računa za prigibke in odpadke 7 % več?

16. Seno, ki leži 1 leto, se usuši za kakih 7 %; koliko tehta 27 q sena črez 1 leto?

17. Koliko lesa je prav za prav v 1 m^3 zloženih drv, ako se računa na presledke med poleni 30% praznega prostora? — Koliko lesa je v 3'5 m^3 ?

18. Na zraku se usuši jelov les (približno) za 4%. Koliko suhega lesa da 8'6 m^3 nasekanega lesa?

19. V črnem kruhu je kakih 45 % vode; koliko vode je v hlebu, ki tehta 4 kg? Koliko v 20 kg kruha?

20. Mesto ima v začetku leta 36 500 prebivalcev, koncem leta 2 % več; koliko ljudi šteje koncem leta?

$$\frac{1. \quad 6'4'32 \times 40}{257'28}$$

40krat 6'432 je 10krat 6'432 4krat i. t. d.

Računi tudi tako $15'36 \times 60$, $215'7 \times 30$, $7'403 \times 70$,
 $8'046 \times 50$!

Kako pomnožiš decimalno število z 20,
30, 90?

2. 81'6	$\times 40$	243'25 K	$\times 20$	7'435 kg	$\times 70$
12'435	$\times 60$	115'35 K	$\times 80$	4'009 kg	$\times 50$

$$3. \quad 6'32'7 \times 400$$

$$25 \ 30'8$$

400krat 6'327 je 100krat 6'327 4krat.

$$4. \quad 7'23'54, 0'9765 \times 500, 6000 \quad 2'314, 7'426 \times 600, 7000$$

$$12'53, 120'04 \times 400, 5000 \quad 7'435, 602'8 \times 800, 9000$$

Kako pomnožiš decimalno število z 20, 200, 2000; 30, 300, 3000, ...?

$$5. \quad 35'76 \times 34$$

$$30\text{krat } 35'76 = 35'76 \times 30 = 1072'8$$

$$4 \text{ „ } 35'76 = 35'76 \times 4 = 143'04$$

$$1215'84$$

$$\text{Krajše } 35'76 \times 34$$

$$107 \ 28$$

$$13 \ 304$$

$$1215'84$$

Računi tudi tako $17'6 \times 64$, $0'423 \times 247$, $5'064 \times 306$!

Primerjaj vsakikrat število decimalk v zmnožku s številom decimalk v množencu! V čem se razlikuje množenje decimalnega števila od množenja celega števila? Kako množiš decimalno število s celim številom?

$$6. \quad 4'73, 24'329, 6'2505 \times 25 \quad 8'45 \text{ K}, 12'26 \text{ K} \times 32$$

$$7. \quad 56'7 \text{ l} \times 15 \quad 5'17 \text{ g} \times 19 \quad 4'345 \text{ kg} \times 48 \quad 25'46 \text{ a} \times 15$$

8. a) $122'7 \text{ dm}^3 \times 17$; $105'67 \text{ dm}^3 \times 23$ (zneske tudi v dm^3 in cm^3),

b) $125 \text{ dm}^3 \ 820 \text{ cm}^3 \times 48$; $137 \text{ dm}^3 \ 625 \text{ cm}^3 \times 56$ (računi v decimalnih številih, zneske okrajšaj na dm^3).

$$9. \quad 4'342 \times 405 \quad 12'03 \times 365 \quad 0'6326 \times 3006$$

10. Voznik je naložil 20 zabojev à $55'2 \text{ kg}$; koliko je tehtal tovor?

11. Obitelj porabi na dan poprečno $2'75 \text{ kg}$ kruha; koliko na teden? — Koliko na mesec (30 dni)?

12. Kmet računa, da je pridelal 60 *hl* krompirja; koliko *g* je to, ako tehta 1 *hl* $76'5 \text{ kg}$?

13. Kmet proda 24 dm^3 bukovih drv à $9'5 \text{ K}$ in 12 m^3 mehkih drv à $6'25 \text{ K}$. Koliko dobi za drva?

14. Kočijaž kupi 15 *g* sena à $5'75 \text{ K}$; koliko da zanj?

15. Gostilničar si da napraviti 6 miz in 4 ducate stolov, mize po $18'5 \text{ K}$, stole po $3'45 \text{ K}$; koliko mu da mizar nazaj iz 3 stotakov?

16. Mesar prodaja govedino à *kg* po 1'85 K, teletino po 2'15 K, svinjino po 1'82 K in bravino po 1'58 K; koliko izkupi, ako prodá govedine 265 *kg*, teletine 36 *kg*, svinjine 36 *kg* in bravine 24 *kg*?

17. 1 *kg* masla dobiš za 2'6 K; koliko plačaš za 10 *dkg*, 60 *dkg*, 50 *dkg*, 80 *dkg*?

18. 1 *kg* masti stane 1'88 K; koliko stane 13 *dkg*, 47 *dkg*, 53 *dkg*?

19. 1 *kg* sveže slanine stane 1'68 K; koliko 40 *dkg*, 70 *dkg*, 90 *dkg*? Koliko 67 *dkg*, 73 *dkg*, 87 *dkg* (na h)?

Množitelj decimalno število.

1. 1 *m* sukna stane 12 K; koliko 0'1 *m*? Koliko 0'6 *m*? Koliko 4'5 *m*?

2. 1 *q* živinske soli velja 10 K, koliko 0'09 *q*, 0'8 *q*, 3'5 *q*?

3. 1 *q* krompirja je 8 K; koliko je 0'01 *q*, 0'5 *q*, 3'4 *q*, 0'25 *q*?

4. Koliko stane 4'56 *hl* vina, à 43 K? Krajše $43\text{ K} \times 4'56$

4 <i>hl</i> . . . 4krat	$43\text{ K} = 43\text{ K} \times 4 = 172\text{ K}$	172
0'5 „ . . . 5 dn. od	$43\text{ K} = 4'3\text{ K} \times 5 = 21'5\text{ „}$	215
0'06 „ . . . 6 sn. od	$43\text{ K} = 0'43\text{ K} \times 6 = 2'58\text{ „}$	258
4'56 <i>hl</i>	196'08 K	196'08 K

Računi tudi tako:

a) 2'5 *q* petroleja à 32 K; b) 24'5 *q* premoga à 2'64 K;
c) 14'6 *kg* kave à 2'85 K!

5. Kaj pomeni $6'34 \times 24'7$? Krajše $6'34 \times 24'7$

20krat	$6'34 = 63'4 \times 2 = 126'8$	1268
4 „	$6'34 = 6'34 \times 4 = 25'36$	2536
7 dn. od	$6'34 = 0'634 \times 7 = 4'438$	4438
$6'34 \times 24'7$	156'598	156'598

Kako množiš z decimalnim številom? Koliko decimalk ima zmnožek? V čem se razlikuje množenje z decimalnim številom od množenja s celim številom?

$$\begin{array}{llll}
 6. & 2'4 \times 1'2 & 216 \times 0'4 & 218 \times 0'35 & 0'34 \times 0'9 \\
 & 218 \times 2'4 & 19'2 \times 0'7 & 15'6 \times 3'5 & 0'87 \times 6'5 \\
 & 2'5 \times 1'7 & 27'3 \times 3'4 & 25'4 \times 27'1 & 903 \times 0'089
 \end{array}$$

7. Kaj je več 63×24 ali 24×63 ? Kaj je tedaj več $6'3 \times 2'4$ ali $2'4 \times 6'3$? Kaj velja gledé vrednosti zmnožka tudi pri decimalnih številih, ako zamenjamo činitelja (faktorja)?

$$\begin{array}{llll}
 8. & a) 3'5 \text{ K} \times 2'8 & b) 18'24 \text{ hl} \times 7'5 & c) 8'23 \text{ kg} \times 5'1 \\
 & d) 73'45 \text{ m}^2 \times 7'2 & e) 1'450 \text{ km} \times 0'9 & f) 14'32 \text{ ha} \times 0'5
 \end{array}$$

Pri naslednjih računih okrajšaj zneske na 2 decimalki (h)!

9. Za zimsko suknjo kupijo oče $3'65 \text{ m}$ sukna à $9'36 \text{ K}$, krojaču plačajo $12'50 \text{ K}$; koliko stane suknja?

10. Koliko dá gospa za $7'6 \text{ m}$ blaga à $1'64 \text{ K}$?

11. Za zavese vzame gospodinja pri vsakem oknu $6'34 \text{ m}$ blaga à $1'25 \text{ K}$; koliko stane blago za 6 oken?

12. Za 1 povleko pri posteljni odeji rabijo mati $1'85 \text{ m}$ platna; koliko stanejo 4 povleke, ako je m po a) $2'20 \text{ K}$, b) $1'28 \text{ K}$?

13. Za povleko pri blazinici je treba $1'26 \text{ m}$ platna à $1'28 \text{ K}$; koliko stane platno za 8 povlek?

14. V 1 rjuho gre $2'15 \text{ m}$ platna à $2'40 \text{ K}$; koliko stane platno za $\frac{1}{2}$ ducata rjuh?

15. Koliko stane 12 brisač, ako se vzame za vsako $1'25 \text{ m}$ blaga à $0'95 \text{ K}$?

16. 10 dm^3 $500 \text{ cm}^3 \times 23'2$, 11 dm^3 $360 \text{ cm}^3 \times 34'7$, $0'694 \text{ m}^3 \times 1'2$, $14'085 \text{ dm}^3 \times 29'4$, $1'075 \text{ m}^3 \times 31'9$ (zmožke okrajšaj tako, da dobiš dm^3 !)

17. Kmet proda 4 smrekova debla, ki imajo lesa 965 dm^3 , 1 m^3 62 dm^3 , 1 m^3 255 dm^3 in 1 m^3 544 dm^3 . Koliko dobi za les, ako je m^3 po $18'75 \text{ K}$?

Pravokotnik.

1. a) Ena stranica pravokotnika (izrezanega iz lepenke) meri 4 dm , druga 3 dm . Poizkusi, kolikokrat moreš položiti na pravokotnik dm^2 !

Koliko dm^2 položiš ob stranici, dolgi 4 dm ? Koliko takih vrst moraš dejati drugo poleg druge, da pokriješ pravokotnik?

b) Osnovnica pravokótnika (narisane na tablo) je 8 dm, višina 6 dm. Izračuni ploščino!

c) Načrtajte v zvezke 12 cm dolg in 8 cm širok pravokotnik in izračunite mu ploščino!

d) Izračuni ploščino poda v sobi, ki je dolga 8 m, široka 6 m!

Stranici pravokot. sta 8 m in 6 m, ploščina $8\text{ m} \times 6\text{ m} = (8 \times 6)\text{ m}^2 = 48\text{ m}^2$,

" " " 4 dm in 3 dm, " $4\text{ dm} \times 3\text{ dm} = (4 \times 3)\text{ dm}^2 = 12\text{ dm}^2$,

" " " 12 cm in 8 cm, " $12\text{ cm} \times 8\text{ cm} = (12 \times 8)\text{ cm}^2 = 96\text{ cm}^2$.

Števila 8, 6 — 4, 3 — 12, 8 — naznanjajo, koliko (m, dm, cm) merita stranici pravokotnika. Števila 8, 6 — 4, 3 — 12, 8 — so merska števila pravokotnikovih stranic.

Števila 48—12—96 naznanjajo, koliko (m^2 , dm^2 , cm^2) meri ploščina pravokotnika. Števila 48—12—96 so merska števila pravokotnikove ploščine.

Pri pravokotniku najdemo mersko število ploščine, ako pomnožimo mersko število ene stranice z merskim številom druge stranice.

Merski števili stranic morata imeti isto ime. Zakaj? Katero ime moraš dodati merskemu številu ploščine, da dobiš ploščino?

2. Poišči pravokotnike na različnih predmetih v šolski sobi, stranicam najprej ceni dolžino na oko in potemjo izmeri (na cele dm, cm) ter izračuni pravokotnikom ploščine!

3. Knjiga ima 100 listov, ki so po 14 cm široki in po 21 cm dolgi. Koliko dm^2 papirja je v knjigi?

4. Izračunite, koliko m^2 in dm^2 papirja je v vaši računici!

5. Pravokotno, 31 m široko stavbišče, ki ima v obsegu 142 m, je na prodaj à m^2 po 14 K. Koliko K bi veljalo?

6. Načrtaj na tablo pravokotnik, čigar stranici sta 4 dm 3 cm in 6 dm 4 cm in izračuni mu ploščino!

$$a) \text{ v } \text{cm}^2: 64 \times 43$$

$$b) \text{ v } \text{dm}^2: 6'4 \times 4'3$$

$$\begin{array}{r} 192 \\ 256 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 192 \\ 256 \\ \hline \end{array}$$

$$2752\text{ cm}^2 = 27'52\text{ dm}^2$$

$$27'52\text{ dm}^2$$

Kaj opaziš? — Premisli, koliko celih dm^2 in koliki del 1 dm^2 moreš polžiti ob stranici, ki je dolga 6'4 dm! Koliko takih celih vrst je na pravokotniku in koliki del ene vrste še? Primerjaj to z računom v b)!

7. Izmeri v sobi pravokotne like (v *m*, *dm* decimalnega števila) in izračuni jim ploščine!

8. a) Zatekni na prostem pravokotnik, čigar stranici merita 18 *m* in 12 *m* ter mu izračuni obseg in ploščino! Pravokotnik načrtajte v zvezke v zmanjšanem merilu 1 : 100 in izračunite tudi načrtanemu pravokotniku obseg in ploščino!

b) Izberi pravokoten pašnik (dvorišče, vrt, njivo, ...), zatekni ga, stranice ceni in izmeri ter izračuni ploščino! — Pravokotnik načrtajte v zvezke v merilu 1 : 1000! Načrtanemu pravokotniku izračunite ploščino!

9. V črtežu sta pravokotnikovi stranici 37 *mm* in 26 *mm* (48 *mm* in 69 *mm*). Kolika je pravokotnikova ploščina v resnici, ako je merilo 1 : 1000?

10. Deska je dolga 3'5 *m*, široka 3 *dm*. Koliko ploskev pokriva?

11. Soba ima po dolgem 6 *m* 1 *dm*, povprek 4 *m* 5 *dm*. Izračuni ploščino poda!

12. Koliko velja pod v 2 sobah, od katerih je ena 6'8 *m* dolga, 4'5 *m* široka, druga 5'5 *m* dolga, 4'8 *m* široka, ako stane 1 *m*² poda 2'50 K?

13. Poslopje pravokotnega obrisa je dolgo 12 *m* 5 *dm*, široko 8 *m* 4 *dm*. Kolik je prostor, na katerem stoji? Koliko je veljal prostor, ako je bil *m*² po 10'50 K? Načrtaj prostor v merilu 1 : 200!

14. V okna pri hiši je narediti stekla. Oken je 16, v vsakem oknu 8 šip, ki so po 6'4 *dm* dolge in po 4'8 *dm* široke. Koliko veljajo stekla, ako so računa *m*² po 5'60 K?

Pravokotna pokončna prizma (steber).

1. Načrtaj na deski 4 *dm* dolg in 3 *dm* širok pravokotnik ter razdeli ga na *dm*²! V ogliščih postavi navpično 4 po 5 *dm* dolge, močne železne šibice in zveži konce šibic z žicami! Kaj je prostor med desko, šibicami in žicami?

Izmeri, koliko *dm*³ gre v to pravokotno pokončno prizmo! — Postopaj tako, kakor pri kocki! (Stran 107. in 108.)

Prostornina te pokončne pravokotne prizme je :

$$4 \times 3 \text{ dm}^3 \times 5 = 4 \times 3 \times 5 \text{ dm}^3$$

Kaj pomenja število 4×3 ? Kako najdeš mersko število prostornine pri pravokotni pokončni prizmi?

Mersko število prostornine pri pravokotni pokončni prizmi najdemo, ako pomnožimo merska števila dolžine, širine in višine, ali ako pomnožimo mersko število osnovne ploskve z merskim številom višine.

Merska števila dolžine, širine in višine morajo imeti isto ime. Zakaj?

Katero ime moraš dodati merskemu številu prostornine, da dobiš prostornino?

Primerjaj računanje prostornine pri kocki z računanjem prostornine pri pravokotni pokončni prizmi!

2. Izmeri v mislih (kakor v 1.) pravokotno pokončno prizmo z robovi 5, 7, 9 cm!

3. Presodi na oko v m dolžino, širino in višino šolske sobe in izračuni, koliko m^3 ima soba!

4. Koliko prostora je v omari, ki je 16 dm visoka, 11 dm široka in 5 dm globoka?

5. Koliko hl jabolk je v zaboju, ki je dolg 11 dm, širok 8 dm in visok 7 dm?

6. Osnovna ploskev pravokotne pokončne prizme je 12.2 dm^2 , višina 3.5 dm ; kolika je prostornina?

$$a) \text{ v } \text{cm}^3: \begin{array}{r} 1220 \times 35 \\ 366 \\ 610 \\ \hline 42700 \end{array}$$

$$366$$

$$610$$

$$42700 \text{ cm}^3 = 42.7 \text{ dm}^3$$

$$b) \text{ v } \text{dm}^3: \begin{array}{r} 12.2 \times 3.5 \\ 366 \\ 610 \\ \hline 42.70 \end{array}$$

$$366$$

$$610$$

$$42.70 \text{ dm}^3$$

Primerjaj oba zneska! Ali je pravilo tudi veljavno, ako so mere v decimalnih številih?

Premisli, kako je to! — Koliko celih dm^3 in koliki del 1 dm^3 je v osnovni plasti prizme? Koliko celih takih plasti in koliki del še 1 plasti je v prizmi? Primerjaj s tem račun v b)!

7. Izmeri škatli dolžino, širino in višino ter izračuni, koliko je v njej prostora!

8. Škatla je a) dolga 17 cm, široka 7 cm, globoka 4 cm;
b) dolga 3'6 dm, široka 2'4 dm, globoka 1'5 dm. Kolika je prostornina?

9. Izmeri pri miznem predalu, kar je treba vedeti, da moreš izračunati predalu prostornino!

10. Miznica je dolga 6 dm 5 cm, široka 5 dm 4 cm, globoka 7 cm. Koliko prostora je v njej?

11. Gospodar ima v enem predalu pšenico, v drugem oves. Oba predala sta 2'3 m dolga, 1'8 m široka in 1'3 m globoka; pšenice manjka do vrha 4 dm, ovsa 1 dm. Koliko hl je v predalu pšenice, koliko hl ovsa?

12. Gospodinja ima v kuhinjski omari 2 predala za moko in 1 predal za fižol. Vsi 3 predali so 4 dm 5 cm dolgi in 3 dm 2 cm široki. Predal za boljše moko je globok 2 dm 5 cm, za slabšo 3 dm in za fižol 3 dm 4 cm. Koliko l boljše in slabše moke in koliko l fižola more spraviti v predalih?

13. Korito iz cementa za napajanje živine je dolgo 2'5 m, široko 4 dm in globoko 3 dm. a) Koliko drži korito? b) Koliko vode je v koritu, ako je nalito 4 cm do podvrha?

14. Ako je prilika, izmeri dolžino, širino in debelino prizmasto obrezanega hloda in izračuni, koliko dm³ ima lesa!

15. Obrezan smrekov hlod je

a) dolg 3'5 m, širok 3'4 dm, debel 3'2 dm;

b) „ 4'1 m, „ 3'2 dm, „ 3'1 dm. Koliko je vreden vsak hlod, ako je à m³ 18'20 K?

7. Deljenje in merjenje ali dividiranje.

a. Delitelj celo število.

1. $\frac{1}{2}$ od 8 h, od 8 desetin, 0'6, 1'4, 1'8 m.

2. $\frac{1}{5}$ od 15 K, od 15 stotin, 0'35, 0'45, 10'5 m, 5'15 K.

3. $\frac{1}{4}$ od 16 kg, od 16 tisočin, 0'036, 0'416 kg, 0'408 kg.

4. $\frac{1}{3}$ od 3'12 K, $\frac{1}{4}$ od 8'48 K, $\frac{1}{6}$ od 12'18 kg, $\frac{1}{7}$ od 28'49 kg.

1. $35 : 4 = 8\text{'}75$ $\frac{1}{4}$ od 35 e. je 8 e., ost. 3 e.; 3 e. v dn.
 $= 30$ je 30 dn.; $\frac{1}{4}$ od 30 dn. je 7 dn.
 $= 20$ i. t. d.
 $= =$ Računi tudi: 4 v 35 je 8krat (8°)
 4 v 30 je 7krat i. t. d.

2. Računi na oba načina $34 : 5$, $127 : 5$, $215 : 4$, $315 : 2$,
 $17 : 8$!

Ako merimo, dobimo isti kvocijent, kakor
 če delimo.

Računi le tako, da meriš:

3. a) $15 : 4$, $17 : 5$, $135 : 8$ b) $\frac{1}{2}$ od 145 K
 c) $\frac{3}{4}$ od 115 hl d) $\frac{4}{5}$ od 127 q e) $\frac{5}{8}$ od 315 kg
 4. Računi a) na 1 dec. $173 m : 3$; b) na 2 dec. $73 m^2 : 6$;
 c) na 3 dec. $115 dm^3 : 7$!
 5. Računi na toliko decimalk, da dobiš še h:
 a) $217 K : 6$; b) $400 K : 6$ — še kg: c) $85 q : 7$,
 $36 q : 7$ — še g: d) $4 kg$, $13 kg : 7$.

6. $26\text{'}84 : 4 = 6\text{'}71$ $\frac{1}{4}$ od 26 e. je 6 e., ost. 2 e.; 2 e.
 $= 28$ v dn. je 20 dn. in 8 dn. je 28 dn.;
 $= 4$ $\frac{1}{4}$ od 28 dn. je 7 dn. i. t. d.
 Računi tudi: 4 v 26 je 6krat (6°) i. t. d.

7. Računi na oba načina $\frac{1}{3}$ od $15\text{'}69$, $27\text{'}09$ —
 $\frac{1}{4}$ od $32\text{'}484$, $0\text{'}884$ — $\frac{1}{7}$ od $28\text{'}91$ — $\frac{1}{8}$ od $72\text{'}096$!

Ako merimo, dobimo isti kvocijent, kakor če
 delimo.

Računi le tako, da meriš:

8. a) $15\text{'}085 : 5$ $92\text{'}16 : 9$ b) $415\text{'}28 K : 4$ $\frac{1}{8}$ od $0\text{'}928 km$
 $0\text{'}936 : 6$ $61\text{'}72 : 4$ $850 K 51 h : 9$ $\frac{1}{3}$ od $5 kg 328 g$
 c) $\frac{3}{4}$ od $3\text{'}24 hl$, $\frac{4}{5}$ od $7 q 85 kg$, $\frac{2}{3}$ od $405\text{'}81 K$,
 $\frac{5}{7}$ od $28 K 49 h$, $\frac{3}{8}$ od $5\text{'}25 m$, $\frac{3}{4}$ od $15 m 24 cm$.
 $\frac{3}{8}$ od $405\text{'}84 K$, $\frac{5}{9}$ od $15 m 21 cm$, $\frac{5}{8}$ od $10\text{'}56 m^3$

9. 8 glav sladkorja tehta $94 kg$; koliko poprečno 1 glava?
 — Koliko tehta približno poslatev od 100 glav take vrste?

10. Delavec zasluži na teden $13\text{'}5 K$; koliko na dan? —
 Koliko 24 dni?

11. Obitelj porabi na teden poprečno 24'57 K; koliko na dan? — Koliko na mesec?

12. Posestnik nameni prostor, ki meri 17'8 a, za 4 enaka stavbišča. a) Koliko meri 1 stavbišče? b) Koliko je vredno vsako stavbišče, ako se računi m^2 po 5'2 K? c) Koliko je vreden ves prostor?

13. Vinogradnik je pridelal 5 let zaporedoma 12'5 hl, 10'4 hl, 11'8 hl, 7'6 hl in 6'7 hl vina; kolik je pridelek poprečno na leto?

14. Kmet je nakosil na svojem travniku v letih 1907. do 1912. po vrsti 42 q, 46 q, 51'5 q, 49'5 q, 48'5 q, 43 q mrve. a) Koliko se nakosi na travniku poprečno 1 leto? b) Koliko je vredna mrva poprečno na leto, ako se računi q po 4'5 K?

15. Pešec naredi prvi dan 35'6 km, drugi 28'4 km in tretji dan 30'5 km pota; koliko km poprečno na dan?

16. Tržnega dne je bilo maslo kg po 2'56 K, 2'60 K in 2'64 K; kolika je bila poprečna cena?

17. Krčmar zlije 2'4 hl vina à 32'4 K, in 3'6 hl à 36'8 K; po čem je hl zmesi? — Po čem je l?

18. Kupna cena blaga je 450'32 K, dobička pri prodaji $\frac{1}{8}$ kupne cene; kolika je prodajna cena?

19. Razdeli m na 10 enakih delov, potem razpolovi še vsak del! Na koliko delov si razdelil m ? Kako se imenuje vsak del? Kako dobiš tedaj 20. del ($\frac{1}{20}$) m ?

20. Poišči na podoben način 30. del 1 m dolge črte na tabli? Kako najdeš 20. del ($\frac{1}{20}$), 30. del ($\frac{1}{30}$), ... 90. del ($\frac{1}{90}$)?

21. $4'3'6 : 2_0 =$ 10. del (2_0) od 43'6 je 4'36; polovico od 4'36 računimo . . . i. t. d.

22. $36'4 : 20$ $67'23 : 30$ $36'4 : 40$ $15'45 : 50$
 $64'2 : 20$ $82'56 : 30$ $6'96 : 60$ $8'28 : 90$

23. $415'20 K : 20$ $619 K : 40$ $h : 40$ $26'2 q : 50$

24. Računi na toliko decimal, da dobiš še l 45 hl : 50; še m^2 352'7 a : 70; še dm^2 95'8 m^2 : 90; še dm^3 7'2 m^3 : 70, 3'81 m^3 : 80, še cm^3 625'6 dm^3 : 90, se h 437'9 K : 70!

40. $501'25 : 125$ $538'2 : 234$ $1815'5 : 403$
 $50'88 : 212$ $190'85 : 175$ $113'27 : 506$
41. Računi na 2 dec. $2213'2 \text{ K} : 315$ $4375 \text{ K } 80 \text{ h} : 105$
 $194'3 \text{ q} : 236$ $805 \text{ a} : 207$

42. 45 a travnika je pognojil kmet s 6 q pepela. Koliko kg pepela je dejal, na 1 a?

43. 24 a detelje je posul kmet s 60 kg sadre (gipsa). Koliko kg pride na 1 a?

44. Nekdo ima 2400 K letnih dohodkov; koliko mu pride na dan?

45. Vrt, ki meri 407 m^2 , stane 538 K; po čem je m^2 ?

b. Delitelj decimalno število.

1. a) $3 \text{ m} \vee 6 \text{ m}$, $7 \text{ K} \vee 35 \text{ K}$; 3 desetine $\vee 27$, 45, 81 desetinah.

b) $0'4 \vee 0'8$; $0'5 \vee 2$, $2'5$, $4'5$; $0'7 \text{ m} \vee 4'9 \text{ m}$.

c) $1'2 \vee 2'4$, $3'6$; $1'4 \vee 2'8$; $2'4 \text{ m} \vee 4'8 \text{ m}$.

2. a) $0'02 \vee 0'08$; $0'05 \vee 0'15$, $0'45$; $0'08 \vee 0'64$; $0'09 \vee 0'81$.

b) $0'25 \vee 2$, $1'25$, $2'25$.

3. $0'006 \vee 0'048$; $0'007 \vee 0'063$; $0'009 \vee 0'081$.

4. a) $51'6 \text{ t} : 4'3 \text{ t}$ ali $516 \text{ q} : 43 \text{ q}$
 $51'6 : 4'3$ „ $516 : 43$

b) $54 \text{ m} : 3'6 \text{ m}$ ali $540 \text{ dm} : 36 \text{ dm}$
 $54 : 3'6$ „ $540 : 36$

Kvocijent ne izpremeni svoje vrednosti, ako pomnožiš deljenec in delitelj z 10.

5. a) $39'2 : 0'4$ b) $85'5 : 1'9$

$16'8 : 0'7$ $175'5 : 2'7$

$188'8 : 0'8$ $24 : 1'6$

c) $176'4 \text{ q} : 0'4 \text{ q}$ d) $4 \text{ dkg } 8 \text{ g} \vee 72 \text{ dkg}$
 $539'4 \text{ a} : 9'3 \text{ a}$ $2 \text{ m } 5 \text{ dm} \vee 42 \text{ m } 5 \text{ dm}$
 $413'4 \text{ m}^2 : 7'8 \text{ m}^2$ $1 \text{ K } 40 \text{ h} \vee 119 \text{ K}$

6. Gospodinja da napraviti srajce iz kosa platna, ki meri 39 m; koliko bo srajce, ako se porabi za vsako 2'6 m?

7. Koliko oblek bo mogel narediti krojač iz 42 m sukna in koliko bo še ostalo blaga, ako računa za 1 obleko 3'6 m?

8. Kolikokrat se zavrti kolo, ki ima v obsegu 2'5 m, ako preteče 200 m?

9. Voznik naloži počrez enkrat 1'5 t premoga; kolikokrat pojde po 12 t?

$$10. a) 43'75 \text{ K} : 6'25 \text{ K} \quad \text{ali} \quad 4 \text{ } 375 \text{ h} : 625 \text{ h} \\ 43'75 : 6'25 \quad \text{„} \quad 4 \text{ } 375 : 625$$

$$b) 19 \text{ q} : 0'25 \text{ q} \quad \text{ali} \quad 1 \text{ } 900 \text{ kg} : 25 \text{ kg} \\ 19 : 0'25 \quad \text{„} \quad 1 \text{ } 900 : 25$$

Kvocijent ne izpremeni svoje vrednosti, ako pomnožiš deljenec in delitelj s 100.

$$11. a) 162 : 0'09 \quad b) 2 \text{ K } 43 \text{ h } \vee 46 \text{ K } 17 \text{ h} \\ 153 : 0'17 \quad 1 \text{ m } 78 \text{ cm } \vee 23 \text{ m } 14 \text{ cm} \\ 31'05 : 1'35 \quad 3 \text{ hl } 6 \text{ l } \vee 146 \text{ hl } 88 \text{ l} \\ 854'84 : 1'42 \quad 4 \text{ a } 31 \text{ m}^2 \vee 280 \text{ a } 15 \text{ m}^2$$

12. 36 l piva dene gospod v steklenice, ki drže po 0'75 l; koliko steklenic mora pripraviti?

13. Koliko steklenic à 1'25 l je treba za 50 l kisle vode?

14. Gostilničar naroči 6 hl piva v sodčkih à 0'25 hl; koliko sodčkov?

15. Koliko desák, širokih po 0'31 m, bo treba položiti drugo poleg druge v pod, ki je širok 7'44 m?

16. Koliko učencev more sedeti v 3 m 25 cm dolgi klopi, ako je 1 učencu odmerjene 0'65 m klopi?

$$17. a) 19'584 \text{ kg} : 1'632 \text{ kg} \quad \text{ali} \quad 19 \text{ } 584 \text{ g} : 1 \text{ } 632 \text{ g} \\ 19'584 : 1'632 \quad \text{„} \quad 19 \text{ } 584 : 1 \text{ } 632$$

$$b) 34 \text{ km} : 2'125 \text{ km} \quad \text{ali} \quad 34 \text{ } 000 \text{ m} : 2 \text{ } 125 \text{ m} \\ 34 : 2'125 \quad \text{„} \quad 34 \text{ } 000 : 2 \text{ } 125$$

$$c) 10'536 \text{ m}^3 : 2'634 \text{ m}^3 \quad \text{ali} \quad 10 \text{ } 536 \text{ dm}^3 : 2 \text{ } 634 \text{ dm}^3 \\ 10'536 : 2'634 \quad \text{„} \quad 10 \text{ } 536 : 2 \text{ } 634$$

Kvocijent svoje vrednosti ne izpremeni, ako pomnožiš deljenec in delitelj s 1000.

$$18. a) \quad 1'965 : 0'625 \quad 6'834 : 0'402 \quad 66'816 : 2'304 \\ 20'225 : 0'809 \quad 142'834 : 4'201 \quad 117'312 : 4'512$$

b) $0'125 \text{ kg}$ v 2 kg , $4'125 \text{ kg}$ v 33 kg , 8 km 425 m v 143 km 225 m .

$$19. \quad 19'5 : 0'78 \quad 10'8 : 0'432 \quad 16'2 \text{ hl} : 1'35 \text{ hl} \\ 42'7 : 3'05 \quad 14'28 : 0'408 \quad 72'1 \text{ q} : 2'06 \text{ q} \\ 314 \text{ kg } 100 \text{ g} : 8 \text{ kg } 725 \text{ g}, \quad 532 \text{ kg } 560 \text{ g} : 5 \text{ kg } 72 \text{ g}.$$

20. Razdeli na 2 decimalki:

$$25'345 : 1'4 \quad 6'36 : 7'3 \quad 13'46 : 162'5 \\ 4'12 : 2'1 \quad 15'13 : 17'2 \quad 600'4 : 512'13$$

21. Razdeli na 3 decimalke in okrajšaj kvocijent na 2 decimalki:

$$7'04 : 1'5 \quad 7'115 : 9'2 \quad 15'3 : 21'24 \quad 51'217 : 60'02 \\ 4'59 : 0'31 \quad 0'23 : 0'13 \quad 21'3 : 1'7 \quad 3'25 : 4'1$$

22. Od 1 l mleka se dobi poprečno $3'5 \text{ dkg}$ masla, koliko l mleka je treba za 1 kg masla (1 dec.)?

23. $3'85 \text{ kg}$ masla stane $8'74 \text{ K}$. Koliko stane 1 kg ? Koliko 75 dkg ?

24. $3'5 \text{ m}$ sukna kupiš za $26'74 \text{ K}$; po čem je m ? Koliko stane $6'2 \text{ m}$?

25. Glava sladkorja, ki tehta $11'75 \text{ kg}$, stane $8'46 \text{ K}$; po čem je kg ? Koliko stane $6'4 \text{ kg}$?

26. Koliko stane $3'6 \text{ kg}$ mila, ako se plača za $4'5 \text{ kg}$ $3'24 \text{ K}$?

27. Gospod naroči $3'65 \text{ hl}$ vina; hl plača po 34 K in ima povrhu še stroškov 18 K 25 h . Koliko ga stane 1 hl ?

28. Na 1 ha se poseje poprek $2'5 \text{ hl}$ pšenice. Koliko hl posevka je treba za pravokotno njivo, ki je 80 m dolga in 50 m široka?

29. Vsobo, ki je dolga $6'5 \text{ m}$ in široka $4'6 \text{ m}$, je narediti pod iz desák, ki so dolge po $4'2 \text{ m}$ in široke po 3 dm . Koliko desák bo treba za pod, ako se računa namečka 5% ?

30. Hišni gospodar hoče narediti pode v 3 pravokotne prostore. Stranice prostorov so: a) 6 m 4 dm in 4 m 8 dm, b) 4 m in 2 m 8 dm, c) 2 m 8 dm in 2 m 2 dm. Koliko desak, dolgih po 4 m in širokih po 3 dm je treba za pode, ako se računajo za odpadke 4 deske po vrhu?

31. Koliko opek je treba za 8'6 m dolgo, 6'5 m široko pravokotno štrešno stran, ako pokriva na strehi 1 opeka po dolgem približno 18 cm, počrez pa 13 cm in ako računamo za nameček 6% opek več?

32. 6 pravokotno obrezanih hrastovih stebrov, dolgih poprek po 6'2 m ter debelih in širokih po 3 dm, je prodal posestnik za 250 K. Po čem je bil m^3 ?

33. Nekdo kupi na trgu voz bukovih drv za 24 K. Doma jih zloži v skladanico, ki je bila dolga 2'5 m in visoka 1 m, polena so bila dolga po 80 cm. Po čem je plačal m^3 ? Kakšno kupčijo je napravil, ako so se dobila bukova drva isti dan na mero à m^3 po 10 K?

34. Ploščina pravokotnika je 20 dm^2 , ena stranica 5 m; kolika je druga stranica?

Koliko dm^2 je v vrsti ob dani stranici? Koliko takih vrsti moraš položiti drugo poleg druge, da pokriješ ves pravokotnik? Vrst je toliko, kolikokrat je 5 dm^2 v 20 dm^2 ? Kako široka je vsaka vrsta? Kolika je tedaj druga stranica?

35. Premisli prav tako:

a) Koliko m široka je pravokotna ploskev, ki meri 80 m^2 , ako je dolga 10 m;

b) koliko m dolga je pravokotna ploskev, ki meri 60 m^2 , ako je široka 5 m.

Kako najdeš pri pravokotniku mersko število druge stranice, ako poznaš mersko število ploščine in mersko število ene stranice?

Pri pravokotniku najdemo iz merskih števil ploščine in ene stranice mersko število druge stranice, ako mersko število ploščine dividiramo z merskim številom dane stranice.

Pazi na ime ploščine in stranic!

36. Pravokotno stavbišče meri 1102 m^2 ; koliko m je široko, ako je dolgo 38 m ?

37. Pravokoten travnik meri 50 a , dolg je $91\text{ }5\text{ m}$. Koliko je širok?

38. Gospodar hoče narediti za $25\text{ }6\text{ m}$ dolgim dvoriščem prav tako širok, 8 a velik, pravokoten vrt. Kolika bo dolžina vrta?

39. Od pravokotne njive, ki meri 30 a in je široka 25 m , se proda z enega konca pravokoten kos, ki meri 10 a . Koliko dolg je prodani kos, koliko dolg je ostanek?

40. Kako visoka je pravokotna pokončna prizma, ki meri 60 dm^3 in je na osnovni ploskvi 4 dm dolga in 3 dm široka?

Koliko dm^3 meri 1 dm visoka pravokotna pokončna prizma, ki ima za osnovno ploskev isti pravokotnik, kakor dana prizma? Prizma je visoka toliko dm , kolikorkrat je 12 dm^3 v 60 dm^3 .

$$60\text{ dm}^3 : 12\text{ dm}^3 = 60 : 12 = 5.$$

Prizma je visoka 5 dm .

Domisli se, da je 12 tndi mersko število osnovne ploskve!

41. Premisli prav tako in izračuni višine pokončnih pravokotnih prizem:

a) dolžina osnovne ploskve 6 cm , širina 5 cm , prostornina prizme 300 cm^3 ;

b) dolžina osnovne ploskve 8 dm , širina 5 dm , prostornina prizme 400 dm^3 .

Kako najdeš višino pravokotne pokončne prizme?

Mersko število višine pri pokončni pravokotni prizmi najdemo, ako njeno prostornino izmerimo s prostornino prizme, ki ima isto osnovno ploskev in za višino 1 mersko ednico, ali pa ako mersko število prostornine dividiramo z merskim številom osnovne ploskve.

Pazi na imena števil v računu!

42. Izračuni višine pokončnih pravokotnih prizem:

a) Širina osnovne ploskve $3\text{ }5\text{ dm}$, dolžina $4\text{ }2\text{ dm}$, prostornina $73\text{ }5\text{ dm}^3$;

b) širina osnovne ploskve $6\text{ dm } 2\text{ cm}$, dolžina $1\text{ dm } 4\text{ cm}$, prostornina $73\text{ }78\text{ dm}^3$;

c) ploščina osnovne ploskve $1\text{ m}^2\ 12\text{ dm}^2\ 50\text{ cm}^2$, prostornina $2\text{ m}^3\ 306\text{ dm}^3\ 250\text{ cm}^3$;

d) ploščina osnovne ploskve $12\cdot8\text{ dm}^2$, prostornina $57\cdot6\text{ dm}^3$.

43. Zaboje naj bi držal $3\frac{1}{2}\text{ hl}$. Koliko mora biti visok, ako je $8\cdot5\text{ dm}$ dolg in $6\cdot4\text{ dm}$ širok?

44. Gospodar hoče napraviti predal, v katerega bi šlo 30 hl žita. Koliko globok bo predal, ako meri v dnu $2\cdot5\text{ dm}^2$?

45. V gramoznici naj bi bilo $\frac{3}{4}\text{ m}^3$ prostora. Koliko bo globoka, ako se ima narediti $1\cdot3\text{ m}$ dolga in $1\cdot2\text{ m}$ široka?

46. Kako globoka je škatla, ako je

a) osnovna ploskev dolga 17 cm , široka 11 cm in prostornina škatle $1\text{ dm}^3\ 683\text{ cm}^3$;

b) osnovna ploskev dolga $3\cdot4\text{ dm}$, široka $2\cdot5\text{ dm}$ in prostornina škatle $18\cdot7\text{ dm}^3$?

c) Koliko lepenke bi bilo treba za vsako teh škatel, ako je na pokrovu privihani kraj širok 4 cm ?

8. Procentni in obrestni račun.

a. Ustno.

1. a) Koliko je **1 stotina** ($\frac{1}{100}$) ali **1 procent** (**1 odstotek**, **1%**) od 100 K?

b) 1% od 200, 300, ..., 1000, 1200 K?

1% od 100 K je 1 K, 1% od 400 K je 4krat 1 K = 4 K.

2. $\frac{2}{100}$ ali **2%**, $\frac{3}{100}$ ali **3%**, $\frac{4}{100}$ ali **4%**, $\frac{5}{100}$ ali **5%**, ..., od 100 K, 200, 300, ..., 900 K.

1% od 500 K je 5 K, 2% od 500 K je 2krat 5 K = 10 K.

3. 1%, 2%, 3%, ..., od 100 K, 100 l, 100 desák, ...

Procenti (odstotki) naznanjajo tudi, koliko enot pride na 100 enot.

4. Kaj pomeni: Trgovec je imel pri kupčiji 8% dobička; 3% izgube; cena je žitu odnehala za 2%; meso se je podražilo za 3%; od vsajenih drevesc jih je vsahnilo 12%?

8% dobička je $\frac{8}{100}$ vse kupne cene ali 8 K od vsakih 100 K.

5. Nekdo plačuje od stanovanja 400 K najemnine. Koliko plačuje potem, ko mu hišni gospodar poviša najemnino za 10%?

6. Kramar vzame pri trgovcu v mestu za 600 K blaga; ker plača takoj, mu računi trgovec blago za 6 % ceneje. Koliko velja blago?

7. Izmed 1 000 ljudi, ki so umrli v okraju v 1 letu, je bilo 26 % otrok do 1 leta; koliko je umrlo otrok? — Odraslih, ki so bili stari čez 70 let, je bilo med umrlimi 18 %; koliko je to? — Za jetiko jih je umrlo 16 %; koliko jetičnih je bilo med umrlimi?

b. Pismeno.

8. Prekupca stane blago 655 K, dobička ima 8 %.

a) Koliko ima dobička; b) za koliko prodá blago?

1 % je 6·55 K, 8 % 8krat 6·55 K.

9. Na stečaju se je prodalo blago, ki je stalo 860 K, v 5 % izgubo. a) Koliko je bilo izgube; b) za koliko je šlo blago v prodaj?

10. Kmet hoče kupiti travnik, ki je cenjen 845 K, ter mora položiti 10 % varščine. Koliko je to?

11. Mojster prevzame zidarska dela pri šolskem poslopju za 15 850 K in položi 5 % varščine. Kolika je varščina?

12. Žitni prekupec ima v zalogi pšenice za 2 340 K. Koliko je vredna zaloga, ako poskoči pšenici cena za 3 %?

13. Kmet ima par volov, vrednih 840 K. Koliko so voli manj vredni, ako odneha cena živini za 2 %?

a. Ustno.

1. Nekdo ima na posojilu 400 K; dolžnik mu daje od izposojenega denarja na leto 5 % odškodnine. Kolika je celoletna odškodnina?

2. Nekdo ima v hranilnici vloženih 500 K; hranilnica daje za $\frac{1}{2}$ leta 2 % odškodnine. Koliko dobi vložnik čez $\frac{1}{2}$ leta?

Vsota, od katere ima upnik (vložnik) užitek, se imenuje **glavnica**; donos od glavnice **so obresti**. Obresti se napovedujejo v procentih (odstotkih). Procenti povedo, koliko K se dobiva od 100 K ali koliko stotin glavnice je donos v 1 letu.

3. Izračuni obresti za 1 leto od:

a) 200 K, 300 K, 500 K, 1 000 K po 5 %;

b) od 600 K, 700 K, 1 200 K po 4 %!

4. Koliko je 1 % a) od 1 K (= 100 h); b) od 2 K, 8 K, 16 K, 20 K, 43 K, 85 K?

5. a) 2 % od 1 K, 3 K, 15 K; b) 3 % od 7 K, 10 K, 45 K;

c) 4 % od 1 K, 25 K, 70 K; d) 5 % od 14 K, 34 K, 72 K.

6. Obresti za 1 leto po 4 % od 100 K, 30 K, 130 K; 400 K, 45 K, 445 K; po 5 % od 410 K, 540 K, 360 K.

7. $\frac{1}{2}$ % od 400 K, 500 K, 30 K, 8 K, 140 K, 260 K.

1 % od 400 K so 4 K, $\frac{1}{2}$ % je polovica od 4 K.

8. Koliko obresti se dobiva na leto a) od 300 K, 700 K po $4\frac{1}{2}$ %; b) 200 K, 600 K, 900 K po $3\frac{1}{2}$ %?

b. Pismeno.

9. Koliko obresti donajajo glavnice:

a) 745 K, 1 517 K, 1 750 K, 2 438 K, 3 106 K po 5 % v 1 letu;

b) 1 250 K, 2 785 K, 9165 K, 3 4525 K, 1 2185 K po 4 % v 2 letih?

10. Izračuni obresti od glavnice:

a) 462 K, 590 K, 785 K, 1 250 K po $3\frac{1}{2}$ % za 1 leto!
1 % od 462 K 4.62 K

3 % 4.62 K $\times 3 = 13.86$ K

$\frac{1}{2}$ % 4.62 K : 2 = 2.31 „

$3\frac{1}{2}$ % 16.17 K

b) 712 K, 920 K, 673 K, 1 460 K po $4\frac{1}{2}$ % za 2 leti!

11. Gospodarju nosi hiša na leto čistih 1 250 K. Koliko mu ostane, ako mora iz tega plačevati obresti od 9 400 K po 4 % in od 4 200 K po $4\frac{1}{2}$ %?

12. Kmet kupi posestvo za 8 540 K; $\frac{3}{4}$ kupa plača takoj, od ostanka pa plačuje obresti po $4\frac{1}{2}$ %. Koliko obresti daje na leto?

13. Nekdo podeduje posestvo, ki je vredno 8 300 K. Na posestvu je dolga 2 350 K in 5 % obresti za 2 leti. Kolika je dediščina?

14. Koliko obresti dobiš za $\frac{1}{2}$ leta od

- a) 420 K po 4%; b) 640 K po $4\frac{1}{2}\%$; c) 860 K po $4\frac{1}{4}\%$;
d) 428 K po $4\frac{3}{4}\%$?

Koliki del obresti celega leta so obresti za $\frac{1}{2}$ leta?

15. Kmet ima v hranilnici 540 K. a) Koliko obresti dobi za vsakega $\frac{1}{2}$ leta? b) Koliko obresti prejme vsakega $\frac{1}{2}$ leta več, ako hranilnica zviša vložnikom obrestno mero na $4\frac{1}{4}\%$?

16. Hišni gospodar si je izposodil v posojilnici 800 K po 6%. a) Koliko obresti plačuje vsakega $\frac{1}{2}$ leta? b) Koliko obresti plačuje vsakega $\frac{1}{2}$ leta manj, ako posojilnica zniža dolžnikom obrestno mero za $\frac{1}{2}\%$?

9. Raznovrstne naloge.

1. Račun za gospoda N. v L.

		K	h
1.	Novo obleko naredil	48	60
2.	zimske hlače naredil	18	40
3.	novo deško obleko napravil	16	—
4.	zimsko suknjo popravil	6	30
5.	troje hlače popravil	3	20
skupaj...			

2. Šivilja naredi materi obleko in računa za delo 12 K, za podvleko 4 K 20 h, za trakove in čipke 4'50 K, za gumbe in druge manjše dodatke 1'20 K. Sestavi račun!

3. Mizar računa za novo omaro 48'50 K, za novo mizo 14'60 K, za popravo omare 4'50 K, skrinje 3'70 K, mize 6'30 K, za druge manjše popravke 3'20 K. Naredi račun!

4. Gospodinja plača za 25 *dkg* čaja 2'50 K,
 „ $\frac{1}{2}$ *kg* kave 1'64 „
 „ $\frac{3}{4}$ *kg* sladkorja 78 h,
 „ 4 *kg* riža 2'50 K,
 „ 80 *dkg* mesa 1'90 „
 „ $1\frac{1}{2}$ *kg* kruha 60 h.

a) Koliko je zakupila? b) Počem je bil *kg* kupljenih živil?

5. Račun za gospo N. v L.

		K	h
1. decembra	6 $\frac{1}{2}$ kg sladkorja à 1'04 K ...		
2. „	1 $\frac{3}{4}$ kg kave à 3'20 K		
5. „	1 $\frac{1}{2}$ kg soli à 24 h		
15. „	2 l laškega olja à 1'60 K ...		
20. „	3 $\frac{1}{2}$ kg svinjske masti à 1'84 K.		
23. „	5 kg riža à 60 h		
30. „	10 l petroleja à 40 h		
	skupaj..		

6. V hiši so popravljali 3 zidarji 3 $\frac{1}{2}$ dné à 3'60 K in so porabili 136 zidnih opek à 4 h, 34 kg cementa à 12 h in za 18'50 K fine malte. Koliko je bilo računa?

7. Leta 1882. je veljal v Ljubljani 1 kg govedine 1'12 K, teletine 1'04 K, svinjine 0'96 K, leta 1912. pa 1 kg govedine 1'80 K, teletine 1'80 K, svinjine 2 K. a) Za koliko se je podražil 1 kg teh živil v 20 letih? b) Koliko je stala l. 1912. približno obitelj več govedina, teletina, svinjina nego leta 1882., ako računaš, da se je poprečno kupilo celo leto govedine 300krat à 75 *dkg*, teletine 58krat à 1'25 kg in svinjine 40krat à 1'25 kg?

8. Stavbenik plačuje zidarjem na dan po 3'80 K, strežnikom po 2'40 K, tesarjem po 3'90 K. a) Koliko mezde plačuje na dan, ako mu dela 28 zidarjev, 4 strežniki in 6 tesarjev? b) Koliko na teden?

9. Obitelj daje na leto 480 K najemščine. a) Koliko plačuje vsako četrletje? b) Koliko mora prihraniti mesečno za najemščino?

10. Za moško obleko računa krojač 3'6 m sukna; koliko oblek naredi iz trobe sukna, ki meri 37'6 m?

11. Od trobe platna, ki meri 35'4 m, odreže šivilja 2 ducata brisač, dolgih po 1'2 m. a) Koliko platna je ostalo?

b) Koliko velja blago za brisače, ako je m po 65 h? c) Koliko stane 1 brisača, ako je bilo za delo računa od vseh 2'36 K?

12. Goveje meso je kg po 1'56 K, 1'84 K in 2 K; kolika je srednja cena?

13. Tržnega dne se je prodajalo maslo kg po 2'30 K, 2'34 K, 2'46 K in po 2'50 K; izračuni srednjo ceno!

14. 5 let po vrsti je imel trgovec čistega dobička 2 315'75 K, 3 210 K, 2 825'8 K, 2 995'6 K, 2 117'25 K. Kolik je čisti dobiček poprečno na leto?

15. Kmečko posestvo je donášalo 4 leta zaporedoma 516'40 K, 600 K, 495'50 K, 520'80 K čistega dohodka, peto leto pa je bilo 50 K izgube. Koliko je poprečnega letnega donosa?

16. Hišni posestnik je dobival 3 leta po 1 260 K, 2 leti pa po 1 480 K najemščine; vzdrževanje poslopja ga je stalo teh 5 let po vrsti 250 K, 175'5 K, 220'75 K, 150 K, 200 K in davka je plačal v tem času 1722'5 K. Kolik je poprečno čisti dohodek na leto?

17. Žitni trgovec opusti trgovino in proda vse premično blago: 250 q pšenice à 20'4 K, 365'5 q ovsa à 18'5 K, 115 q fižola à 28'3 K, 1 par konj za 465 K, vozove, tehtnice, vreče in vso drugo opravo za 826'45 K. Koliko izkupi za premičnine?

18. Zemljiškemu posestniku so cenili nepremično imetje: hišo in gospodarska poslopja 4 250 K, njive 3 400, sadni vrt 1 300 K, travnike in senožeti 4 200 K, gozd 6 380 K. Kolika je cenilna vrednost nepremičnin?

19. Koliko je 75 kg (60 kg , 1 q 25 kg) pšenične moke, ako je 1 q 28'60 K?

20. Koliko je $3\frac{3}{4}$ q krompirja, ako je q po 5'90 K?

21. Za 4 pare otroških črevljev plačajo oče 28'2 K; koliko je izkupila prodajalka, ki je poprečno po tej ceni prodala 36 parov?

22. Gospod je potrošil na potovanju v 14 dneh 168 K; koliko mora dodati, ako namerava potovati še 8 dni?

23. Za 9 K se kupi 1 000 smrekovih sadik; koliko stane 5 800 sadik?

24. Za 80 hruškovih drevesc je dal kmet 6 K; 45 jih odstopi sosedu. Koliko dobi zanje?

25. Na prostoru od 10 a našteje gospodar 30 debelih smrek. a) Koliko smrek je približno v gozdu, ki meri 4 ha 15 a? b) Koliko so približno vredne smreke, ako se ceni poprečno deblo 6 K?

26. V 35 m dolgem plotu je 305 letov; koliko letov mora pripraviti gospodar, ako hoče podaljšati plot za 42 m?

27. Za 35 m² poda je bilo treba 42 desak; koliko desak bo treba za pode v celi hiši, ki merijo skupaj 235 m²?

28. Delavec zasluži na teden 13·2 K; koliko v mesecu, ki ima 31 dni, ako je vmes 5 nedelj in 1 praznik?

29. 6 delavcev zasluži na teden 99·4 K; koliko zasluži 24 delavcev?

30. Voznik je naložil 22·5 q slame na 3 voze; na koliko vóz pojde 40 q slame?

31. 720 m okrajne ceste so dovršili v 6 dneh; v koliko dneh bo gotova cela cesta, ki meri 3 km?

32. 20 m dolg kos domačega platna stane 8·40 K. Koliko je ostanek, ki meri a) 7 m, b) 4 m, c) 5 m, d) 16 m?

33. Gospodinja računa za 1 rjuho 2·5 m platna; koliko stane 12 rjuh, ako je kos platna, ki je v njem 10 m, 8·30 K?

34. Za 12 brisač se je porabilo 15 m platna à 44 h; koliko stane blago za 1½ ducata brisač?

35. Za kuhinjski predpasnik je treba 1·8 m platna; koliko stane blago za 6 predpasnikov, ako velja troba, ki meri 20 m 7·20 K?

36. Šivilja je porabila za obleko 10 m blaga, ki je bilo široko 0·75 m; koliko m potrebuje, ako je blago široko 1·50 m?

37. Dve gospodnji kupita glavo sladkorja, ki tehta 13 kg, za 12·74 K; koliko dá vsaka, ako vzame ena 6 kg, druga 7 kg?

38. Dva soseda kupita 1'25 *hl* vina za 60 K; koliko plača vsak izmed nju, ako vzame eden 50 *l* in drugi ostanek?

39. Pešec naredi v 1 četrti ure 1'25 *km* pota; kako daleč je prišel, ako je hodil $2\frac{3}{4}$ ure?

40. Na kilometrskem kamenu v *A* je zabeleženo 27'8 *km*, v *B* 46'4 *km*; koliko *km* prehodi pešec v 1 uri ako potrebuje za to pot $3\frac{3}{4}$ ure?

41. Leta 1882 je bil pri nas *hl* pšenice 18'20 K, rži 12'36 K, ječmena 9'42 K, ovsa 6'82 K, ajde 9'74 K; leta 1912. pa *q* pšenice 25 K, rži 23 K, ječmena 21 K, ovsa 23'50 K, ajde 24'80 K. Izračuni, za koliko se je izpremenila cena vsakateremu žitu v 30 letih, ako tehta 1 *hl* pšenice 76 *kg*, rži 72 *kg*, ječmena 67 *kg*, ovsa 56 *kg* in ajde 63 *kg*.

42. Hranilnih snovi je v 1 *l* mleka malone 3krat toliko kakov v 1 *l* piva. Ako stane 1 *l* piva 48 h, koliko je vreden glede hranivosti 1 *l* mleka? — Koliko *l* mleka se dobi v resnici za to ceno, ako je 1 *l* mleka 18 h?

43. Vinski cvet (upijančljiva snov v žganju, vinu, pivu) nima v sebi prav nič hranilnih snovi. — *a)* Koliko zavrže žganjar na leto, ako zapije na dan poprečno 35 h? — *b)* Koliko bi mogel kupiti za denar, ki ga znese v žganjarno,

1. mesa, ako računamo *kg* po 1'80 K,

2. sira, „ „ *kg* „ 2'10 „

3. moke, „ „ *kg* „ 34 h?

44. Pomočnik zapije vsako nedeljo in praznik poprek 1'80 K. Vrh tega je poprečno vsak drugi ponedeljek od pijače bolan in ni za delo. *a)* Koliko zapravi na leto, ako ima na dan 3'50 K?

b) Koliko bi si mogel prihraniti le glavnice v 5 letih, ako bi opustil grdo razvado?

45. 100 K glavnice donaša na leto 4'5 K obresti; koliko K donaša *a)* 600 K, *b)* 700 K, *c)* 1 500 K, *d)* 3 600 K?

46. 100 K daje na leto 4 K; koliko obresti je od *a)* 20 K, *b)* 25 K, *c)* 75 K, *d)* 60 K, *e)* 80 K?

47. Koliko letnih obresti donašajo glavnice: *a)* 625 K po 4 %, *b)* 735 K po $4\frac{1}{2}$ %, *c)* 780 K po 5 %?

48. Obresti od 475 K po $4\frac{1}{2}\%$ a) za 2 leti; b) 1 leto 6 mesecev; c) 1 leto 8 mesecev.

49. Koliko stane stavbišče kvadratne oblike, ako meri stranica kvadrata 46'5 m in je m^2 po 9'75 K?

50. Od pravokotnega stavbišča, ki je široko 26'5 m in meri 21'2 a, se proda 50 m dolga parcela. Koliko meri prodana parcela?

51. Iz pravokotne njive, ki je dolga 68 m in široka 35'5 m, se naredi na enem koncu 10 a vrta. Kako dolg je vrt, kako dolg ostanek njive?

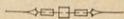
52. Koliko l drži škatla iz pločevine, ki je znotraj dolga 3'2 dm, široka 2'5 m in globoka 1'5 dm?

53. V pravokotni, 4'5 m dolgi in 3'2 m široki ograji je nasut krompir $\frac{1}{2}$ m visoko. Koliko hl krompirja je v ograji? Koliko g tehta krompir, ako tehta 1 hl krompirja 78 kg?

54. Koliko dm^3 drv je v skladanici, ki je 4'5 m dolga, 1'5 m visoka in so polena dolga po 80 cm? — Koliko so drva vredna, ako velja m^3 9'50 K?

55. Kako težka sta 2 podbojna stebra prizmaste oblike iz apnenca, ako sta dolga po 2'5 m, široka in debela po 3'5 dm? ($1 dm^3$ apnenca tehta 2'8 kg).

56. Koliko tehta 7 m železnih šin, ako so široke 8 cm in debele 1 cm? ($1 dm^3$ železa tehta 7'8 kg.) — Koliko stanejo šine, ako je kg po 48 h?

Dodatek.

Novci, mere in uteži.

Novci (denarji).

Računska enota je krona (K) = 100 vinarjev (h).

Zlati novci (zlatniki):

- a) dvajsetkronski zlatniki (zlati dvajsetaki),
- b) desetkronski zlatniki (zlati desetaki).

Srebrni novci (srebrnjaki):

- a) kronski novci (krone),
- b) dvekronski novci = 2 K,
- c) petkronski novci (petaki) = 5 K.

Nikljasti novci:

- a) desetvinarski novci (desetice) = 10 h,
- b) dvajsetvinarski novci (dvajsetice) = 20 h.

Bronasti novci:

- a) Novci po en vinar (vinarji),
- b) novci po dva vinarja (dvovinarniki) = 2 h.

Papirnati novci:

Bančne note (bankovci): a) po 10 K (desetaki), b) po 20 K (dvajsetaki), c) po 50 K (petdesetaki), d) po 100 K (stotaki), e) po 1 000 K (tisočaki).

Od novcev avstrijske vrednote se rabijo še srebrni goldinarji (1 gl. = 2 K).

Mere in uteži.

a) Dolžinske mere.

1 mirijameter (μm)	= 10 kilometrov = 10 000 metrov,
1 kilometer (km)	= 1 000 metrov,
1 meter (m)	= 10 decimetrov = 100 centimetrov (cm), = 1 000 milimetrov,
1 decimeter (dm)	= 10 centimetrov = 100 milimetrov,
1 centimeter (cm)	= 10 milimetrov (mm).

b) Ploskovne mere.

1 kvadratni mirijameter (μm^2)	= 100 kvadratnih kilometrov,
1 kvadratni kilometer (km^2)	= 100 hektarov,
1 hektar (ha)	= 100 arov,
1 ar (a)	= 100 kvadratnih metrov,
1 kvadratni meter (m^2)	= 100 kvadratnih decimetrov,
1 kvadratni decimeter (dm^2)	= 100 kvadratnih centimetrov (cm^2).

c) Kubične mere.

1 kubični meter (m^3)	= 1 000 kubičnih decimetrov,
1 kubični decimeter (dm^3)	= 1 000 kubičnih centimetrov,
1 kubični centimeter (cm^3)	= 1 000 kubičnih milimetrov (mm^3).

d) Votle mere.

1 hektoliter (hl)	= 100 litrov,
1 liter (l)	= 10 decilitrov (dl).

e) Časovne mere.

1 leto	= 12 mesecev = 52 tednov 1 dan,
1 teden	= 7 dni,
1 dan	= 24 ur,
1 ura	= 60 minut,
1 minuta	= 60 sekund.

Navadno leto ima 365 dni, prestopno leto 366 dni.

f) Števnne mere.

1 ducat = 12 komadov (kosov).

1 razstavka = 10 snopov,

1 kopa = 6 razstavk = 60 snopov.

1 bala (papirja) je 10 risov, 1 ris je 10 knjig, 1 knjiga je 10 leg, 1 lega je 10 pol.

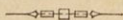
g) Uteži.

1 tona (*t*) = 10 centov = 1 000 kilogramov,1 cent (*q*) = 100 kilogramov,1 kilogram (*kg*) = 100 dekagramov = 1 000 gramov,1 dekagram (*dkg*) = 10 gramov (*g*).

Rimske številke.

1 = I 5 = V 10 = X 50 = L 100 = C 500 = D 1 000 = M

1 = I	20 = XX (10 + 10)
2 = II (1 + 1)	30 = XXX
3 = III	40 = XL (50 - 10)
4 = IV (5 - 1)	50 = L
5 = V	60 = LX (50 + 10)
6 = VI (5 + 1)	70 = LXX
7 = VII	80 = LXXX
8 = VIII	90 = XC (100 - 10)
9 = IX (10 - 1)	100 = C
10 = X	200 = CC (100 + 100)
11 = XI (10 + 1)	300 = CCC
12 = XII	400 = CD (500 - 100)
13 = XIII	500 = D
14 = XIV	600 = DC (500 + 100)
15 = XV	700 = DCC
16 = XVI	800 = DCCC
17 = XVII	900 = CM (1 000 - 100)
18 = XVIII	1 000 = M
19 = XIX	

K a z a l o.

Oddelek A.

I. Računanje v številnem obsegu od eden do tisoč.

	Stran
1. Ponovilo iz številnega obsega do sto	3
2. Števila od eden do tisoč	5
3. Seštevanje	10
4. Odštevanje	17
5. Množenje	26
6. Merjenje in deljenje ali dividiranje	35
7. Ponovilo in raznovrstne naloge	51

II. Desetine, stotine in tisočine; novci, mere in uteži v decimalnih številih.

1. Desetine (dn.)	54
2. Stotine (sn.)	55
3. Tisočine (tn.)	58

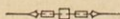
Oddelek B.

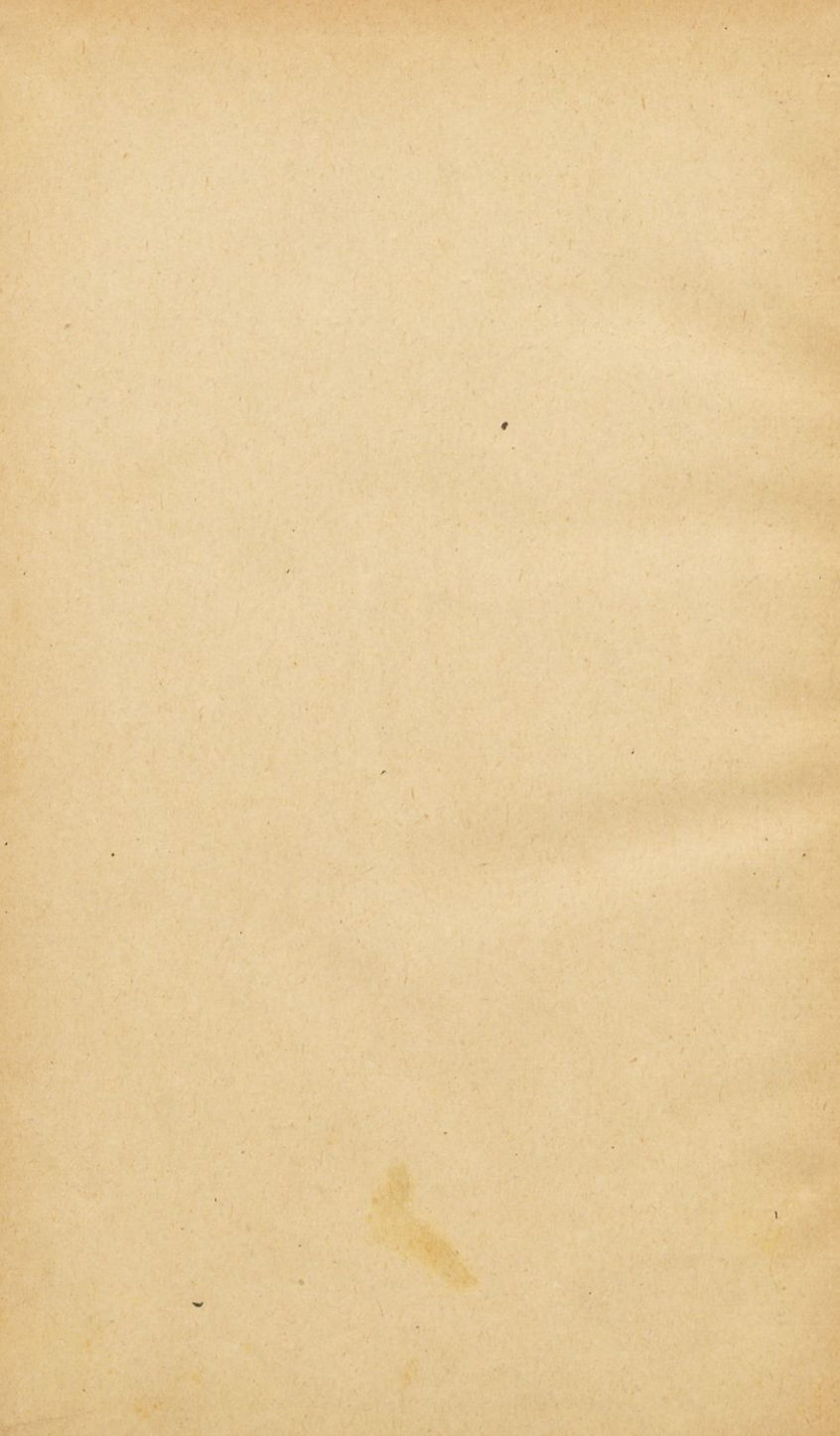
I. Računanje v številnem obsegu čez tisoč.

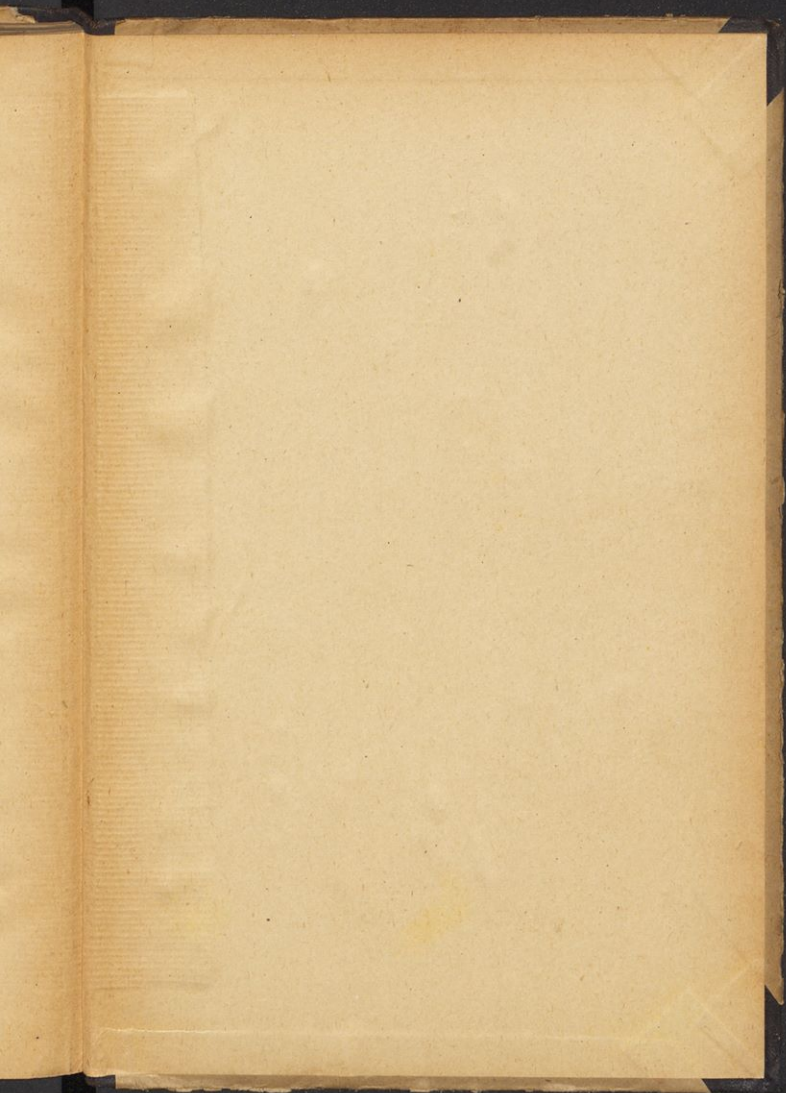
1. Ponovilo iz številnega obsega do tisoč	60
2. Števila čez tisoč	61
3. Seštevanje	64
4. Odštevanje	68
5. Najobičajni računi s časovnimi merami	73
6. Množenje	75
7. Ploskovne mere, ki jih največ rabimo	84
8. Merjenje in deljenje ali dividiranje	85

II. Računanje z decimalnimi števili.

	Stran
1. Pojem decimalnih števil; napisovanje in čitanje	94
2. Seštevanje	98
3. Odštevanje	101
4. Množenje z 10, 100, 1000,	104
5. Deljenje z 10, 100, 1 000 Kubične mere, ki jih največ rabimo . .	105
6. Množenje. Pravokotnik. Pravokotna pokončna prizma	109
7. Deljenje in merjenje ali dividiranje	118
8. Procentni in obrestni računi	127
9. Raznovrstne naloge	130
Dodatek	136

Univerzitetna knjižnica Maribor

S

21332/2, 1913

000510030

COB:SS 02

ZA ČITALNICO